

ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**YENİ MEDYADA BİR KÜLTÜREL BELLEK ÖRNEĞİ
OLARAK TRT ARŞİV WEB SİTESİ (www.trtarsiv.com)**

Muhammet Ali AYDOĞDU

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Mehmet Can DOĞAN

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI
YENİ MEDYA BİLİM DALI**

EYLÜL 2022

**YENİ MEDYADA BİR KÜLTÜREL BELLEK ÖRNEĞİ OLARAK TRT
ARŞİV WEB SİTESİ (www.trtarsiv.com)**

Muhammet Ali AYDOĞDU

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI
YENİ MEDYA BİLİM DALI**

**ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

EYLÜL 2022

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Muhammet Ali AYDOĞDU

20/09/2022

YENİ MEDYADA BİR KÜLTÜREL BELLEK ÖRNEĞİ OLARAK TRT ARŞİV WEB
SİTESİ (www.trtarsiv.com)

(Yüksek Lisans Tezi)

Muhammet Ali AYDOĞDU

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

EYLÜL 2022

ÖZET

Ortak bir kültüre sahip bir toplum ancak geçmişle var olur. Oluşan ortak kültürün toplumsal bir belleği vardır. Toplumun geçmişini canlı tutan bu bellek, ortak bir düşünce ve bilinçlenme doğurur. Toplumun geçmişinden güç alarak günümüze kadar aktarılan kültürel belleğin her dönem özel ve farklı aktarım araçları bulunmaktadır. Dijital çağda birçok şeyin aktarıcısı konumuna gelen yeni medya kültürel bellek aktarımında da önemli bir yere sahiptir. Her dönemde farklı ve özel aktarıcıları olan kültürel bellek dijital çağda yeni medya ile gelecek nesillere aktarılmaktadır. Bu çalışmada kültürel bellek aktarımında yeni medyayı önemli kılan unsurlar üzerinde durulacak, kültürel belleğin TRT Arşiv WEB sitesiyle aktarımının nasıl gerçekleştiğine dair bir değerlendirme yapılacaktır. Kültürel bellek kavramı kapsamında temellendirilen bu çalışmada kültürel bellek olgusu; toplumsal bellek, hafıza ve hatırlama unsurları doğrultusunda ele alınmıştır. Bu araştırmanın amacı, yeni medyada bir kültürel bellek örneği olan TRT Arşiv WEB sitesinin kültürel bellek aktarımını nasıl gerçekleştirdiğini ortaya çıkarmaktır. Bu çerçevede TRT Arşiv WEB sitesinin bu aktarımı ne şekilde yaptığı incelenmiştir. TRT Arşiv WEB sitesi kültürel bellek çerçevesinde içerik analizi yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. Çalışmada, TRT Arşiv WEB sitesinin yeni medyada bir kültürel bellek örneği olduğu sonucuna varılmıştır.

Bilim Kodu : 115612
Anahtar Kelimeler : Yeni Medya, İnternet, Kültür, Bellek, Toplumsal Bellek, Kültürel Bellek, Hafıza, Hatırlama, TRT, TRT Arşiv
Sayfa Adedi : 103
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Mehmet Can DOĞAN

TRT ARCHIVE WEBSITE AS AN EXAMPLE OF CULTURAL MEMORY IN NEW
MEDIA (www.trtarsiv.com)

(M.Sc. Thesis)

Muhammet Ali AYDOĞDU

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY
THE INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES

SEPTEMBER 2022

ABSTRACT

A society with a common culture only exists with its past. The common culture formed has a social memory. This memory, which keeps the society's past alive, creates a common thought and awareness. Cultural memory, which has been transferred to the present day by taking strength from the past of the society, has special and different means of transmission in every period. The new media, which has become the transmitter of many things in the digital age, also has an important place in the transfer of cultural memory. Cultural memory, which has different and special transmitters in every period, is transferred to future generations with new media in the digital age. In this study, the factors that make the new media important in the transfer of cultural memory will be emphasized, and an evaluation will be made about how the transfer of cultural memory takes place with the TRT Archive website. In this study, which is based on the concept of cultural memory, the phenomenon of cultural memory; social memory has been discussed in line with the elements of memory and remembering. The purpose of this research; The aim is to reveal how the TRT Archive website, which is an example of cultural memory in the new media, realizes the transfer of cultural memory. In this context, how TRT Archive website made this transfer has examined. TRT Archive website has been evaluated within the framework of cultural memory by using content analysis method. In the study, it was concluded that the TRT Archive website is an example of cultural memory in new media.

Science Code : 115612
Key Words : New Media, Internet, Culture, Memory, Social Memory, Cultural
Memory, Memory, Remembrance, TRT, TRT Archive
Sayfa Adedi : 103
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Mehmet Can DOĞAN

TEŞEKKÜR

Öncelikle eğitim hayatımın her safhasında bana destek olan ve eğitim hayatımın şekillenmesine katkı sağlayan tüm öğretmenlerime teşekkür ederim.

Üniversite maceramın başladığı Giresun’da bana bir öğretmenden çok abilik eden ve bu noktalara gelmemde büyük katkısı olan Akın YILDIRIM’a, yine Giresun Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksek Okulunda okuduğum dönemde üzerimde emeği olan Kamil PATAN, Eser ÜLTAY, Hacı Ali ÇAKMANUS, Hatice DOĞAN başta olmak üzere tüm hocalarıma ve Selcan Alperay ERASLAN’a teşekkürlerimi sunuyorum.

Üniversite hayatımın ikinci basamağı olan Erzurum’da kendimi geliştirmem noktasında bana sürekli destek olan Prof. Dr. Uğur YAVUZ, Prof. Dr. Hakan TEMİZTÜRK, Prof. Dr. Hüseyin KÖSE, Doç. Dr. Ömer ALANKA ve diğer tüm hocalarıma da teşekkür ederim.

Yüksek Lisans eğitimim ve tez sürecimde kapısını her çaldığımda beni güler yüzle karşılayan, her aradığımda sorduğum sorulara sıkılmadan cevap veren, bilgi birikimi ve hayat tecrübesiyle beni yönlendiren saygıdeğer tez danışmanım Prof. Dr. Mehmet Can DOĞAN’a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Jüri hocalarım Doç. Dr. Neslihan KILIÇ’a ve Doç. Dr. Muzaffer ŞAHİN’e değerli katkılarından dolayı çok teşekkür ederim.

Türkiye’nin ilk televizyon kanalı olan, “Özü Sözü İnsan” sloganıyla insanı odak noktası yapan TRT yönetimine, Türkay Okan SALMAN’a, Goncagül AKYÜZ’e, TRT Medya Yönetimi ve Arşiv Dairesi Başkanlığı yöneticilerine, çalışanlarına, çalışma arkadaşlarıma, Hakan TÜRKYILMAZ’a ve tüm TRT çalışanlarına teşekkür ederim.

Son olarak bugünlere gelmemde emekleri büyük olan babama, anneme, kardeşlerime ve hayatımın her alanında beni sürekli destekleyen eşime, biricik kızım Zeynep Asel’e sonsuz teşekkürlerimi iletiyorum.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLoların LİSTESİ.....	x
RESİMLERİN LİSTESİ	xi
KISALTMALAR	xii
1. GİRİŞ	1
2. İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ VE YENİ MEDYA	5
2.1. Yeni İletişim Teknolojilerinin Tarihsel Gelişim Süreci	5
2.1.1. İnternet	6
2.1.2. WEB 1.0	8
2.1.3. WEB 2.0	9
2.1.4. WEB 3.0	10
2.1.5. WEB 4.0	10
2.2. Yeni Medya Kavramı	12
2.2.1. Yeni Medyanın Özellikleri.....	13
2.2.1.1. Dijitallik.....	13
2.2.1.2. Etkileşimsellik	14
2.2.1.3. Hipermetinsellik	15
2.2.1.4. Çoklu Ortam/Multimedya	16
2.2.1.5. Sanallık.....	17
2.2.1.6. Yayılım	18
2.2.1.7. Kitlesizleştirme.....	19

	Sayfa
2.2.2. Yeni Medya ve Küreselleşme	19
3. KÜLTÜR, BELLEK ve KÜLTÜREL BELLEK KAVRAMLARI.....	21
3.1. Kültür Nedir?.....	21
3.1.1. Kültür Çeşitleri.....	24
3.1.1.1. Genel kültür	24
3.1.1.2. Alt kültür	24
3.1.1.3. Karşı kültür	25
3.1.1.4. Halk/folk kültürü	25
3.1.1.5. Yüksek (üst) kültür	26
3.1.1.6. Popüler kültür/Kitle kültürü	27
3.1.2. Kültür Unsurları	28
3.1.2.1. Maddi kültür	29
3.1.2.2. Maddi olmayan (manevi) kültür	29
3.1.3. Kültürün Öğeleri	29
3.1.3.1. Değerler	29
3.1.3.2. İnançlar/Din	30
3.1.3.3. Semboller.....	30
3.1.3.4. Dil	31
3.1.3.5. Normlar	32
3.2. Bellek (Hafıza) Kavramı	32
3.2.1. Bellek Türleri	34
3.2.1.1. Duyusal bellek	34
3.2.1.2. Kısa süreli bellek	35
3.2.1.3. Uzun süreli bellek.....	35
3.2.2. Belleğin Dış Boyutları.....	37
3.2.2.1. Mimetik bellek	37

	Sayfa
3.2.2.2. Nesneler belleği	37
3.2.2.3. Dil ve iletişim: iletişimsel bellek.....	37
3.2.2.4. Anlam aktarımı: kültürel bellek.....	38
3.3. Kültürel Bellek Kavramı	38
4. TÜRKİYE RADYO VE TELEVİZYON KURUMU (TRT)	45
4.1. Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu’nun Tarihçesi.....	45
4.1.1. TRT Radyoları.....	46
4.1.2. TRT Televizyon Kanalları ve Önemli Gelişmeler	48
4.2. TRT Medya Yönetimi ve Arşiv Dairesi Başkanlığı.....	49
4.2.1. TRT Arşivlerinin Sayısal Arşive Dönüşümü	50
4.3. TRT ve Yeni Medya.....	55
4.4. TRT Arşiv WEB Sitesi, Kurulma Süreci ve Verilerin Aktarımı.....	58
5. TRT ARŞİV WEB SİTESİ	61
5.1. Araştırmanın Metodolojisi	61
5.1.1. Araştırmanın Önemi	61
5.1.2. Araştırmanın Amacı	62
5.1.3. Evren ve Örneklem.....	62
5.1.4. Kapsam ve Sınırlılıklar.....	62
5.1.5. Yöntem	63
5.1.6. Analiz ve Bulgular	65
6. SONUÇ	85
KAYNAKLAR	89
ÖZGEÇMİŞ	103

TABLoların LİSTESİ

Tablo	Sayfa
Tablo 4.1. Geçmişten günümüze TRT logoları.....	45
Tablo 4.2. TRT Radyo logoları	47
Tablo 5.1. TRT Arşiv WEB sitesinde yer alan video sayıları.....	63
Tablo 5.2. Program kategorisinde paylaşılan video başlıkları	67
Tablo 5.3. Dizi kategorisinde paylaşılan video başlıkları	68
Tablo 5.4. Belgesel kategorisinde paylaşılan video başlıkları	69
Tablo 5.5. Özel Videolar kategorisinde paylaşılan video başlıkları	70
Tablo 5.6. Hafıza Mekânı temasına uygun seçilen videolar	73
Tablo 5.7. Tarihi Olay temasına uygun seçilen videolar	78
Tablo 5.8. Gelenek ve görenekler temasına uygun seçilen videolar.....	81

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim	Sayfa
Resim 4.1. Numaralandırma işlemi yapılan kasetler	51
Resim 4.2. TRT Arşiv kaset deposu.....	51
Resim 4.3. TRT Arşiv bant, film deposu	52
Resim 4.4. Kaset ve bant aktarımı için kullanılan setler.....	52
Resim 4.5. Film aktarımı için kullanılan set	53
Resim 4.6. Dijitale aktarılmış görüntülerin restorasyonu için kullanılan set.....	54
Resim 4.7. Dijitale aktarılan görüntülerin ses restorasyonu için kullanılan set	54
Resim 4.8. Sayısal Arşiv Sistemi sistem odası	55
Resim 5.1. www.trtarsiv.com ana sayfa.....	66
Resim 5.2. Telif hakları nedeniyle kaldırılan bir videoda verilen uyarı	72

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
3D	Three Dimensional (3 boyutlu)
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ADSL	Asymmetric Digital Subscriber Line
ARPANET	Advanced Research Projects Agency
BBN	Bolt Beranek and Newman Inc
CEO	Chief Executive Officer
CERN	Conseil Européen pour la Recherche Nucléaire
ÇEV	Çeviren
DARPA	Advanced Research Projects Agency Network
DER	Derleyen
DNS	Domain Name Server (Alan Adı Sunucusu)
ED	Editör
ENİAC	Electronic Numerical Integrator And Computer
FTP	File Transfer Protocol
GAPTV	Güneydoğu Anadolu Projesi Televizyonu
HD	Yüksek Çözünürlüklü
HTML	Hyper Text Markup Language
HYPER	Hiper
HYPERTEXT	Hipermetin
IP	Internet Protocol
OWL	WEB Ontology Language
PTT	Posta ve Telgraf Teşkilatı
RSS	Rich Site Summary
SAS	Sayısal Arşiv Sistemi
SAYTEK	Sayısal Yayın Teknoloji Merkezi
T.Y.	Tarih Yok
TBMMTV	Türkiye Büyük Millet Meclisi Televizyonu

Kısaltmalar

Açıklamalar

TCP

Transmission Control Protocol

TRT

Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu

TV

Televizyon

URL

Uniform Resource Locator (Kaynak
Konumlayıcı)

WWW

World Wide Web

XML

EXtensible Markup Language

YADB

TRT Yayın Arşivleri Dairesi Başkanlığı

1. GİRİŞ

Sosyal varlıklar olan insanlar için “geçmiş zaman” sürekli kıymetli olmuştur. Geçmiş, bireyin kendini anlamlandırması aynı zamanda düşünsel gelişimini tamamlaması için önemli bir kavramdır. Bu anlamda bireyin geçmiş ile ilişkisinde süreklilik vardır. Geçmiş söz konusu olduğunda hatırlamanın ve unutmanın da olduğunu söylemek mümkündür (Satır, 2021: 117). Bellek ise, bu geçmişin saklandığı ve geçmişten bağımsız düşünilemeyen bir kavramdır. Anımsama; kişinin geçmişte deneyimlediği anılarını bilerek veya bilmeyerek bellek süzgecinden geçirmesidir (Anstey, 2012 akt. Aydoğdu, 2021: 106). Zaman açısından düşünüldüğünde geçmişe ait bir çağrışım içerse de aslında şimdiki zamanla arasında ince bir fark vardır. Anımsama bu belli belirsiz farkla kendi ifadesini bulup anlam kazanmaktadır. Geçmiş ile şimdiki zaman arasında bir köprü kurarak belleğin diri kalmasını sağlayan ve onu ayrı kılan belli belirsiz bu farktır (Huyssen, 1999, s.13 akt. Kandemir, 2022: 84).

Bellek denildiğinde insanların aklına genelde mekânı insan beyni olan bir iç olgu gelir. Ancak kültürel bellekle kast edilen aslında bu değildir. Bireyin belleğinin içerisinde neler olduğu, bireyin bunları nasıl organize ettiği ve ne kadar süreyle tutabildiği kişinin kapasitesi ve yöneliminden çok dış koşullara yani toplumsal ve kültürel çerçevede oluşturulmuş koşullara göre belirlenmektedir. Bireysel bellekten ziyade toplumsal bellek kültürel belleğin sınırları içindedir (Assmann, 2015: 26-27).

Bireylerin belleği olduğu kadar toplumların da bellekleri vardır. Bellek bireye ait olsa da toplumsal olarak belirlenir. Bundan dolayı toplumsal hafıza mecazi bir ifade olarak algılanmamalıdır. Bir toplumda yaşayan bireylerin ortak olarak paylaştığı ve yaşadıkları toplumun kimliğini şekillendiren geçmişleri toplumsal belleği oluşturur. Bireylerin yaşadıkları en kişisel anılar bile sosyal grupların iletişim ve etkileşimiyle oluşur. Kişiler ait oldukları toplumun geçmişini hatırlar ve bireysel hafızaları o toplumun yaşadıklarının bir temsili olur (Assmann, 2015: 44).

Toplumlar, varlıklarını korumak ve devam ettirebilmek için bireysel kimliği ve bireysel kimliğin beslediği kolektif kimliği önemli bir araç olarak görmektedir (Ak, 2018: 17). Bireysel ve toplumsal kimliğin oluşmasında da hafızanın işlevi büyüktür. Hafıza, bireysel ve toplumsal kimlik oluşumunda geçmiş ile bugün arasında bir köprü

kurar ve toplumsal yapılanmaya zemin hazırlar (Bourdieu, 1986, s. 483 akt. Kandemir, 2022: 84).

Hafıza ve hatırlama, birey ve toplumun kendini ifade ederken başvurduğu referansları sağlamaktadır. Birey, içinde bulunduğu anın gerçeklerini içselleştirirken bazı referanslara ve doğrulayıcılara gereksinim duyar. Hatırlama aslında içinde bulunduğumuz anı geçmişin düşüncesiyle yeniden üretme işidir (Öztürk, 2007: 16). Hatırlama; başkalarının sahip olduğu ortak düşünceler kümesi ile bağlantılıdır; kişiler, mekânlar, tarihler, sözcükler gibi içinde yaşadığımız ya da bir parçası olduğumuz toplumun maddi ve manevi tüm yaşantısıyla ortaya çıkar (Connerton, 1999: 60).

Hafızanın toplumsal olarak oluşturulan çerçeveleri olduğunu belirten Halbwachs (2016)'a göre anıların yer aldığı, anılarla kurulmuş çerçevelerin değişmesi, birbirleriyle kesişmelerinin azalması anıların hatırlanmasını zorlaştırmaktadır. Çoğu anı geçmiş ile şimdiki zaman arasındaki mesafenin büyümesiyle değil aynı insanlar arasında yaşadığımızdan eski olayları bize hatırlatabilecek tanıkların ortadan kalkmasıyla unutulabilir. Bazen geçmişe ait anıların hafızamızda çok az yer edinmesi için mekân değiştirmek, yaptığımız işi değiştirmek, evlenmek, savaş veya başka toplumsal bir olaydan dolayı toplumsal çevremizin değişmesi yeterli olur. Bunun dışında yaşantımızın çoğunu geçirdiğimiz bir şehre gitmek, küçük yaştan itibaren tanıdığımız arkadaşlarımızla karşılaşmamız hafızamızı uyandırır ve tazeler. Anılarımız tamamıyla yok olmamıştır; sadece başkalarının hafızalarında, nesnelerin sabit görünümünde saklanmıştır. Anılar her ne kadar kişisel olsa da; tarih, grup, mekân, fikir ve kelimelerle bir bütün oluşturmaktadır. Anılar bireylerin içinde yaşadıkları toplumun bütün maddi ve manevi yaşantısıyla ilişkilidir (Halbwachs, 2016: 62-68).

Toplumsal bellek soyut olmayan gerçek bir mekân ve zamana dayanır. Kişinin etrafında bulunan tüm eşyalar ve mekânlar toplumsal belleği destekler ve taşıyıcısı olarak hizmet ederler. Bireylerin yaşama başladıkları ilk andan ölümüne kadar olan süreçte bellekleri mekân, zaman ve mekânda bulunan unsurlarla bağlantı kurar, etkileşime geçer ve varlığını muhafaza ederek sürdürür. İnsanoğlunun doğumundan ölümüne kadar olan süreçte bireysel ve toplumsal bellek olarak adlandırılan, hatırlama

araçlarına yönelik en çok kullanılan uygulamalardan biri de mekân-bellek ilişkisidir. Hatırlama işlemi göstergelerle yapıldığında “mekân” belleğe ilişkin önemli bir bilgi alanı haline gelmektedir ve mekânsal belleğe ilişkin göstergelerle okunmaktadır (Çakır ve Gönül, 2015: 87-88).

Bu çalışmada dijital bir hafıza mekânı olarak TRT Arşiv WEB sitesi (www.trtarsiv.com) ele alınmaktadır. Pierre Nora (2006: 10)’ya göre, Hafıza mekânları belleğin oluşmasında, çok boyutlu, önemli buluşma yerleridir. Bunlar tarihin tarihleri oldukları için, her zaman tarihyazımı boyutları olarak var olurlar; tarih onların yaptıklarıdır; tarih, mekânın araçlarını, üretimini ve işlevini içerir. Hafızanın alışkanlıklarımızdan kurtulmak, geleneğe olan bağlılığımızın sıcaklığı ve hafıza coğrafyamızın haritasını çıkarmak gibi etnografik bir boyutu vardır. Bunun yanında hafıza, psikolojik bir boyuta da sahiptir. Çünkü bireyin kitlelerle eşitliğini varsaymamız, bireysel düzeyde net olarak tanımlanmayan kavramları bilinçaltına aktarmamız, simgeleştirmemiz, sansürlememiz ve toplumsal alanı iletmemiz gerekir. Bir de siyasi boyutu var ve burada siyaset dediğimizde tüm güçlerin gerçeği değiştirmek için tasarlanmış güçlerini anlıyoruz. Aslında hafıza, içerikten çok bir çerçeve gibidir. Her zaman bir kozdur, bir stratejiler bütünüdür, bir olgudur ve kullanım şekli varlığından daha değerlidir (Nora, 2006: 10).

Genel geçer bir tanıma sahip olmayan kültür, insanın doğa dışında yarattığı ve başardığı maddî ve manevî her şeyi kapsamaktadır. Giydiği kıyafetlerden beslenmesine, yaşam tarzından dini inançlarına, sosyal organizasyonundan hayatı anlamadaki ideolojik çerçevesine kadar pek çok şey bunda rol oynar. Kısacası, teknolojiyle ayin veya konuşma diliyle yemek pişirme aynı gerçekliğin parçasıdır (Aydın, 2013: 25).

Kültür bireysel aktarımların birikimlerinden oluşmaktadır (Boyd ve Richerson, 1985; Sperner, 1996 akt. Boyer ve Wertsch, 2015: 373). Nesilden nesile aktarılan bir olgu olarak kabul edilen kültür aktarımı sürekli değişse de kültür kolay kolay değişmemektedir. Kültür aktarımı için kullanılan araçlar geçmişten bugüne sürekli değişiyor olsa da kültür bir şekilde aktarılmaya devam eder. Sembolik dil yenilenirken değişir ve dönüşür fakat kültür değişmez (Assmann, 2015: 21-24). Eski çağlarda kültür

aktarımı duvara çizilen resimler, ritüeller, ayinler ve sembollerle gerçekleşirken günümüzde kültür aktarımı yeni medya aracılığıyla da yapılmaktadır.

Yeni medya, kültür aktarımının sağlanmasında ve kültürel belleğin taşıyıcısı olarak geleneksel medya araçlarına ve geleneksel aktarıcılara karşı güçlü bir alternatif haline gelmiştir.

Bu çalışmada kültürel belleğin devamını sağlamada TRT Arşiv WEB sitesinin önemi üzerinde durulacaktır. Kültürel belleğin TRT Arşiv WEB sitesi yoluyla aktarımının nasıl gerçekleştiğine dair bir değerlendirme yapılacaktır. Çalışma dört bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, iletişim teknolojilerin tarihsel gelişim süreci ve yeni medya kavramının genel tanımlaması yapılacaktır. Yine bu bölümde yeni medyanın zaman içerisinde ne tür değişim ve dönüşümlerden geçtiğini ve şu an hangi aşamada olduğu ele alınacaktır. İkinci bölümde ise kültür, bellek ve kültürel bellek kavramları üzerinde durulacaktır. Üçüncü bölümde, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumunun tarihçesi, yeni medya entegresi ve TRT Arşiv WEB sitesi içeriklerinin nasıl elde edildiği araştırılacaktır.

Çalışmanın son bölümünde TRT Arşiv WEB sitesinin (www.trtarsiv.com) genel yapısı, sitenin hangi başlıklarda videolar paylaştığı, paylaşılan videolar arasında nasıl bir dağılım olduğu ve ne tür videoların daha fazla yer aldığı detaylı bir şekilde incelenecektir. Yine son bölümde TRT Arşiv WEB sitesinde yer alan videolar; “bellek mekânı”, “tarihi olay”, “gelenek ve görenekler” kategorileri altında toplanıp değerlendirilecek ve bir sonuca ulaşılabacaktır.

2. İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ VE YENİ MEDYA

Bu bölümde yeni iletişim teknolojilerinin tarihsel olarak gelişim süreci ele alınacaktır. Yeni iletişim teknolojilerinin neler olduğu, internet, internetin gelişimi, yeni medya kavramı ve yeni medyanın özellikleri incelenecektir.

2.1. Yeni İletişim Teknolojilerinin Tarihsel Gelişim Süreci

İnsanlar var oldukları ilk günden itibaren yaşamlarını kolaylaştırmak için çeşitli araçlar üretmiştir. İletişim teknolojileri de insan hayatını kolaylaştırmak için üretilmiş araçlardır. İnsanlar, haberleşme, sohbet, eğlenme veya ortaya çıkan sorunları çözmek için iletişim teknolojilerinden ilk günden bu yana faydalanmaktadır. Çünkü insanın yaşam koşullarından biri iletişimdir (İspir, 2013: 9). İlk iletişim teknolojisi olarak kabul edilen basılı materyallerden günümüze kadar çok sayıda iletişim aracı (gazete, telgraf, radyo, telefon, televizyon, bilgisayar vd.) kullanılmıştır.

Bilimsel ve teknolojik alandaki gelişmeler dünyamızı hızlı bir değişim ve gelişim sürecine sokmuştur. Teknolojik gelişmelerle birlikte iletişim teknolojileri de değişime uğramış basılı iletişim sistemleri geliştirilmiş, analog sistemler ortaya çıkmış ve zamanla yerini dijital iletişim teknolojilerine bırakmıştır.

Analogdan farklı olarak dijital sistemler, verilerin sayısal sisteme dönüştürülmesiyle oluşmuştur. Dijital çağla ses, fotoğraf, görüntü ve her türlü bilgi aktarımı yapılırken sınırlar aşılmıştır. Bu çağda uzakta olan kişilerle iletişimde de değişimler meydana gelmiş, bilgisayar ve iletişim uyduları birleştirilerek dünya küresel bir hal almıştır.

İnternetle birlikte iletişim teknolojilerinde yeni bir çağ başlamıştır. Dijital çağ olarak adlandırılan bu çağın başlangıcı olarak internet kabul edilmektedir. İnternetle birlikte elektronik çağdan dijital çağa geçiş yaşanmıştır. Ortaya çıktığı dönemde sadece bilgisayarlar arası bağlantıyı sağlayan internet, günümüzde dijital iletişim teknolojilerinde kullanılan bir ağ bağlantısıdır (İspir, 2013: 10).

İnternetin ortaya çıkışıyla dijitalleşmenin zirve noktasına ulaşılmıştır. Dijitalleşme döneminin tam anlamıyla başlaması internet sayesinde gerçekleşmiştir. Teknolojik olarak her gün gelişmekte olan iletişim araçları internetle beraber birbirine bağlanmıştır (Yayla, 2017: 24).

2.1.1. İnternet

Bir bilgisayar ağı olan internetin ortaya çıkışı, ARPA “Advanced Research Projects Agency (İleri Araştırma Projeleri Dairesi)” ya da günümüzdeki adıyla başına “Defense” (savunma) sözcüğü getirilen DARPA’ya dayanmaktadır. Bu daire, 1957 yılında, ABD Başkanı David Dwight Eisenhower tarafından kurulmuştur. Nükleer saldırı durumunda haberleşmenin devamının sağlanabilmesi için 1960’lı yıllarda ARPANET olarak adlandırılan proje çalışmaları başlatılmıştır (Gönenç, 2012: 88).

Çalışmalar neticesinde Savunma Bakanlığı, 1969’da çeşitli bilgisayar birimlerini ve askeri araştırma projelerine destek olmak amacıyla ARPANET adındaki paket anahtarlama ağı oluşturmuştur. ARPANET adındaki ağ ilk olarak Amerikan Askeri karargâhı Pentagonda Kullanılmıştır. ARPANET ağı ABD’deki üniversite ve araştırma kuruluşlarının da söz konusu çalışmalara katkısı sayesinde hızla büyüyerek gelişmiştir. 1973 yılında, ağ için bir protokol seti geliştirmek amacıyla Stanford Üniversitesinde, daha sonra BBN şirketinin ve University College London’ın da dâhil olduğu bir ‘internetworking’ projesi başlatılmıştır (Özçağlayan, 1998: 134).

Zamanla çok başarılı olan ARPANET ağını ABD’de bulunan tüm üniversiteler kullanmaya başladı. Üniversitelerin ARPANET’i kullanmaya başlamasından sonra ARPANET kontrol edilmesi güç bir duruma gelmiştir. Bundan dolayı MILNET ve ARPANET olarak ikiye ayrılmıştır. Orduyla ilgili siteler MILNET’te yer alırken, ordu dışında kalan yeni oluşturulmuş ve daha küçük siteler ARPANET’te paylaşılmaktaydı (Gönenç, 2012: 89).

Daha sonra bu çalışmalara ek olarak TCP’nin (İletim Kontrol Protokolü) dört uygulaması geliştirilerek denenmiştir. Denemeler neticesinde sabit kümelerde bulunan ve ARPANET ağına bağlı bilgisayarlar arasında iletişim kolaylaştırılmaya çalışılmıştır. 1983 yılının gelmesiyle ARPANET kullanıcılarının tümü TCP/IP (İletim

Kontrol Paneli/İnternet Protokolü) olarak bilinen yeni protokole geçiş yaptı (Özçağlayan, 1998: 134). Bu gelişmenin sonucunda TCP/IP protokolü sayesinde farklı coğrafi bölgelerden milyonlarca bilgisayar birbiriyle iletişim kurabilecek duruma getirildi. 1985'ten sonra bu ağ, genellikle akademik tabanlı kuruluşlar tarafından benimsenmiş ve geliştirilmiştir. 1987 yılında birbirine bağlı bilgisayar sayısı 28 bine ulaşmış, bu hizmetten faydalanan araştırma laboratuvarı ve üniversitelerin sayısı artmıştır. 1990'da ARPA kullanımdan kaldırılmış, TCP/IP kullanımı devam etmiştir. Askeri amaçlarla bilgisayarlar arası bağlantıyı sağlamak için ortaya çıkan internet kullanımı 1990 yılında evlere yayılmıştır (İspir, 2013: 11).

1990'ların ilk aylarında WEB, Wais ve Gopher gibi internet servis sağlayıcıları kullanıma sunuldu. Wais ve Gopher kullanım kolaylığı ve sunduğu imkânlardan dolayı internet kullanımını yaygınlaştı.

WWW (World Wide WEB) hizmeti sağlayan yerlerden, doğrudan adreslemeyle birçok elektronik bilgi ortamına, adresleri bilinen FTP arşivleri gibi yerlere ulaşmak mümkün hale gelmiştir. Bu hizmetle sınırlar ortadan kalkmış, ABD'deki bir WWW'den Japonya'dakine veya Türkiye'dekine geçmek mümkün olmuştur. Bazı WWW sunucuları, bütün WWW içerisinden, aranan kelime veya anahtar kelimeye en uygun şekilde tarama yapmaktadır. Aranan kelimelere uygun veriler verilmekte, belli tuşlarla ulaşılan bilginin veya dosyanın tamamı ya da bir kısmı alınabilmekte veya sadece ekran izlemesi yapılmaktadır. Bu sayede coğrafi olarak nerede olursa olsun dünyanın çeşitli bölgelerindeki bilgilere WWW'ler sayesinde kısa sürede ulaşılabilir. WWW'ler sunduğu kullanım kolaylığı nedeniyle internetin temel ortamı olma özelliğini kazanmaya başlamıştır (Gönenç, 2012: 95). WWW sisteminin yazılımsal açıdan geliştirilmesi interneti günümüzdeki konumuna ulaştırmıştır.

Bir grup araştırmacı, internetin çoğunlukla metinle sınırlı kaldığı bir dönemde multimedya verilerinin de oluşturulmasına ve paylaşılmasına olanak tanıyan, bilim insanların iletişimini ve işbirliğini hedefleyen, erişilmesi kolay bir insanlık bilgi havuzu oluşturmak amacıyla CERN (Conseil Européen pour la Recherche Nucléaire)'de çalışmalar yürütmüştür. Bu grup, içinde yer aldıkları teknolojik sistemlerle uyumlu çalışabilecek ve WEB üzerinde yer alacak belgeler için ortak bir

format tasarlayıp HTML adlı sistemi oluşturmuşlardır. Sonrasında ise WEB üzerinden ulaşılmak istenen bilginin adresi olarak da URL formatını ortaya çıkarmışlardır. Bu çalışmalar sonucunda WEB uygulamasının ilk örnekleri hayata geçirilmiş, kullanıcılara kendi içeriklerini oluşturma fırsatı sunularak internetin gelişimine katkı sağlanmıştır (Zengin, 2017: 27 akt. Emir, 2021: 64).

Tim Berners-Lee tarafından yapılan ilk internet sitesi, 6 Ağustos 1991’de yayınlandı. Tanımı da: “Geniş bir belge evrenine, evrensel erişim sağlamayı hedefleyen geniş alan hipermedya bilgi çıkartma inisiyatifi” oldu (Kutup, 2010).

İnternet, uydular, telefon hatları vb. özel teknolojiler kullanarak bilgisayarları birbirlerine bağlayan genel bir iletişim ağıdır. Her bireyin kendi amaçları doğrultusunda kullanabildiği ve dünyanın her yerindeki herkesle iletişim kurmasını sağlayan bir ağ sistemidir (Odabaşı, Çoklar ve Kabakçı, 2007: 1). İnternet, dünya genelinde çoğu bilgisayarı TCP/IP protokolüyle birbirine bağlayan ve gün geçtikçe daha da büyüyen bir iletişim ağı olarak tanımlanmaktadır.

2.1.2. WEB 1.0

İnternetin ilk defa topluca kullanılmaya başlandığı 1990’lı yıllar WEB 1.0 dönemi olarak kabul edilmektedir. “WEB 1.0” ağ üzerinde yapılan araştırmalarda kolay erişim imkânı sağlaması amacıyla HTML sayfalarından oluşan bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır (Ersöz, 2020: 60).

WEB 1.0 internetin en temel biçimidir ve yalnızca metin odaklıdır ve WEB’in en ilkel biçimidir. WEB 1.0, kullanıcılara interneti kullanarak WEB’e ulaşma imkânı vermektedir fakat kullanıcılar yalnızca okuyucudur. WEB 1.0’da kullanıcı temel olarak pasif bir noktadaydı, yalnızca bilginin alıcısı konumundaydı. Bu ilkel WEB, estetik, merkezi, ardışık, okuma odaklı ve etkileşimsizdi. E-postaları kullanma, tarayıcıları ve arama motorlarını kullanma gibi özellikleri vardı. Bir WEB sayfası eğer yalnızca bilgiyi gösteriyorsa ve etkileşime izin vermiyorsa o, WEB 1.0’ın parçası olarak kabul edilebilir (Yılmaz, 2021: 345).

Başlangıçta, Lycos ve WEBCrawler gibi arama motorları WEB 1.0 teknolojileri arasında popüler olmuştur. Yahoo daha sonraları bu ihtiyacı karşılar hale gelse de son olarak Google, bu alanda yerini güvence altına almıştır (Kavasoğlu, 2020: 6).

WEB 1.0’da oluşturulmuş bir metne, görsele veya herhangi bir içeriğe sonradan müdahale etmek mümkün değildir.

2.1.3. WEB 2.0

WWW’nun ikinci kuşağını tanımlamak için WEB 2.0 kavramı kullanılmaktadır. WEB teknolojisindeki; kullanıcı topluluklarına dayanan, özellikle sosyal ağlar, bloglar, wikiler, chat odaları, forumlar, fotoğraf albümleri, ağ sunumları gibi işbirliğine ve bilginin sosyal ağ ya da topluluğun kullanıcıları arasında yayılmasına imkân sağlayan WEB 2.0, kişisel hizmetler açısından çeşitlilik sergileyen ikinci dalgayı betimlemek için kullanılmaya başlanmıştır (Yılmaz, 2021: 345). Kullanıcı merkezli ve işbirlikçi bir ortam WEB 2.0 ile oluşturulmuştur. WEB 2.0’la birlikte, çift yönlü bağlantı platformları oluşturulmuş, sosyal ağ devrimi gerçekleşmiştir. WEB 2.0 ile kullanıcılar artık içerik üretimine katkı sağlayabilmekte ve paylaşımda bulunabilmektedir (Ersöz, 2020: 60).

WEB 2.0 ile insanların, çevrimiçi bilgi ve materyal oluşturulmasına izin verilmektedir. “WEB 2.0”da yer alan uygulamaların çoğu kullanıcılar tarafından oluşturabilmektedir. “WEB 2.0” araçları ve hizmetlerinin en büyük amacı; uygulama kullanıcılarını teknik engellerle karşılaştırmadan içeriklerini kolayca paylaşmasına ve bu ortamdaki sosyal etkileşim imkânıyla kullanıcıların birbirlerinden faydalanmasına olanak sağlamaktır (Kavasoğlu, 2020: 7).

WEB 2.0 sosyal ağlar, wikiler, RSS’ler, iş birlikleri ve paylaşım imkânlarıyla kişiden kişiye bağlantı kurulmasına olanak sağlayan anlık mesajlaşma araçlarını içermektedir. WEB 2.0’la beraber kullanıcılar yalnızca “mesaj alıcı” olmaktan çıkmış, mesajı alan ve veren konumuna gelmiştir. Kullanıcılar internet sayfalarının seyircisi olmaktan çıkmış bunun bir katılımcısı olmuşlardır.

2.1.4. WEB 3.0

“WEB 3.0” internet kullanıcılarının kontrolleri dışında ortaya çıkan bilgisayarların kendi aralarındaki iletişimi ve bu iletişimi sağlarken kullanılan yöntemlerin bütünüdür. Arama motorları ve bilgisayarlar arasındaki iletişim olarak tanımlanabilir.

WEB 3.0, birbirlerine ağ ile bağlı olan, amaçları kullanıcıların ağ deneyimini zenginleştirmek olan ve bunun için konuma özgü bilgi sağlayan, tarayıcının görece özerk olduğu ve semantik WEB’in inşa edildiği uygulamalar toplamıdır (Yılmaz, 2021: 347). Bu işlemarasılıktır ve kullanıcı verilerin temelini doğrudan etkileyebilecek değişimleri kontrole sahiptir. Semantik WEB, takip sistemleri tarafından kullanılması için (içerik ve veri arasındaki etkileşimi tanımlayan) semantik ve ontolojik meta-verileri içerir. WEB 2.0 insan kullanımı için tasarlanmışken, WEB 3.0 bulut teknolojisini kullanır ve herhangi bir donanım tarafından yüksek zorluk ve kişiselleştirme derecesiyle kullanılır. WEB 3.0 biçim veren verilere semantik içerikler ekleyebilen yeni bir ağ inşa eder. Kullanıcının ağdaki özelliklerine göre bilgileri düzenler ve kullanılan cihazda bu özellikler çerçevesinde devamlılık sağlar. WEB 3.0 kişiselleştirme kavramıyla oldukça ilintilidir. Bizim zevklerimiz ve tercihlerimiz doğrultusunda bilgi ve içerik önermektedir. WEB 3.0 ağdaki arama eğilimlerimiz, sayfa ziyaretlerimiz gibi bilgilerden yararlanarak bizim profilimize uygun içerikleri önermektedir (Yılmaz, 2021: 347).

WEB 3.0 anahtar kelimeleri kullanarak kullanıcıların yaptıkları aramaları en sade ve anlaşılır şekilde yeniden düzenlemekte ve istenilen sonuca kolayca ulaşılmasını sağlamaktadır.

2.1.5. WEB 4.0

En ileri atılım olan WEB 4.0, daha zeki bir alanda merkezileşmeyi öneren, daha tahmine dayalı, sadece onay ve taleple çalışabilen, istediğimiz ya da söylediğimiz şekilde sonuçlanabilecek eylemleri başlatabilen bir teknoloji olarak 2016 yılında ortaya çıkmıştır (Yılmaz, 2021: 348).

WEB 4.0 uygulamalarında WEB 3.0 teknolojileri olan “Yapay Zekâ” ve “Arttırılmış Gerçeklik”ten de faydalanılmaktadır. Kişisel dosyaların ve içeriklerin “Bulut Bilişim Sistemi” gibi uygulamalarda depolanması WEB 4.0’la gerçekleşmiş yerel disk kullanımı ortadan kaldırılmıştır (Kavasoğlu, 2020: 15).

Google, Microsoft ya da Facebook gibi şirketler, derin öğrenme ve makine öğrenmesi gibi yeni sistemler ve programlar geliştirmektedir. Geliştirdikleri bu yeni sistem ve programlar, bilgiyi insan beyni gibi işleyebilen bir kapasiteye sahiptir. Siri, Google Now ya da Cortano gibi ses direktifiyle çalışan programlar her söylediğimizi ve isteğimizi her seferinde daha hızlı ve doğru olarak algılamakta ve bu doğrultuda sonuçları karşımıza çıkarmaktadır. Ayrıca bugün kullandığımız akıllı telefonlar bizim “Hey, Siri” ya da “Merhaba, Google Now” gibi komutlarımızı her an hızlıca yanıtlamak için bizi “dinliyor”. WEB 4.0’daki bir diğer gelişme de etkileşimi getiren botlardır. Şimdilik metin girişlerine bağımlı olan botlar metinle konuşma teknolojilerindeki gelişimle birlikte kullanıcılarla daha da aktif bir şekilde iletişim kurabilecekler. WEB 3.0’da günbegün daha fazla yaşamsal hale gelen tarayıcılar, anahtar kelimeler girildiğinde istediğinizi bulana kadar araştıracağınız sonuçlarla karşılaşıyordu. WEB 4.0’da ise doğrudan sonuca ulaştırmaya yönelik olarak bu deneyim daha da iyileştirildi, daha karmaşık ve kişisel bir hale geldi. Yani, dijital bir akıllı telefon, bilgisayar vb. aygıta sesli olarak “Şu özelliklere sahip olan uçak bileti al”, “Şu saatte şuraya gidecek taksi bul” gibi aramalar yaptırabilir, otomatik bir şekilde yanıt alabilirsiniz. WEB 4.0’la, bilgiyi bulabildiğimiz bir WEB’den, bize çözümler üreten bir WEB’e geçiyoruz. WEB 4.0, verdiğimiz bilgi, eğer ağ üzerinde mevcutsa bize çözüm önerileri sunmaktadır. WEB 4.0, işe geç kaldığınızda ve tavsiye almak için bir mesaj gönderdiğinizde size her zaman kullandığınız ama şimdi kapalı olan güzergâhınıza alternatif bir rota önermek gibi karmaşık durumlara çözümler sağlamaktadır. Eğer akıllı saatiniz kalp ritminizin arttığını tespit ederse ve kalple ilgili bir sorunuz varsa, sağlık asistanınız sizin için ambulansı aramayı önerecektir (Yılmaz, 2021: 348).

2.2. Yeni Medya Kavramı

İnsan yaşamıyla ilgili tüm yeni teknolojiler, yeni medya kavramlarıyla tanınır hale geldi. Bunun nedeni sadece yarattıkları yeni teknolojik olanaklar değil, aynı zamanda sundukları yeni iletişim süreçleri ve kültürleridir. Yeni medya, yeni ile eski arasındaki karşılaştırma, eski ile sonradan gelişen arasındaki fark ve bu farklılıkları kullanan toplumsal süreçlerle tanımlanır. 1948’de televizyon, radyo ve faks gibi iletişim araçları yeri olarak tanımlanırken, 1988’de elektrik ve elektronik mühendisliğinin yeni bir alanını temsil etmekteydi. 2000’li yıllara kadar bu yeni durum birçok iletişim teknolojisinde yaygın olarak kullanılıyordu. Bu nedenle yeni bir iletişim teknolojisini selefine göre yeni olarak tanımlamak çok yaygın bir tanım biçimiydi (Altunay, 2015: 412).

İletişim ve bilgi teknolojilerinin hızlı bir şekilde gelişmesiyle beraber; “yeni medya, sosyal medya ve ağlar, dijital medya, sayısal iletişim vb.” yeni tanımlar ortaya çıkmıştır (Ergüney, 2017: 1480). İnternetin ve teknolojinin gelişmesi, kullanım alanları ve biçimleriyle birlikte yeni bir dünya düzeni oluşturulmuştur. Oluşturulan bu yenedünya düzeni, medya alanında büyük değişimlerin gerçekleşmesine neden olmuştur. Yaratılan bu yenedünya düzeninde geleneksel medyada var olan iletişim yöntemleri, teknolojinin ve internetin gelişimiyle sanal ortama taşınmış ve yeni medya kavramı ortaya çıkmıştır. Gelişen WEB, bilgisayar ve mobil teknolojisiyle beraber ortaya çıkan ve kullanıcıların zaman, mekân kavramlarından bağımsız olarak interaktif bir şekilde etkileşimde bulundukları sanal ortam yeni medya olarak tanımlanmaktadır.

Yeni medya denildiğinde akla gelen en yaygın tanım; internet teknolojisi ile birlikte ortaya çıkan bilgiye erişim kolaylığı ve hızı ile çeşitli iletişim kanallarının ve sosyal ağların insan yaşantısında yer almasıdır ancak bu tanım bilginin yayılması ile alakalıdır. Yeni teknolojilerin ortaya çıktığı bu süreçte eski teknolojiler için yeni geliştirilen yöntemler kadar bunların kullanımı da yeni medyayı tanımlar. Geliştirilen bu yeni yöntemlere örnek olarak, “e-kitaplar, e-dergiler, e-gazeteler, sosyal ağlar, dijital olarak üretilmiş animasyonlar ve 3D filmler” gösterilebilir (Bulunmaz, 2014: 25).

Yeni iletişim teknolojilerinin tamamını içine alan yeni medya, “genel olarak var olan medyayı etkileşimli bir şekilde sayısal veriye dönüştürmeye yönlendiren ve bilgisayar aracılığıyla; üretim, dağıtım ve paylaşım sağlayan ortamlar” olarak tanımlanmaktadır. (Manovich, 2001, akt. Kırık, 2017: 232-233).

İçinde birçok unsur barındıran yeni medya, geniş sınırları ve etkileri olan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilgisayar teknolojisinin dağıtım aracı olarak kullanıldığı yeni medya, sayısal verilerin yazılımlarla kontrol edildiği, çift yönlü iletişimin etkin bir şekilde kullanıldığı, görsel ve estetiğin üst sınırlarda olduğu sanal bir ortamdır. Yeni medyayla birlikte geleneksel medyada tek yönlü olan iletişim, çift yönlü bir iletişim şeklini almıştır. Kullanıcılar yeni medya sayesinde karşılıklı bir etkileşim ortamına girmişlerdir.

Günümüzde insan yaşantısının bir parçası haline gelen yeni medya, kişilerarası iletişim, ticaret, siyaset, eğitim, spor, sağlık ve daha birçok alanda kullanılmaktadır.

2.2.1. Yeni Medyanın Özellikleri

Yeni medyanın yeni olarak tanımlanmasını sağlayan ve geleneksel medyadan ayıran bazı özellikleri vardır. Dijitallik, etkileşimsellik, hipermetinsellik, çokluortam/multimedya, hipermetinsellik, sanallık ve yayılım bu özelliklerin başında gelmektedir (Binark ve Löker, 2011: 9). Yeni medyayı geleneksel medyadan ayıran bir diğer özellik de Everett M. Rogers (1986: 5-7 akt. Yanık, 2016: 902)’ın yeni medyaların en belirgin 3 özelliğinden biri olarak nitelendirdiği “kitlesizleştirme” özelliğidir.

2.2.1.1. Dijitallik

Latince “parkam” anlamına gelen ve İngilizce “dijital” olarak kullanılan dijitalleşme kavramı, 1980’den sonra yaşanan teknolojik gelişmelerle ortaya çıkmıştır. Çağımızın sayısal tekniğine karşılık gelen bu kavram sayısal sözcüğüne dayanmaktadır (Geray, 1994:22).

Türkçe karşılığı “sayısal” olan dijital, “sayıyla ilgili veya sayılardan oluşan” anlamına gelmektedir diyen İsmail Hakkı Polat’a (2016:420) göre, Sayısallık: *“Bilgi Teknolojileri literatüründe 1 ve 0 rakamlarından ibaret bir ikili (binary) sisteme karşılık gelmekte olan sayısallık bu nedenle bilgiye (veriye) dayalı bütün teknolojilerin temelini oluşturan bu ikili sistem ve onlarla ilintilendirilen her şey dijital sıfatıyla nitelenmektedir”* (Polat, 2016: 420).

Lev Manovich’e (2001: 27 akt. Öz, 2012:68) göre, yeni medyanın ilk ve temel özelliği dijitalleşmedir. Bütün mesajların sayılabilmesi ve programlanabilmesi için kullanılan kod ve matematiksel simgeler dijitalleşmeyi oluşturmaktadır (Manovich, 2001: 27 akt. Öz, 2012: 68). Dijitalleşmeyle birlikte, geçmiş dönemlerde birbirinden bağımsız olan ve bir araya getirilmesi imkânsız görünen; ses, fotoğraf ve metinlerin birleştirilmesi ve bütünleştirilebilmesi mümkün hale gelmiştir (Altun, 2020: 172).

Dijital kelimesi, herhangi bir kişinin, grubun, kuruluşun veya nesnenin fiziksel veya analog biçiminden farklı veya buna benzer şekilde dijitalleştirilebilecek, çoğalabilecek ve yönetilebilecek tüm varlıkları veya nesneleri kapsar. Sahte ya da anonim profiller, akıllı robotlar, internet nesneleri veya hak sahipliği, kullanım hakkı kazanılmış müzik, oyun ve film gibi yeni medyada dijitalleştirilmiş içerikler, e-posta, sosyal medya, banka hesapları ve bu alanlarda yapılmış paylaşımlarda yer alan mesaj, video, resim, uygulama şeklindeki içerikler örnek olarak verilebilir (Polat, 2016: 420).

Dijitallik, analog sistemlerde yer alan verilerin kodlanarak bilgisayara dayanan sistemlere aktarılması sonucunda ortaya çıkmıştır. Dijitallik özelliğiyle birlikte görüntü, ses ve metinlerin bir arada kullanılmasına olanak sağlamıştır. Ayrıca dijitallik kullanıcılara verilere daha hızlı ve kolay ulaşma imkânı sağlamıştır.

Yeni medyanın dijitallik özelliği, geleneksel medyada hiçbir zaman var olmayan ve yeni medyayı gelenekselden ayıran en önemli hususların başında gelir.

2.2.1.2. Etkileşimsellik

Leah A. Lievrouw (2011:15) yeni medyayı geleneksel medyadan ayıran önemli özelliklerinden birinin etileşimsellik olduğunu belirtir. Etkileşim, kullanıcı ile sanal

kişilikler arasında veya sanal kişiliklerle kullanıcı tasviri arasında ortaya çıkabilir. Birden çok kullanıcının sanal ortama girmesi ile oluşan ortam, kullanıcıların avatarlarının da birbiriyle etkileşime geçebildiği bir ortak alana dönüşür (de Mul 2008: 168-169; Burnett, 2007 akt. Binark ve Löker, 2011: 9).

Etkileşimsellik, kullanıcıların içerik üretmesine olanak sağlamaktadır. Etkileşimsellik, önceden tanımlanan ve bağlantılı olan linkler ve yazılımlar arasında ve bu yazılımlar arasındaki seçeneklerde gerçekleşir. Etkileşimsellik, karşılıklı olarak birçok kullanıcının katılımına olanak sunar (Dewdney ve Ride 2006: 215-216 akt. Binark ve Löker, 2011: 10).

Yeni medyada kullanıcılar hem kaynak hem alıcı durumundadırlar. Kimi zaman kaynak alıcı konumuna geçebilmektedir. Çift yönlü bir bilgi aktarımı mevcuttur ve kullanıcılar yaptıkları paylaşımlarla kaynak, yapılan paylaşımlara verdikleri cevaplarla kaynaklar alıcı konumuna geçmektedir. Etkileşim bu yüzden yeni medyanın en önemli bir diğer özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kullanıcılar etkileşimsellikle birlikte yeni medyada birer içerik denetleyicisi konumuna da ulaşmışlardır. Sunulan her türlü içeriğe kullanıcılar tarafından müdahale edilebilmekte ve görüş bildirilebilmektedir.

2.2.1.3. Hipermetinsellik

Gerçek hayatımızın içinde uzun zamandır yer alan “hipermetin”ler teknolojinin gelişmesiyle birlikte farklı bir boyuta taşınmış ve geleneksel olandan farklı bir yapıya dönüşmüştür. Okul hayatımızda sıklıkla kullandığımız ansiklopediler ve sözlükler aslında bir “hipermetin” olarak değerlendirilebilmektedir. Alfabetik kavramlardan oluşan ansiklopedi, sözlük vb. kaynaklarda herhangi bir kavram açıklanırken başka bir kavrama atıf yapmak için kullanılan “bakınız” kavramları arasında bir bağlantı oluşturmaktadır. Bundan dolayı bu kaynaklar “kavramlar ağı” olarak da tanımlanabilirler. Fakat ansiklopedi ve sözlükler doğrusal olarak okunmazlar. Okuyucular öğrenmek istedikleri kelime, kavram veya konuları bulur, bulunan kavram vs. metin, resim ya da şekil yardımıyla aktarılır, bu duruma “hipermetin”de node

(düğüm) denir. Yeni bir fikir olmayan “hipermetin”in hayata geçirilmesi teknolojik gelişmelerle mümkün olmuştur (Karadeniz, 2006: 13).

WWW’nun en temel özelliklerinden biri olan hipermetin, günümüzde HTML (hiper işaretleme dili) olarak WEB’de bulunan sitelerinin çoğunda kullanılmaktadır. Sadece yazıdan ibaret olmayan hipermetinler, birbiriyle benzerlik içeren metin ve kaynaklar arasında bir köprü görevi görmektedir. Hipermetinlerde, normal metinlerden farklı olarak fotoğraf, tablo, video vb. içerikler yer almaktadır. “Hypertext” kelimesindeki “hyper”, Eski Yunanca bir kelimedir ve “ötesinde” ve “üzerinde” anlamları taşımaktadır. Bu açıdan Hypertext (hipermetinler) geleneksel metinlerin ötesindedir ve geleneksel metinlere üstünlük sağlayan çoklu ve zenginleştirilmiş içeriklere sahiptir. Bir hipermetinde, “metin, grafik, resim, tablo, video” ve aktif linkler vardır. Bu yardımcı öğelerin hepsi çok boyutlu bir “hiper” ortamda, doğrusal olmayan bir şekilde inşa edilir. Hiper metinler bir bilgisayar ekranı veya diğer elektronik cihazlardan (tablet, akıllı telefon, akıllı saat vb.) okunabilir (Gezginci, 2016: 274).

Hiper metin en genel anlamıyla bağlı metin, köprülü metin demektir. Hipermetinsellikle birlikte kullanıcılar ağ üzerinden başka alternatif mecralara kolayca erişimin sağlayabilmektedir. Teknolojik gelişmelerle fotoğraf, ses, video ve animasyonların yeni medya ortamlarında kullanılmasıyla beraber hipermetine yüklenen tanım değişmiştir. Hipermetin ve hiper ortam kavramları çoğu zaman birbirlerinin yerine kullanılmaya başlanmıştır (Tolhurst, 1995; Kommers, 2002 akt. Karadeniz, 2006: 14).

2.2.1.4. Çoklu Ortam/Multimedya

Çoklu ortam ya da multimedya, bilgisayarda gösterilebilen, dosyalarda saklanabilen, ağ üzerinden iletilmesi mümkün olan ve sayısal olarak işlenebilen (animasyon, çizim, görüntü, grafik, metin, ses ve video vb.) her şeyi kapsamaktadır.

Çoklu ortam/Multimedya ile ilgili, “Materyallerin kelimeler ve resimler kullanılarak sunulması”, “metin, ses, video gibi çeşitli dijital ortam tiplerinin kişiye bir mesaj veya enformasyonu iletmek için birden fazla duyuyu içeren, tümleşik ve etkileşimli uygulama veya sunumlardaki birleşimi”, “enformasyonun iki veya daha fazla (metin,

resim, animasyon, ses, video vb.) türünün aynı uygulamadaki entegrasyonu” gibi birden fazla ve birbirinden farklı tanımlar yapılmıştır (Mayer, 2001 akt. Kabakçı vd., 2010: 116).

Çoklu ortam, daha önceden ortaya konulmuş bir mesajı aktarmak amacıyla yazı, müzik, sözlü konuşma, video, grafik ve fotoğrafların interaktif olarak kullanılmasıdır. Çoklu ortam/Multimedya kavramı, bilginin optik olarak saklanabildiği 1908 ortalarında sıkça kullanılmaya başlanmıştır. İnternetin gelişmesiyle beraber ortaya çıkan ilk WEB arama programı “Mosaic”le 1993 yılında birbiriyle bağlanmış materyaller WEB ortamında sıkça görülmeye başlanmıştır (Bingöl, 2014: 162).

Numanoğlu (1993: 220-221)’na göre Çoklu ortam/multimedya;

“Veri ve bilgi aktarımında, yazı, grafik, ses, müzik, animasyon, video vb. değişik türdeki ortamları bilgisayar ortamında birleştirerek kullanmaktadır. Çoklu ortam uygulamasının amacı; bu ortamları bilgisayar uygulamalarında birleştirmektir. Bunu yaparken karşımızda görüntüsüyle, kendi sesiyle, doğal hareketleri ile konuşan, anlatan, öğreten, sorular soran, yanlış cevap alındığında uyaran bir program bulunmaktadır. Bu nedenle verilmek istenen bilgi en etkin ve anlaşılır yoldan kullanıcıya ulaşmaktadır.”

2.2.1.5. Sanallık

Yeni medya ile birlikte bilginin niteliği değişmiş, fiziksel nesneler dijital ortama aktarılmış ve sanal bir boyut kazanmıştır. Yeni medyada ele alınan bir başka kavram da sanallıktır. Sanallık, kullanıcıların ağ üzerinden diğer kullanıcılarla etkileşimde bulundukları, internet siteleri aracılığıyla bir araya geldikleri mekânlar ve deneyimler olarak açıklanabilir. Kullanıcılar sanallıkla birlikte gündelik yaşantılarını bu mekânlara taşımış ve yeni bir ortamda var olmaya başlamışlardır.

Medya kullanıcısının medyayla kurduğu iletişimin niteliğini tanımlayan sanallık, kullanıcılara orda olma hissini sağlamaktadır. Aslında kişilerin çevrimiçi iletişimdeyken kendilerini bulduklarını hissettikleri uzamdır (Akyıldız, 2019: 17).

Sanallıkla birlikte gerçek hayatta var olan her şey bu ortamlara taşınmış kullanıcıların da kendilerini içinde bulduğu yeni bir alan yaratılmıştır. Sanal oyunlar, sosyal medya

uygulamaları bu ortamları oluşturmaktadır. Oyunlarda yer alan içerikler, gerçek hayattan alıntılarla kullanıcılara yeni bir ortamda bulunma deneyimi sunmakta ve kullanıcılar da bu sürecin içine dâhil olmaktadır.

Gerçek ya da tasarlanmış mekânların ve nesnelerin 3D (3 boyutlu), çözünürlüğü yüksek fotoğrafları ve “hareketli görüntüler” videolar gibi gerçek olmayan görsel kopyaları “sanal ortamları” oluşturur (Ferhat, 2016: 725).

Sanal gerçeklik teknolojisinin ortaya çıkmasıyla beraber bir üst boyuta taşınan sanallık, “sanal gerçeklik gözlükleriyle” insanlara sanal ortamlarda yaşıyormuş hissi vermektedir. Belirli amaçlar doğrultusunda kurgulanmış ortamlar “sanal gerçeklik ortamları” olarak adlandırılmaktadır. Bu ortamlar, yeni medya ile dijital medya ekipmanları arasındaki destekleyici bir güç olma özelliğine sahiptirler (Gezgin ve İranlı, 2017:96).

E-postalar ve görüntülü aramalar gerçek iletişim deneyimleridir ancak bu iletişimlerin gerçekleşmesi sanal ortamlarla mümkündür. Kullanıcılara ordaymış hissiyatı veren siber uzay, akıllı cep telefonları, tabletler ya da bilgisayar programları kullanılarak yapılan görüntülü aramalar; görüşmeyi gerçekleştiren kişiler arasında mesafe olmasına rağmen yapılan görüşme sanki yüz yüzeymiş gibi bir his vermektedir. Bundan dolayı sanallık yeni medyanın önemli bir özelliğidir (Akyıldız, 2019: 18).

2.2.1.6. Yayılım

Hipermetinsellik özelliğinden beslenen yayılım, yeni medya ortamında bulunan bir metnin hızlı bir şekilde dağılması, metne farklı zamanlarda ve ortamlarda tekrar erişilebilmesi olarak ifade edilebilir. Özellikle video paylaşım ağları olan Youtube, Vimeo, Dailymotion vs. ve toplumsal ağlar olarak ifade edilen Facebook, Orkut, Hi5, Myspace’de dolaşıma giren metinler kopyalama-yapıştırma veya bağlantı verme yöntemleri sayesinde hızla sanal ortamda dolaşıma girer (Binark ve Löker, 2011:12). Yeni medyanın yayılım özelliği ile etkin bir rol üstlenen kullanıcılar, hem üretici hem de tüketici konumunda bulunmaktadır.

2.2.1.7. Kitlesizleştirme

Yeni medyanın bir başka özelliği de kitlesizleştirme özelliğidir. Yeni medya geniş kitlelere hitap etse de kitlesizleştirmeyle beraber kullanıcıya özel mesaj ve bilgi akışı üretmektedir. Yeni medyanın her kullanıcıyla farklı içerikler sunan kitlesizleştirme özelliği, kullanıcıya özel mesaj gönderme ve alma olanağı sağlamaktadır.

Geleneksel medyada içerikler “genel izleyici”, “genel okuyucu” ve “genel dinleyici” kitlesine iletilirken, yeni medyayla birlikte kitlede yer alan her birey için ayrı ayrı mesajlar üretilmekte ve gönderilmektedir. Yeni medya kullanıcıları kendi gereksinimlerine göre medyayı düzenleyerek yalnızca kendilerine hitap eden içerikleri alma ve o içeriklere maruz bırakılma olanaklarına sahip olmaktadır. Bir banka, mağaza veya bir kurum tarafından ismimize özel gönderilen e-posta veya dijital bir platformda bir içerik izlerken karşımıza çıkan bireysel mesajlar kitlesizleştirmeye örnektir. Geleneksel medyada farklı özellikleri bulunan kullanıcıların oluşturduğu kitleye gönderilen iletiler arasından ilgi alanımıza girenleri alıyorduk ancak çoğunlukla bizim için önemli olabilecek mesajları kaçırabiliyorduk. Kitlesizleştirme özelliğiyle beraber yeni medya kullanıcıları için önemli olan mesajlar doğrudan gönderilebilmektedir (İspir, 2013:19).

2.2.2. Yeni Medya ve Küreselleşme

Teknolojik değişimlerle birlikte dünyamız çok hızlı bir değişim sürecine girmiştir. İnternetin yaşantımıza girmesinden sonra zaman, mekân ve uzaklık kavramları yeniden şekillenmiştir. İnsanlar cep telefonları, bilgisayarlar, her ülkeden izlenebilen TV kanalları sayesinde yeni bir iletişim sürecine dâhil olmuşlardır. Bununla birlikte küreselleşme olgusu hayatımıza girmiştir.

İnternet insan hayatına girdikten sonra sınırlar ortadan kalkmış, kullanıcıların paylaştıkları bir mesaj kısa sürede milyonlarca kişiye ulaşip anında bir etki oluşturabilmektedir. İnternet yaygınlaşmadan önce bireyler kendi çevresindeki insanlarla, arkadaşlarıyla sosyal bir ortam paylaşırken, internetle birlikte bu sosyal ortam ulusötesi bir alanda oluşturulabilmektedir. İnternetin ortaya çıkması ve yeni medya araçlarının yaygınlaşması sonrası insanlar binlerce kilometre uzakta bulunan

kişilerle yazılı, sesli ve görüntülü olarak sohbet edebilmektedir. Sanal da olsa duygu ve düşüncelerini paylaşabildiği belli bir sosyal ortamı oluşturmaktadır (Taylan ve Arklan, 2008: 93).

Küreselleşme son dönemlerde çok fazla eleştirilen ve tartışılan kavramlardan biri olmuştur. Küreselleşme, iletişim, teknoloji, kültürel değişimler, ekonomi, ahlak, sosyal değerler gibi farklı farklı boyutlarda ele alınmıştır. Günümüzde “ekonomiler, ülkeler, kültürler” küreselleşmeyle beraber birbirinden etkilenmiş ve birbiriyle ilişkili hale gelmiştir. Bu gelişmeler ışığında dünyamız artık “küresel bir köy” olarak adlandırılmaya başlanmıştır (İspir, 2013: 171).

İçinde yaşadığımız dünyayı her yönüyle etkileyen, değiştirebilen ve dönüştüren küreselleşmenin ortaya çıkmasında ve yayılmasının hız kazanmasında kitle iletişim araçlarının önemi büyüktür. İletişim alanıyla doğrudan bağlantılı olan teknolojik gelişmeler küreselleşmenin dünya çapında aktif bir rol oynamasına neden olur. Günümüzde taşınabilir konuma gelmiş olan teknolojiyle denizaşırı mesafe kavramının etkisi git gide azalmıştır (İspir, 2013:177). Yeni medyanın sınırları ortadan kaldırması, bilginin her an her yerden ulaşılabilir olması küreselleşme açısından da oldukça önemlidir. İnternetle birlikte medya ulusal çerçevesinden çıkmış uluslararası olmaya başlamıştır.

Yeni medyayla birlikte iletişim dünya ölçeğinde yaygınlaşmış, toplumlar birbirine yaklaşmış ve kültürel alışveriş hızlanmıştır. Cep telefonları ve internetin hayatımıza girmesi yeni medyanın bir parçası olan sosyal medya kavramının ortaya çıkmasına zemin hazırlamış ve sosyal medya önemli bir mecra haline gelmiştir. Hem iletişim sektöründe hem de küresel çapta sosyal medyanın kullanım alanları oldukça genişlemiştir. Etkileşime imkân tanıyan yapısı ve zaman-mekân kısıtlamasını ortadan kaldırmasıyla yeni medya, bir fırsat olarak değerlendirilmiştir.

Teknolojik gelişmeler eşzamanlı iletişim sağlayarak, tüm dünyada aynı anda yeni medya uygulamalarının duyulmasını sağlar. Böylece bu alanda çalışan medya kuruluşları ve örgütleri tarafından yürütülen kampanya veya çalışmalar çok daha geniş kitlelere ulaşabilir (İspir, 2013:177).

3. KÜLTÜR, BELLEK ve KÜLTÜREL BELLEK KAVRAMLARI

Bu bölümde kültür, bellek ve kültürel bellek kavramları ele alınacaktır. Kültür çeşitleri ve unsurları, bellek çeşitleri, belleğin dış boyutları olarak adlandırılan mimetik bellek, nesneler belleği, iletişimsel bellek ve kültürel bellek kavramları üzerinde durulacaktır.

3.1. Kültür Nedir?

Türkçeye Fransızcadan geçen kültür kelimesi Lâtince “toprağı sürmek, ziraî mahsul elde etmek ve onları geliştirmek” anlamlarına gelen “cultura” kelimesinden türemiştir. Daha sonra “insan vücudunu ve ruhunu terbiye etme”, “sanat ve fikir eserlerini geliştirme” anlamlarında da kullanılarak genişlik kazanmıştır (Kaplan, 1987: 2).

Kültür anlamının geçmişten günümüze kullanıldıkça bir birinden farklı ve çelişkili anlamlar kazandığını, kültürün belirsiz bir kavram olduğunu belirten Hebdige (2004: 13) kültürü şöyle tanımlamıştır:

“yetiştirme, bakıp gözetme, Hristiyan yazarlarına göre ibadet etme; toprağı işleme; toprağı sürme, ziraat; belli başlı hayvanların yetiştirilmesi (örneğin balık); mikroskobik organizmaların yapay gelişimi, bu şekilde üretilen organizmalar; akıl, beceri ve geleneklerin vb. işlenip geliştirilmesi; eğitim ve öğretim yoluyla gelişme veya saflaşma; modernleşmenin düşünsel yönü; herhangi bir konuyu araştırmaya çalışma, konuyu sürekli takip etme.”

Türk Dil Kurumu Sözlüğünde Etem İzzet Benice, Salah Birsal ve Mehmet Kaplan tarafından yapılmış 3 farklı kültür tanımı vardır.¹ Etem İzzet Benice’nin TDK sözlüğündeki tanımına göre kültür:

“Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin”dir. Salah Birsal’in kültür tanımı; “Bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü” şeklindedir. Mehmet Kaplan’a göre kültür, “Muhakeme, zevk ve eleştirme yeteneklerinin öğrenim ve yaşantılar yoluyla geliştirilmiş olan biçimi” olarak tanımlanmıştır. Kaplan

¹ <https://sozluk.gov.tr/>, erişim tarihi: 20.04.2022

(1987:3) kültürü; “Maddi ve manevi her şeyi işlemek ve geliştirmek” olarak tanımlamıştır.

Kültür, her bireyin doğduktan sonra, yaşayarak kazandığı, öğrendiği bilgi, davranış ve alışkanlıklar bütünüdür. Kültür, içgüdüsel ya da kalıtsal değildir (Güvenç, 2015: 57).

A. Kroeber ve C. Kluchohn (1987: 128 akt. Sarı 2006: 10) kültürün 164 farklı tanımını derlemiş ve kültürü şöyle tanımlamışlardır: *“Temelde insanların var olduğu maddi yapılarda dâhil olmak üzere, insan gruplarının etkinliği sonucunda ortaya çıkan, semboller aracılığıyla kazanılan ve iletilen düşünce, algılama ve sembolize edilmiş belirli tepki biçimlerine dayanmaktadır, kültürün çekirdeğini geleneksel düşünceler ve özellikle bu düşüncelerin bağlı olduğu değerler oluşturmaktadır.”*

Şerafettin Turan (2014: 15-16)’a göre günümüz Türkçesinde kültür 7 farklı anlamda kullanılmıştır. Bu anlamlar:

- 1) *Tarımda: Ekin, ürün,*
- 2) *Tıpta: Uygun koşullarda bir mikrop türünü üretmek. ‘Boğaz kültürü yaptırmak.’*
- 3) *Tarih öncesi dönemler için: İnsan eliyle yapılmış ve ortak nitelikleri bulunan eşyalar topluluğu ile belirlenen evreler, çağlar. ‘Bakır kültürü, neolitik kültür...’*
- 4) *Belli bir konuda edinilmiş geniş ve sistemli bilgi: Tarih kültürü, müzik kültürü...*
- 5) *Eleştirme, değerlendirme, zevk alma yetilerinin geliştirilmiş olması durumu: Kültürlü kişi.*
- 6) *Bir topluma, ulusa ya da uluslar topluluğuna özgü düşünce, davranış ve sanat yapıtlarının tümü: Türk kültürü, Fransız kültürü, Halk kültürü, İslâm kültürü...*
- 7) *Tarihsel gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddesel ve tinsel (manevi) değerlerle bunları yaratma ve sonraki kuşaklara aktarmada kullanılan araçların tümü; uygarlık.*

Kültürün farklı kullanımları için bazı anlam grupları belirlenebilir. Uygarlık bilim alanındaki kültürü temsil ederken, beşerî alandaki kültür, eğitim sürecinin bir ürünüdür. Güzel sanatlar, estetik alandaki kültürün temsilcisiyken, teknolojik ve biyolojik alandaki kültür, üretim, tarım, çoğaltma ve yetiştirmedir (Kırımlı, 2014: 41).

Bozkurt Güvenç (2015: 12)’e göre kültür: “*Toplumu oluşturan kişileri, onları bir arada tutan dil ve haberleşme süreçlerini, sanatlarını, inançlarını, törelerini, hukuk ve yönetim kurumlarını, üretim ve tüketim düzenlerini içine alır.*” Bir bütün yahut sistem olarak sık sık yenilenen kültür için sistem kavramını tanımlamak yerine tam anlamıyla bir sistem olmadığını savunmak daha kolaydır. Tamamıyla maddi olarak gözlemlenemeyen ve nesnel bir varlık olmayan kültürü soyut bir kavram olarak değerlendirmek gerekir. Güvenç’e (2015: 59) göre kültür bir coğrafya haritası gibidir. Yeryüzü öğelerinin ve engebelerinin değerlendirildiği haritalar gibi kültür kavramı da soyutlamadır (Güvenç, 2015: 59).

Kültür, bir toplumun kimliğini oluşturan, toplumsal aidiyetini güçlendiren ve bir toplumu “biz” yapan bir işleve sahiptir. Değerler, deneyimler ve ortak kurallar ve bunların tümüne olan bağlılık geçmişteki anıların yeninden yaşatılmasıyla gerçekleşir (Assmann, 2015: 23).

Kültürün İngilizcede ilk kullanımı hayvanların ve ekinlerin yetiştirilmesi (cultivation) ve dinsel tapınma ile ilişkiliydi. Toprak ve ziraat pratiklerinin geliştirilmesi fikrinin metaforik bir yayılımıyla On altıncı yüzyıldan on dokuzuncu yüzyıla kadar kültür terimi, geniş bir şekilde öğrenmeyle bireysel insan aklının ve kişisel görgünün geliştirilmesine uygulanmıştır (Smith, 2007: 13).

Kültür kavramıyla ilgili birden fazla tanım bulunmaktadır. Bu da kültür kavramını için net bir tanımlama yapılmasını karmaşıktırmaktadır. En genel tanımıyla kültür, içinde yaşanan toplumdan kazanılan bütün kabiliyetler ve alışkanlıklardır. Bunlar; bilgi, sanat, ahlak, örf ve adetlerdir. İnsanoğlunun sosyal olarak kuşaktan kuşağa aktardığı maddi olmayan ürünler bütünüdür. Kültür hep aynı kalan bir olgu değildir, zamanla siyasal, sosyal ve ekonomik yapıdaki değişmelere bağlı olarak değişebilmektedir. Kültürel değişimle birlikte kültüre bağlı değerlerde de değişimler görülmektedir. Örflerde, adetlerde, göreneklerde yaşanan değişim sosyal ilişkileri de değiştirmektedir.

3.1.1. Kùltür Çeşitleri

Toplumsal yaşantımız gereği, dũnyanın hangi ÷lkesi olursa olsun tek bir dilin, kùltürün, tek bir yaşam biçiminin olduğunu söylemek çok zordur. Bu durum toplumlarda farklı isimlerle adlandırılan bir kùltür çeşitliliği yaratmaktadır. Yaratılan bu kùltü çeşitleri; genel kùltür, alt kùltür, karşı kùltür, halk/folk kùltürü, yüksek (üst) kùltür, popüler ya da kitle kùltürü olarak ifade edilmektedir.

3.1.1.1. Genel kùltür

Genel kùltür, bir ÷lkenin ya da bir toplumun kùltür unsurlarının tümünü kapsamaktadır. Toplumda hâkim olan inançlar, değerler, yaşam tarzları, sosyal ilişkileri, her türlü davranış kalıpları genel kùltürü oluşturmaktadır.

3.1.1.2. Alt kùltür

Ait oldukları toplumların geleneksel değerleri ve yaşama biçimlerinden farklı olan gruplar toplumlarda alt kùltür olarak adlandırılmaktadır. Alt kùltür, bir toplumunda yaşayan ancak o toplumun kùltürünün bir kısmını yaşamayan kùltür özelliklerinden kopuk yaşam sergileyen toplulukların yaşam biçimine denir. Alt kùltürler içinde yaşadığı toplumun kùltüründen tamamen kopuk veya bağımsız değillerdir. Kendi içinde kùltürü kendine göre yeniden inşa etmiş ve yaşamaktadırlar (Doğan, 1994: 109-110).

İçinde bulunduğumuz dũnyada toplumlar kùltürel açıdan hiçbir zaman bir bütünlük oluşturamamışlardır ancak toplumlar ortak değerler üzerine var olur. Bu değerler bazen çeşitli toplumsal gruplar tarafından farklı yorumlanır ve yeniden üretilir. Gruplar tarafından yapılan bu yorumlama ve yeniden üretme biçimine alt kùltür denir. Alt kùltürler içinde bulundukları kùltüre ait en az bir unsur veya özellik açısından farklılık göstermektedir fakat alt kùltürler temel kùltürel yapıya diğer unsurlar ve özellikler açısından bağlıdırlar. Gençlik çeteleri, uyuşturucu bağımlısı gruplar, suç örgütleri, futbol taraftarlarından oluşan fanatik gruplar alt kùltür grupları için örnek olabilir. Askerler, polisler, öğretim üyeleri, doktorlar gibi bazı meslek grup üyelerinin de kendi alt kùltürlerini oluşturdukları söylenebilir. Alt kùltürler, içinde yaşadıkları

toplumun var olan kültüründen ancak kısmi olarak farklı olabilirler. Alt kültür gruplarında yer alan bireylerde dayanışma ve ortak kurallara göre hareket etme davranışı vardır. Fakat genel çerçevede bakıldığında zaman alt kültürler grubun temel kültürüne (suça yönelen yapılar hariç) zarar vermezler (Sarıkoca, t.y.: 8).

Alt kültürler, bazı kültürel özellikleriyle birbirlerinden ayrılmakta; farklı sentezlere doğru yönelmektedir. Alt kültürlerin ulusal sınırlar içindeki kalkınma ve modernleşme çabaları onları milli bir senteze doğru götürürken; kültürel birimlerin sınırları sürekli olarak gelişim, kentleşme, sanayileşme, sınıflandırma ve sınıflandırma trendlerinin neden olduğu nüfus hareketlerinden dolayı değişir, birleşir ve ayrılırlar (Güvenç, 2015).

3.1.1.3. Karşı kültür

Karşı kültür, egemen olan kültürün bütün değerlerine karşı olana grubun yaşam biçimini temsil etmektedir. Karşı kültür aslında bir alt kültürü temsil etmekte ve içinde yaşadığı toplumun kültür sistemini kabul etmeyip, kendilerine başka bir takım değerler oluşturmaktadır. İçinde yaşadıkları toplumun kültürüne yaşam biçimleriyle, tutum ve davranışlarıyla ters düşen bu gruplar alt kültürü oluştururlar. Alt kültürü bugün, egemen kültüre karşı olan, bunu açıkça dile getiren, muhalefet eden azınlık grupların değerleri, inançları ve tavırları temsil eder. Örnek verecek olursak İslam dini ilk doğduğunda o dönemde hâkim olan bütün dinlere karşı muhalif bir karşı kültürdür. Karşı kültür egemen kültürün tüm temsillerine karşı gelen yeni bir kültür grubu oluşturmaktır (Bulut, t.y.: 277-278).

3.1.1.4. Halk/folk kültürü

Halk sözcüğü ile yere ve zamana bağımlı ortaklık anlatılmaktadır. Hem materyal hem de ruhsal sömürülme ortaklığı bulunan halk, egemenliğe ve mücadeleye çeşitli biçimlerde katılmaktadır. Yere ve zamana bağımlılığın kendi anlatışı, kendini ifadesi halk kültürü olarak açıklanabilir. Aynı yer ve zamanda yaşayan insanların kendi için, kendini kendine ve çevresine anlatımı geçmişin halk kültürünü oluşturmaktadır. Geçmişte kültürü yaratan halkın kendisiydi ve yarattığı kültür kendisinde kalıyordu. Kendi oyununu, oyuncağını, eğlencesini, bayramını, egemenlik ve mücadelesini kendi

yaratıyordu. Halk kültürü bir pazar için üretilen, alınıp satılan bir değere sahip bir emtia olmaktan ziyade yaşamın içinden çıkıp yaşamla ilgili olanı anlatmaktadır (Erdoğan ve Alemdar, 2005: 27-28).

Kültür varlığının önemli bir kısmını oluşturan halk kültürü veya folk kültürü, toplumların yüzyıllar boyunca biriktirdikleri deneyimleri bir sonraki nesle aktararak günümüze kadar taşıdığı değerler bütünüdür. Toplumun gelenekleri gibi yerel özellikler taşıyan, sosyo-ekonomik dinamiklerini ortaya çıkaran, milletlerin kültür birliğini sağlayan folklor halk kültürünün temelini oluşturmaktadır. Toplumsal ve kültürel birliktelik oluşturan ortak ve kültürel özellikleri olan toplulukların ürünleri, gelenek görenekler, türküler, ağıtlar, destanlar masallar, atasözleri, halk tiyatroları vb. halk kültürünü oluşturur.

3.1.1.5. Yüksek (üst) kültür

Toplumda elit kesim olarak bilinen azınlık grubun ürettiği, geliştirdiği ve tükettiği kültüre yüksek ya da üst kültür denir. Estetik mükemmellikle aynı olan insan yaratıcılığının üst düzey örnekleri yüksek kültürü temsil eder. Opera, bale, klasik müzik, sanat filmleri, resim sergileri, film festivalleri, edebiyat ve çeşitli sanat biçimleri yüksek kültür örnekleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Yüksek veya üst kültür, bir toplumun veya medeniyetin estetik olarak en mükemmel ürünleri olarak kabul edilir.

Yüksek kültür öğelerinin üretim ve tüketimi, bu kültür içerisinde yer alan kişilerin eğitim ve yetenekleriyle bağdaşmaktadır. Yüksek kültürün, kendine özgü olma kaygısı güden bir özelliği vardır. Yüksek kültür bazı kesimler tarafından popüler kültüre benzetilse de popüler kültürden farklıdır. Popüler kültür toplumun büyük bir kısmına hitap ederken yüksek kültür toplumun sadece belli bir kesimine hitap etmektedir. Yüksek kültür, ülke genelinde belki yarım milyonu geçmeyecek küçük bir gruba hitap ederken, popüler bir televizyon programı 40 milyonun üzerinde izleyiciyi çekebilmektedir (Gans, 2014: 45 akt. Akcaoglu, 2017: 12).

3.1.1.6. Popüler kültür/Kitle kültürü

Popüler kültür ya da kitle kültürü bazen farklı biçimlerde ele alınsa da genellikle aynı anlamda kullanılmıştır. Bu iki kültür çeşidini aynı kabul edenlere göre, popüler kültür ile kitle kültürü arasında kayda değer bir farklılık bulunmamaktadır. Popüler kültür veya kitle kültürü aynı kültürel olguya verilen adlardır ve birbirlerinin yerine kullanılabilirler. Hem popüler hem de kitle kültürü özde aynı şeydir ve her ikisi de, egemen konumda olanları kendilerine bağlı konumda olanlar üzerinde kurmuş oldukları egemenliklerini güçlendirmek ve devam ettirmek için kullanılan önemli araçlardır (Geçer, 2013: 31).

Sanayileşmeyle birlikte artan işbölümü, toplumsal üretim sürecinin karmaşıklaşması, toplumlara bu yaşama biçiminin benimsetilmeye çalışılması, insanların dış gerçeği algılaması ve anlamlandırmaya çalışması kitle kültürü oluşumunu gündeme getirmiştir. Kitle kültürü, endüstri devrimini takip eden dönemde ortaya çıkan, üretilen teknolojik aygıtlarla geniş bir topluluğa yayılan, karşısında direnilmesi zor, tutum veya olguların tamamını kapsamaktadır (Sarı, 2006: 17-18).

Kitle kültürü, kültürü bir meta olarak üretir ve pazarlar. Geniş halk kitlelerinin gerçek ihtiyaçlarını tam olarak karşılayamayan kitle kültürünün ürettiği ürünler de kaliteli değildir (Kılınç, 2017: 16).

Popüler kültür, halkı standart tüketiciler kitlesi olarak görmektedir. Kitlenin kendisine üretilip sunulan ürünleri denetleme veya belirleme şansı olmadığı, içinde yaratıcı ve geliştirici olarak yer almadığı, ticari ve endüstriyel kurumlar tarafından üretilen ve dağıtılan kültürdür (Aydın, 2013: 169).

Popüler kültürün en yaygın ve yanlış olan tanımı, popüler kültürün “en fazla tercih edilen” bağlamında ele alınmasıyla karşımıza çıkmaktadır. Popüler kültür modern toplumda devam eden “halkın” kültürüdür. Popüler halka ait olandır. Ancak zamanla bu kavram değişmiş ve günümüzde “birçok kişi tarafından sevilen, kabul gören veya seçilen” olarak kullanılmaktadır. Örnek verecek olursak, popüler sanatçı, popüler öğretmen, popüler öğrenci, popüler futbolcu vb. Popüler kavramı bu anlamla yönetici etkinliklerin (müziklerin, TV programlarının, seçimlerin, parlamenter demokrasinin,

temsil sisteminin ve tercihlere dayanan kararların) kabul damgası olmuştur. Popülerin bu kullanımı yeni alanlara taşınmış, yeni ifade biçimleri ortaya çıkmış ve toplumsal sistemde yeni bir dayanak rolü sağlanarak devam etmiştir (Erdoğan, 2005: 33-34).

Popüler kültür kavramı günümüzdeki biçimiyle, “nüfusun büyük çoğunluğunun, çoğunluklar için olan, çoğunluk tarafından izlenen, tutulan, tercih edilen kültür” anlamlarında kullanılır. Bundan dolayı popüler kültür artık yerel toplulukların ortak yaşam öyküsünü içermez. Popülerdir ve herkesin olmasa bile kitleleri içeren bir çoğunluğa aittir (Erdoğan, 2001: 74).

İrfan Erdoğan’a (2001: 75) göre popüler kültürün genel karakterleri şöyledir:

- *Formüller ve tekrarlarla standartlaşmıştır;*
- *Daha çok dileklerin gerçekleşmesini (fantezileri) ön plana çıkartır;*
- *Sistemin ve pazarın çıkarına ise (moda, soda, yiyecek, içecek, eğlence) kolektifliği destekler; çıkarına karşıysa (örneğin işsizlik, grevler, ücret sorunu) bireyselliği vurgular;*
- *Ahlak ve resmi sansür karşısında risk almaz, çünkü amaca ulaşmak bu tür riski dışlar;*
- *Halk/folk kültüründen farklı olarak, popüler kültür onu kullanan toplum tara-fından üretilen kültürel kaynaklardan oluşmaz;*
- *Sadece ürün tüketilmez aynı zamanda insanın kendiyle ve başkalarıyla olan ilişkisel anlamlar tüketilir ve üretilir (“Marlboro” zehrinin tüketimiyle, “Samsun” zehrinin tüketiminin tükettiği ve ürettiği ilişkisel anlamlar farklıdır: Örneğin, kişisel ve sosyal statü ve sınıfsal farklılıklar üretilir).*
- *Yaratılan duyarlılık ve duygusallık-larla burjuva üretim ve yaşam tarzı yüceltilir ve idealleştirilir.*
- *Gösteriş ve imajlar/görüntüler özün üstüne çökertilir, önüne geçirilir.*

3.1.2. Kültür Unsurları

Kültür unsurları maddi ve maddi olmayan (manevi) kültür olarak ikiye ayrılmaktadır. Kültür unsurlarını düşünceler ve nesneler oluşmaktadır.

3.1.2.1. Maddi kültür

Toplumlar tarafından yaşamı kolaylaştırmak adına üretilmiş bütün fiziksel şeyler (nesneler) maddi kültürü oluşturmaktadır. Toplum üyeleri tarafından üretilen nesnelerin kullanımı, tüketimi ve ticareti de maddi kültür kapsamında değerlendirilmektedir (Özbek, 2007). Makineler, âletler, araçlar, binalar, yollar köprüler sanat eserleri, elbiseler, taşıtlar, mobilya, gıda maddeleri ve ilâçlar maddi kültür unsurlarına örnek olarak gösterilebilir (Nirun ve Özönder, 1988: 340).

3.1.2.2. Maddi olmayan (manevi) kültür

İnsanlar tarafından oluşturulmuş maddi kültür unsurları dışında kalan, anlamlar ve değerler bütünü manevi kültürü oluşturmaktadır. Sanattan dini değerlere kadar fikirsel olan her şey manevi kültür içerisine dâhil edilebilir (Özbek, 2007).

3.1.3. Kültürün Öğeleri

Maddi ve maddi olmayan (manevi) kültürü oluşturan unsurlar bazı öğelerden oluşmaktadır. Kültür öğelerini; değerler, inançlar, semboller, dil ve normlar şeklinde sıralayabiliriz.

3.1.3.1. Değerler

Joseph Fichter (2001: 166), değerlerin incelenmesinde kesin mantıksal bir tanım yerine, betimsel tanımlama kullanmanın birtakım karışıklıklara sebep olduğunu belirtmiştir. Kişiyi ve gruba yararlı, kişi ve grup için istenilir veya kişi ve grup tarafından beğenilen her şeyin “değere sahip” olduğu betimsel olarak ileri sürülebilir (Fichter, 2001: 166).

Fichter, (2001: 166) sosyal değerleri incelerken üç öge üzerinde durulması gerektiğini belirtmekte ve bu üç öğeyi şöyle sıralamaktadır;

- a) *Bizatihi bir değer olan nesnenin kendisi,*
- b) *nesnenin sosyal gereksinimleri karşılama kapasitesi ve*

c) *insanların bu nesneyi, tatmin vermesi ve tatmin verme kapasitesinden dolayı takdir etmesi.*

Bu ögelerle aynı nesneye farklı bakış tarzlarına göre farklı tanımlar verilebileceği, tek biçimli davranışlar yinelenerek bir süre sonra davranışın normları veya modelleri olarak görülebilir. Belli “değerli” nesneler hem sosyal değerler hem de sosyal değerlerin ölçütleridir. Değerler, kavramsal olarak bilinen, coşkusallıkla yaşatılan, ortaklaşa paylaşılan, ciddiye alınan ve rasyonel normlar gibi kullanılmaktadır. Değerler, sosyal eylemin ve düşüncenin hedefi veya nesnesi değildir. Değerler, aranan şeyleri önemli kılarlar ancak aranan şeyin kendisi değildirler. Değerler, hedef ve nesnelerin yolunu işaret eden normlar ve ölçütler olarak kullanılır (Fichter, 2001: 167).

3.1.3.2. İnançlar/Din

Toplumları millet yapan ve onları diğerlerinden ayıran asli kültür öğelerinden biri de dindir. Dinin anlamlandırılıp yaşanabilir hale getirilmesinde kültüre, kültürün geliştirilmesinde de dine önemli görevler düşmektedir. Dini kültürden, kültürü dinden ayrı düşünmek pek mümkün değildir. İkisi arasındaki tek fark kültürün insanlar tarafından oluşturulması, dinin bir yaratıcı tarafından gönderilmiş olmasıdır. Bundan dolayı kültür, insanın duygularını ve inançlarını kullanarak kendisine verilmiş olan dünyayı anlamlandırması, şekillendirmesi ve kendine yaşanır bir hale getirmesinden ibarettir (Özden, 2005: 120-122).

Dinsel inançlar en temel inanç olarak görülmektedir. İnançlar neyin doğru neyin yanlış olduğunu görme noktasında inançlı insanlara birer rehber niteliğindedir. Bu inanç sadece dinsel değil belli ideolojiler de olabilir.

3.1.3.3. Semboller

Sembol literatürde matematik, mantık, hesaplama vb. birçok alanda kullanılan işaretler olarak karşımıza çıksa da sosyal bilimlerde genellikle dini törensel pratiklere dâhil edilen totemler ya da nesneleri anlamlandırmak amacı ile kullanılmaktadır. Semboller kültürel deneyimleri aktarmak için anlam ve referans katmanları

oluşturmaktadır. Semboller olmazsa kültürün açıklamasını yapmak da imkânsız olacaktır (Deacon, 2011:394 akt. Eğinli ve Nazlı, 2018: 58-59).

Tüm insanlar için semboller temelde evrensel bir niteliğe sahip olsa da, farklı kültürlere mensup halkların yaşadıkları tabii ve toplumsal koşullar farklı olduğundan belli oranda sabitliğe ve milliliğe sahiptir. Örnek verecek olursak; ejderha Çin-Tibet dil ailesine mensup halkların manevi bir sembolüdür. Fakat bazı halklara göre de vahşiliği ve kötülüğü sembolize eder. Bazı toplumlarda “Ak” rengi mutsuzluk, musibet ve üzüntünün sembolüdür (Koca, 2010: 92).

Her toplum kendi kültürünü ifade eden çeşitli semboller üretirler. Toplamların ürettiği, flama, marka, amblem, heykel gibi pek çok sembol bulunmaktadır. Semboller, belirli bir olayı veya durumu anlamlandırmak için kullanılan şeylerdir. Çoğu zaman sembollere aynı anlamlar yüklenirken kimi zaman aynı şeye farklı sembolik anlamlar yüklenmektedir. Örneğin inek bizim için bir besin kaynağıyken Hindistanlılar için kutsal bir varlık olarak görülmektedir. Köpeği biz dost olarak görürken Çinliler akşam yemeği olarak görmektedirler.

3.1.3.4. Dil

Kültür öğelerinin en başında kuşkusuz dil gelmektedir. Bireylerin iletişim kurmak için kullandığı belli anlamlar yüklenmiş semboller dili oluşturur. Dil kültüre ait bütün değerleri de bünyesine barındırmaktadır. Kültürlerin kuşaktan kuşağa aktarılması da dil ile gerçekleşmektedir.

Kültür ve dil birbirini tamamlayan, iç içe geçmiş iki unsurdur. Birbirine doğrudan etki eden bu iki unsur, kendi gelişimlerini de etkilemektedir. Dilin gelişmesi kültürü, kültürün gelişmesi dili olumlu yönde etkilemektedir. Kültür geliştikçe dilde gelişir. Toplumu bir arada tutan en önemli kültür öğelerinden biri dildir. Kültür ise bu dil sayesinde varlığını sürdürmekte ve canlılığını korumaktadır. Kültürün kuşaktan kuşağa aktarılması da yine dil sayesinde gerçekleşmektedir (İncekara, 2022: 17).

Kişiler arası ve insanla diğer var olan şeyler arasında birleştirici bir ilişki kuran dil, toplum içerisinde fikir ve duyguların aktarılmasını sağlamaktadır. İnsanı insan yapan

en temel etkenlerden biri de dildir. İnsanlar dil sayesinde bilgi, teknik, sanat, felsefe vb. alanlarda başarılarla ulaşmış, her türlü faaliyet, değer duyguları, hürriyet dil ile sağlanmıştır (Yazoğlu, 2002: 23).

Hem kültür açısından hem de diğer konular bakımından dil insanı oluşturan, insanın duygularını, düşüncelerini, bakış açılarını, yaşam biçimlerini aktarmada kullanılan en temel unsur olarak kabul edilebilir.

3.1.3.5. Normlar

Norm ve yasa genel olarak eş anlamda kullanılan sözcüklerdir. İnsana yönelen, insan yaşamını düzenleyen temel olgu yasa olarak adlandırılmaktadır (Aral, 2014: 17).

Normlar sayesinde bir kültür yapısı içinde yer alan sosyal ilişkiler ve etkileşimler tahmin edilip öncesinde beklenebilir bir hale gelir. Böylece bir örgü meydana gelir. Aile, inanç, iktisat, eğitim, siyaset gibi temel sosyal kurumların karşılıklı etkileşme ve bütünleşmeleri sonrasında sosyo-kültürel yapı oluşur. Bu yapının muhtevası kültürdür. Normlar, her milletin kendine ait gelenek, görenek, örf, âdet gibi unsurların toplamından oluşmaktadır (Nirun ve Özönder, 1988: 340-341).

Normlar ikiye ayrılırlar: yazılı ve yazısız normlar. Resmi norm olarak da tanımlanan yazılı normlar; yasa, tüzük, düzenlemeler vb. devletin resmî kurumları tarafından kabul edilen ve uygulanan tüm kuralları kapsar. Yazısız normlar, bireyler arası ilişkileri düzenleyen örf, adet, gelenek, görenek, din kuralları, görgü kurallarıdır.

Kanunlar, hükümler, kaideler, yönetmelikler, âdetler, örf-töre, görenekler, gelenekler, yasaklar (tabular), ayinler, dinî törenler, törenler, moda, sosyal kaideler, adab-ı muaşeret kaideleri norm olarak kabul edilir (Nirun ve Özönder, 1988: 340).

3.2. Bellek (Hafıza) Kavramı

Bellek, geçmişte; bilgiyi alma, anlama, saklama, anımsama gibi zihinde özel bir yeri olan bir meleke ya da bir depo olarak değerlendirilmiştir. Günümüzde bir depodan öte, hepsini kullanmamakla birlikte, insanların belirli bir bellek gücüyle dünyaya geldikleri

kabul edilmektedir (Babadoğan, 1992: 37). Bellek aynı zamanda insanların yaşadıkları bütün olayları, verileri ve bilgileri sakladığı ya da depoladığı yer olarak da tanımlanır (Ashcraft, 2002 akt. Taşören, 2008: 19).

Salah Birsal TDK Sözlüğünde belleği şöyle tanımlamıştır; *“Yaşananları, öğrenilen konuları, bunların geçmişle ilişkisini bilinçli olarak zihinde saklama gücü, dağarcık, akıl, hafıza, zihin.”*²

Zihinsel bir saklama sistemi olan bellek, bilgileri tutar, saklar ve zamanı geldiğinde yeniden kullanmamızı sağlar (Taşören, 2008: 19). İnsan bilişinin karmaşık ve çok yönlü yönü olan bellek, öğrenmeyi, usa vurmayı, bilinci dolayısıyla kişinin bütünlüğünü sağlayan temel bir işlevdir. Descartes’in “Düşünüyorum öyleyse varım” sözünü değiştirip, “Anımsıyorum öyleyse varım” demek yanlış olmaz (Yalıtıkaya, 1999: 1). Bellek, bireylerin geçmişi saklama ve yeniden meydana getirme yetisidir (Hançerlioğlu, 1976: 148 akt. Köse, 2021: 59).

Genel olarak insanın geçmişiyle ilgili deneyim ve bilgileri zihinde tutma ve hatırlama yeteneği olan bellek, psikolojide ise bireyin dünyayla olan etkileşiminin sonuçlarını kendinden koruma yeteneği olarak açıklanmaktadır (Rigel, 2000: 16). İnsan zihnine yerleştirilmiş herhangi bir şeyin yeniden kullanılmak üzere geri çağırılması, “içeri konulmuş” herhangi bir şeyin “dışarı çıkarılması” olarak da ifade edilebilir. Dışarı çıkarma ya da geri çağırma olayı bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde gerçekleşmektedir (Taşören, 2008: 19). Bireyler gelecekte karşılaşacağı durumlar karşısında geçmiş deneyimlerden yararlanarak verileri yeniden üretirler ve sistemler içinde birleştirirler. Böylece bellek, bireyler tarafından kurulan zihinsel gerçeklik modellerinin toplamını oluşturur. Rastgele bir saklama işlemi gerçekleştirmeyen bellek, insanların ihtiyaçları, zevkleri, ilgili oldukları her şeyi anlamlandırarak kendi işlerine yarayacak şekilde tutar (Rigel, 2000: 16).

Bellek, sıradan bir zihinsel faaliyet değildir. Karmaşık bir yapıya sahiptir ve sosyo-kültürel bir etkileşim alanı olarak varlık gösterir. Anılar insanların kişisel belleklerini

---

² <https://sozluk.gov.tr/>, erişim tarihi: 22.04.2022

oluşturmaz. Kişisel hafıza, başkalarıyla deneyimleri paylaştığı sürece insanların sahip olduğu anıları paylaşabilir (Halbwachs, 2016).

Geçmişteki deneyimlerimizle bugünümüzü şekillendirmemize yardımcı olan bellek, geçmiş ve bugünü tutarlı bir şekilde birbirine bağlamaktadır. Geçmişe dair hatırlanan her şey belleğin kanıtıdır. Bellek insanlar için çok önemlidir çünkü alışkanlıklar, adetler, eğitim ve diğer tüm her şey bellekte toplanmaktadır.

1960'ların sonlarında bilgi işleme kuramını ortaya koyan Atkinson ve Shiffrin bellek yapısının; “duyusal kayıt, uzun süreli depolama ve kısa süreli depolama” olarak 3 farklı depolamadan oluştuğunu söylemişlerdir. Her bir depo farklı bilişsel kodları oluşturmaktadır (Rigel, 2000: 17).

Bellek yapısı bakımından ele alındığında iki boyutta incelenmektedir. Birinci boyut belleğin aşamaları ikinci boyut ise belleğin türleri olarak adlandırılmaktadır. Kodlama, depolama ve ara-bul-geri getir belleğin aşamaları, duyusal bellek, kısa süreli ve uzun süreli bellek ise belleğin türleridir. Farklı kaynaklarda bellek türleri diye adlandırılan duyusal bellek, kısa süreli ve uzun süreli bellek depolama türleri olarak da adlandırılmaktadır.

3.2.1. Bellek Türleri

3.2.1.1. Duyusal bellek

Duyusal bellek geçici bellek olarak da adlandırılmaktadır. Belleğin başlangıç aşamasıdır. Duyusal bellek duyular yoluyla toparlanan her şeyin geldiği ilk yerdir. Görme, işitme ve diğer duyulardan gelen uyaranlar bellekte farklı sürelerde tutulur. Görsel uyarılar 4-5 saniye, işitsel uyarılar da bunun 10 katı kadar bir süre tutulur ve ardından silinirler (Rigel, 2000: 17). Beş duyu organını temel alan alt bellekler duyusal belleği oluşturmaktadır. Bunlar; görsel bellek, işitsel bellek, motor bellek, dokunsal bellek ve kokusal bellektir (Babadoğan, 1992: 42).

3.2.1.2. Kısa süreli bellek

Duyusal bellekten sonraki basamak olan bellek kısa süreli bellektir. Kısa süreli bellek duyusal bellek kadar olmasa da bilgilerin 6-25 saniye kadar tutulduğu yerdir (Yaltkaya, 1999: 5). Belli bir zamanda algı sistemine giren malzemenin kalıcı hale gelmediği ama belli bir süre sistemde tutulduğu ilk kayıt süreci kısa süreli bellek olarak adlandırılmaktadır. Bilgiler kısa süreli bellekte sözel olarak kaydedilir. Kısa süreli belleğe gelen bilgi görsel de olsa kayıt sözel olarak yapılır (Rigel, 2000: 18). Düzenli bilgiyi oldukça kısa ve sınırlı bir süre için saklayan bellek türüdür. Yaklaşık 20 saniye etkinliği olan kısa süreli bellekte yer alan malzemelerin ileri düzeyde işlenmesi engellendiği zaman anımsama etkinliği yavaş yavaş azalmaktadır. Kısa süreli bellek tarafından işlenmeyen (kodlama, anımsama, tekrarlama) her malzeme kaybolur (Rigel, 2000: 18). Kısa süreli bellekte yer alan bilgilerin kaybolmaması/silinmemesi için sürekli tekrar edilmesi gerekmektedir (Yaltkaya, 1999: 5). Miller (1956)'a göre kısa süreli belleğin kapasite limitlerini ± 7 birim olarak kabul eden birçok araştırmacı olduğunu aynı zamanda bazılarının bu limiti 4-5 birime kadar indirdiğini belirtmiştir. (Gagne ve Glaster, 1987: 54 akt. Babadoğan, 1992: 39).

Kısa süreli bellek başlangıçta “güçsüz bellek” anlamına gelebilir. Ancak kısa süreli belleğin “güçlülük” yönü günlük hayatımızda önemli bir yer tutmaktadır. Örneğin, kişilerarası iletişimde kısa süreli belleğin güçlülüğüne ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü bir konuşmayı anlamak için ne dinlediğinizi ve ondan hemen önceki konuşulanların ne olduğunu hatırlamak gerekir. Kısa süreli bellek işlevi olmadan anlamlı cümleler kurmak imkânsız hale gelirdi. Baskın bir fikir üzerinde doğru şeyleri konuşabilmek, söze başlarken kafamızda oluşan düşüncelerin yanı sıra sözü nasıl devam ettireceğimizi belirlememiz için öncesinde neler söylediğimizi hatırlamamıza bağlıdır (Rigel, 2000: 18). Kısa süreli belleğin en baskın özelliği dinleme etkinliğidir (Babadoğan, 1992: 39).

3.2.1.3. Uzun süreli bellek

Uzun süreli bellek anılarımızın saklandığı ve malzemelerin anlamlarına göre kodlandığı bellektir (Rigel, 2000: 17). Kısa süreli bellekten gelen bilgilerin depolanması uzun süreli bellekle sağlanmaktadır. Uzun süreli bellek kalıcıdır ve belli

aralıklarla deęiřen olaylardan baęımsızdır (Ayhan 2007 akt. Engin, Calapoęlu ve Gurbužoęlu, 2008: 252).

Uzun sũreli bellek olay (episodik) ve anlam (semantik) olmak ũzere iki bellek tũrũnden oluşur. Tulving (1972)'e gũre bazı yer ve zamanlarda oluşan olayların kişisel olarak yaşanması olay belleği olarak adlandırılır (Flavell, 1985 akt. Babadoğan, 1992: 40). Piaget ve Inholder (Flavell, 1985 akt. Babadoğan, 1992: 40) dar ve geniş anlam olarak belleği iki farklı yapıda ele almışlardır. Belli bir olayın olduğu zaman ve yerin anımsayanın olayı yaşadığı sıradaki duygularla birlikte anımsaması dar anlamda bellek demektir. Sadece belirli bir anla sınırlı olmayan bellek ise geniş anlamda bellektir.

Bower 1975'te uzun sũreli bellek yapılarıyla ilgili řũyle bir liste oluşturmuştur (Gagne ve Glaser, 1987:55 akt. Babadoğan, 1992: 40);

- *Çevredeki nesne ve yerlerle uyulaşan mekânsal modeller,*
- *Nesne kavramları, özellikleri ve onlarla ilişkili ilkeler,*
- *İnsanlar hakkındaki inançlar ve sosyal etkileşim becerileri,*
- *Toplumsal olaylar ve amaçlara yönelik tutum ve beceriler,*
- *Yüzme, otomobil kullanma gibi motor beceriler,*
- *Problem çũzme becerileri,*
- *Dil, resim ve müziği kavrama gibi beceriler.*

Gũnlũk yaşamımızda uzun sũreli belleğin gũcũne ihtiyaç duyarız. Geçmişe yönelik bilgileri gũnũmũzde işleyerek kullanmamızı sağlayan uzun sũreli bellekten karar alma anlarımızda yararlanırız. İnsan yaşamının iki dakika ȳncesinden, bir ȳmũr ȳncesine kadar uzanan zamandaki hatıralar, duygular, bilgiler ve izlenimler uzun sũreli bellekte saklanmaktadır. Hatırlamamız gereken bir bilgiyi uzun sũreli bellekten çağırarak için o bilginin bozulmadan tũmũyle saklanmış olması gerekir (Rigel, 2000: 18).

3.2.2. Belleğin Dış Boyutları

Belleğin dört farklı dış boyutu vardır. Bunlar; Mimetik Bellek, Nesneler Belleği, Dil ve İletişim: İletişimsel Bellek ve Kültürel Bellek'tir (Assmann, 2015: 27).

3.2.2.1. Mimetik bellek

Aristoteles'in Mimesis (öykünme) kavramından gelen Mimetik kavramı, antik estetiği karakterize etmektedir. Aristoteles bu kavramla aslında bir reel nesnenin taklidini değil idealize edilmiş taklidini kasteder (Aristoteles, 1995: 15 akt. Erdoğan Bilginer, 2013: 14). Mimetik bellek bir davranış alanıdır ve taklitler sonucu elde edilmiş davranışları kapsamaktadır. Davranış kuralların yazılı olduğu “yemek kitapları, kullanım kılavuzları, inşaa planları” gibi kılavuzlar oldukça geç ortaya çıkan ve asla tam anlamıyla etkili olmayan bir gelişmenin sonucudur. Mimetik bellekte davranış kodları asla tam olarak kodlanamazlar. Günlük yaşamımızdaki davranışların çoğu aslında taklit etme yeteneğine bağlı olarak alışkanlıklara ve kurallara dayanmaktadır (Assman, 2015: 27). Mimetik belleğin davranış alanlarına, araba sürmek, yemek yapmak, cep telefonu kullanmak, yazı yazmak gibi eylemler örnek olarak verilebilir.

3.2.2.2. Nesneler belleği

Nesneler belleği çevremizdeki eşyaları, yaşam alanlarını (yatak, yemek takımı, giysi, alet- edevat, evler, köyler ve kentler vs.) ve insanı çevreleyen her şeyi kapsar. Böylece insanın kendisini yansıtır. İnsanın içinde yaşadığı şeyler dünyası, insana geçmişini, atalarını, hatırlatır aynı zamanda şimdiki zamanı yaşarken farklı yaşantıları hatırlatan bir zaman dizinini de içerir (Assmann, 2015: 27).

3.2.2.3. Dil ve iletişim: iletişimsel bellek

İletişimsel bellek, insanların kendi aralarında gerçekleştirdikleri etkileşimli iletişim sonucu geliştirdikleri dil ve iletişim yeteneklerinden oluşur. Bireylerin diğer kişilerle etkileşimi bilinç ve belleği oluşturur. Bundan dolayı bilim ve bellek sadece bireysel fizyoloji ve psikoloji ile açıklanamaz. İnsanlar toplum içinde yaşamlarını diğer

insanlarla iletişim kurarak devam ettirirler. Bu iletişim kurma davranışı iletişimsel belleği ortaya çıkarır (Assmann, 2015: 27).

3.2.2.4. Anlam aktarımı: kültürel bellek

Kültürel bellek ya da anlam aktarımı belleği, diğer üç bellek (mimetik, nesneler, dil ve iletişim) alanının belli bir bütünlük içinde birleştiği alanı oluşturmaktadır. Kültürel bellekle birlikte rutin taklitler “gelenek” statüsü kazanmaktadır. Burada anlatılmak istenen nesneler nihai anlamının ötesinde bir anlam oluşturduğunda taklitçi belleğin sınırları aşılmış olur. Assmann (2015: 28)’a göre gelenekler, kültürel anlamı aktarma ve canlandırma aracı olarak kültürel belleğin alanına girer. Bu saptama; *“anıtlar, mezar taşları, tapınaklar, idoller gibi sadece amaca yönelik olmayan aynı zamanda bir anlam içeren, semboller, ikonalar, temsiliyetler gibi içe dönük zaman ve kimlik dizinini dışa çevirmesiyle nesneler belleğinin sınırlarını aşan her şey için geçerlidir.”*

3.3. Kültürel Bellek Kavramı

Kültürel bellekten bahsederken öncelikle kültürel belleğin oluşumuna etki eden unsurların önemine değinmek gerekir. Bir toplumu toplum yapan en önemli öge kültürdür. Kültüre sahip bir toplum, gelenek, görenek, örf, adet ve yazılı yazısız bazı kurallara sahiptir. Her toplumun kullandığı bir dil vardır ve kültür aktarımı da bununla gerçekleşmektedir. Kültürün kuşaktan kuşağa aktarımı dil sayesinde gerçekleşmektedir. Her kültürün kendine ait özelliklerinin olması da buna bağlıdır ve toplumları birbirinden farklı kılan da kültürel yapılarıdır. Hiçbir toplum kültürden bağımsız değerlendirilemez çünkü toplumların çerçevesi kültürel dokularıyla belirlenmektedir. Kültür de toplumdan bağımsız düşünüldüğünde anlamsız olur çünkü bir kültürden bahsedebilmek için o kültürün bir topluma ait olması gerekir. Bundan dolayı kültür ve toplum birbirinden ayrılması mümkün olmayan bir bütündür. Ayrıca insan olmadan ne kültür ne de toplumdan söz edilebilir. Kültüre anlam kazandıran toplumu oluşturan insanlardır. Kültürel bellek de toplumu oluşturan insanın deneyimleri ve toplumsal tarihiyle ortaya çıkabilir (Kandemir, 2022: 87).

Toplumsal bir hatırlama biçimi olan kültürel bellek ile insan belleğinin dış boyutu kastedilmektedir. Bellek denildiğinde insanların aklına genelde mekânı insan beyni

olan bir iç olgu gelmektedir. Bu da belleğin beyin fizyolojisiyle, nöroloji ve psikolojiyle ilgili olduğunu düşündürmektedir. Fakat tarihsel kültür bilimi ile bir ilgisi bulunmamaktadır. Oysa bu belleğin neler barındırdığını, bunları nasıl organize ettiğini ve ne kadar süreyle tutabileceğini bireyin kapasitesi ve yönelimlerinden ziyade, dış koşullar yani toplumsal ve kültürel çerçevede oluşturulmuş koşullar belirlemektedir. Bireysel bellekten çok toplumsal bellek kültürel belleğin sınırları içerisinde (Assmann, 2015: 26-27).

Toplumsal bellek kavramını Fransız Sosyolog Maurice Halbwachs 1920’li yıllarda ortaya atmıştır. Halbwachs toplumsal bellek kavramını esas aldığı üç kitap yazmıştır. Halbwachs’ın eserlerinde ortaya koyduğu ana tez, belleğin sosyal koşullara bağlılığıdır. Halbwachs, bireysel belleğin oluşması ve korunmasının sosyal çerçeveye mümkün olacağını savunmuştur. Halbwachs’a göre toplumda yaşayan insanların hatıralarını sabitleştirecekleri ve yeniden bulabilecekleri bir bellek sosyal çerçeveye mümkündür. Her zaman bir bireye ait olan bellek insanın sosyalleşmesiyle oluşur ancak bu bellek toplumsal olarak belirlenir. Bundan dolayı toplumsal bellek mecazi bir ifade olarak algılanmamalıdır. Bir topluma ait bellek olmasa da toplum, üyelerin belleğini belirler. İnsanlara ait en kişisel ve özel anılar bile sadece sosyal çevresiyle iletişimi ve etkileşiminden sonra ortaya çıkar. Bireyler sadece başkalarından öğrendiklerini hatırlamazlar, aynı zamanda onların anlattıkları, anlamlı diye vurguladıkları ve yansıttıklarını da hatırlarlar. Diğer bir ifadeyle başkaları tarafından sosyal açıdan belirlenmiş anlamları açısından algırlar. Çünkü hatırlamak farkındalıkla mümkündür. Bellek ve hatırlamanın öznesi bireyler olsa da bireyler anılarını kurgulayan “çerçeveye” bağımlıdır. Bu teoriyle hatırlama ile birlikte unutma da açıklanabilmektedir. İnsan veya toplum geçmişi sadece bağlantı kurduğu kadarıyla yeniden kurabiliyorsa, bu bağlantı dışında kalan her şeyi unutacaktır (Assmann, 2015: 43-46).

Toplumsal belleği kültür kavramına dayandırabiliriz. Çünkü maddi ve manevi değerlerin toplamı kültürü oluşturmaktadır. Kültür; toplumların geçmişlerinden bugüne biriktirdiği (değerler, amaçlar, inançlar vb.) yaşamı şekillendiren davranış biçimlerinin saklı tutulduğu toplumsal bir arşiv niteliğindedir. Hafızalarda soyut

olarak yer alan bu yapı, toplumsal bellek aracılığıyla somutlaşarak tekrar hayat bulmaktadır. Kitaplar, anıtlar, mekânlar vb. örnek olarak gösterilebilir.

Alman kültür tarihçisi Jan Assmann (2015: 46) “Kültürel Bellek” adlı kitabında hatırlama figürlerine değinmiştir. Düşüncenin soyutluğu kadar hatırlama da somut bir kavramdır. Düşünceler belleğin bir parçası haline gelmeden önce bir algılama aşamasından geçer. Bu işlem, görüntü ve kavramın ayrılmayacak şekilde birbiri içinde erimesi ile gerçekleşir. Bir gerçeğin bellekte yer edebilmesi, gerçek bir kişi, yer ya da olay şeklinde yaşanması ile mümkündür. Diğer yandan da bir olayın bellekte kalabilmesi anlamlı bir gerçekle zenginleşmesiyle gerçekleşir. Assmann (2015: 46)’a göre; *“Her kişilik ve her tarihi olay bu belleğe girişiyle bir ders, bir kavram, bir sembol aktarır; toplumun düşünceler sisteminin bir unsuru haline gelir.”* Hatırlama figürleri olarak adlandırılmak istenen olgu bu kavramlar ve deneyimler arasındaki ilişkiyle ortaya çıkar. Hatırlama figürleri üç özellik üzerinden daha ayrıntılı bir şekilde ayırt edilebilir: “zaman ve mekâna bağlılık”, “bir gruba bağlılık” ve “kendine özgü bir süreç olarak yeniden kurabilme özelliği”.

a) *Zaman ve Mekâna bağlılık: “Hatırlama figürleri belli bir mekânda cisimleştirilmek ve belli bir zamanda güncelleştirilmek isterler, yani coğrafi bir mekâna ve zamana dayanırlar. Ortak belleğin bireylere somut bir dayanak noktası vermesi, ayrışma noktaları yaratır. Hatırlanan içerikler ya çok eski zamanlarda yaşamaları veya olaylarla bağlantıları ile ya da hatırlamanın periyodik ritmi sayesinde zamansallık kazanırlar. Örneğin; bayramlar ait oldukları gruba göre ister dini açıdan kutlansınlar ister burjuva ya da köylü geleneklerin gereği olarak isterse de askeri bir takvime bağlı olarak kutlansınlar ortak yaşanan bir zamanı yansıtırlar. Aile için ev, kırsal kesimde yaşayanlar için köy ve vadi, kentsoylular için kentler ve bir coğrafyada yaşayanlar için o coğrafi bölge mekânsal hatırlama çerçevesi oluşturur.”*³

b) *Gruba bağlılık: “Toplumsal bellek, onu taşıyanlarla birlikte vardır ve gelişigüzel devredilemez. Sürece katılanların grup üyeliğinin ispatıdır. Bu yüzden sadece somut mekân ve zaman değil, aynı zamanda, bizim ifademizle somut kimliktir.*

---

³ Assmann, J. (2015). Kültürel Bellek-Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik (Çeviren: Ayşe Tekin), İstanbul: Ayrıntı Yayınları. s. 46-47.

Bunun anlamı, toplumsal belleğin sadece gerçek yaşanan bir gruba ilişkilendirilebileceğidir. Toplumsal belleğin zaman ve mekân kavramları, söz konusu grubun duygusal ve değerlerle yüklü yaşam bağlamı içindeki iletişim biçimleri ile oluşur. Bunlar toplumsal belleğin içinde, bir grubun öz imgesi ve hedefleri için anlamlı duygu dolu vatan ve yaşam öyküsü olarak ortaya çıkar.”⁴

c) *Tarihin yeniden kurulması: “Toplumsal belleğin gruba özgünlüğü ile yakından ilişkili bir başka önemli özelliği yeniden kurulabilmesidir. Bununla kastedilen, hiçbir belleğin geçmişi olduğu gibi korumasının mümkün olmadığı, aksine ondan geriye ancak “grubun her döneminde kendi bağlamına özgü olarak yeniden kurulabildiği biçiminin” kalacağıdır.”⁵*

Bireylerin, grupların ve toplulukların hatırlama eşikleri ya çok eski tarih çağlarına dayanır ya da yakın geçmişe yöneliktir. Tarihçiler, arkeologlar bu iki kısım arasında kalan ve hatırlanmayan bölüme “kayan boşluk” veya “karanlık çağ” demişlerdir (Assmann, 2015: 56-57). Assmann (2015: 60-61)’a göre grupların köken hatıraları kültürel belleğin çalışma alanına girmektedir. Grup köken hatıralarıyla kastedilen grupların en eski zaman dilimlerine uzanan anımsamalarıdır. Geçmişin belli noktalarına yönelen kültürel bellekte geçmiş olduğu gibi kalmaz, daha çok anıya bağlı oluşan sembolik figürlere yoğunlaşır.

Assmann (2015: 65) ritüel ve bayramları kültürel belleğin ilk örgütlenme biçimleri olarak adlandırmaktadır. Kültürel belleğin en önemli taşıyıcısı tekrardır. Ritüel ve bayramların düzenli tekrarlarıyla bilginin aktarılması ve devredilmesi sürecinde kimlik korunmaktadır ve kültürel belleğin yeniden üretim süreci gerçekleşmektedir. Ritüel tekrarlar grubun zamansal ve mekânsal birlikteliği sağlanmış olur. Yazılı kültüre sahip olmayan toplumlarda bayram, zamanın bir biçimi olarak gündelik ve ritüel zamana dahil edilmiştir. Assmann (2015: 65)’a göre ritüeller ve efsaneler gerçeğin anlamını açıklamaktadır. Bu ritüel ve efsanelere saygı gösterilmesi, korunması ve gelecek kuşaklara devredilmesi hem dünya düzenini hem de grubun kimliğini

---

⁴ Assmann, 2015: 48.

⁵ Assmann, 2015: 49.

korumaktadır. Gündelik olayları hatırlama organı olan kültürel bellek geçmişle bağlantılıdır ancak kendini şimdide bulur ve yeniden şekillendirir.

İnsanın kendine kurduğu bir nesneler dünyası olan kültürel bellek, katı olana bağlıdır ve anlamın katı kuralları içine alındığı nesneleştirmeye dayanır. Sözlü kültürde; törenler, anlatılar, danslar, oyunlar, gelenekler, ritimler, mekânlar, giysiler, desenler, takılar, dövmeler, resimler, yollar vb. şeyler, yazılı kültürde metinler grupların törensel biçimlerine dâhil olurlar (Assmann, 2015: 67-68).

Her bellek tekniğinin ilk aracı olan mekânsallaştırma kültürel ve toplumsal bellekte hatırlama eylemi için önemli bir hatırlatıcı görevi üstlenmiştir. Kültürel ve toplumsal bellek pekiştirme tekniklerinde başrolde olan mekân için “bellek mekânları” kavramı kullanılmaktadır. Hayali mekânlarla çalışan bellek sanatının aksine kültürel bellek doğal mekânlara koyduğu işaretlerle çalışır. Bundan dolayı özellikle bütün coğrafya kültürel belleğin aracı olarak kullanılabilir. Böylelikle işaretler “anıtlar” fazla kullanılmaz, mekânın tamamı işaret derecesine yükseltilip göstergeleştirilir (Assmann, 2015:68). T.G.H. Strehlow (1970 akt. Assmann, 2015: 68)’a göre, Avustralya yerlileri Aborijinlerin totem mekânları bunun en etkileyici örneğidir. *“Aborijinler önemli bayramlarda, kökenlerinin, atalarının ruhlarına ilişkin anıların bulunduğu belli yerlere giderek grup kimliklerini bir kez daha garantiye alırlar.”* Antik çağda “kutsal mekân” olarak görülen Roma da bir başka örnek olabilir (Assmann, 2015: 68).

Assman (2015: 69-74), kültürel hatırlamanın iki biçimde gerçekleştiğini belirtmiştir. Geçişler olarak adlandırdığı bu kültürel hatırlama biçimlerinden ilki “ölülerin anılması” diğeri de “bellek ve gelenek” olgusudur.

a) Ölülerin anılması: Bu olgu hatırlama kültürünün kökeni ve merkezini oluşturmaktadır. Hatırlama kültüründe geçmiş ile ilişki kurulurken geçmiş ve bugün bilinçli bir şekilde ayrılarak kuruluyorsa ölüm bu ayrımın ilk deneyimidir ve kültürel hatırlamanın ilk biçimi de ölülerin anılmasıdır. Normal insan bir biçim olarak düşünüldüğünde Ölülerin anılması iletişimseldir. Fakat anma törenlerinin biçimleri, kurumları ve bu ayinleri yürüten kişiler nedeniyle kültüreldir. Ölülerin anılması iki kısma ayrılabilir. Bunlar; geriye ve ileriye yönelik hatırlamadır. Geriye dönük hatırlama ilk, doğal ve evrensel biçimdir. Bu anlamda, toplumlar ölen

kişilerle olan anılarını, hatıralarını sembolize eden onları hatırlatan her hangi bir şeyle (fotoğraf, takı vs.) yaşamlarını sürdürmektedir. Burada önemli olan işin sadakat yönü, ölen kişinin unutulmamasına katkıda bulunma yolu ve biçimidir. İleriye dönük hatırlama ise kişilerin öldükten sonra onları hatırlatacak eseler bırakması ve ün sahibi olma biçimleridir. Kişilerin kendini unutulmaz kılmaları da kültürden kültüre değişiklik gösterse de hatırlanmaya geçecek olan kişinin becerilerin normalden üstün olmasıdır (Assmann, 2015: 69-72).

- b) Bellek ve gelenek: İletişimsel bellekte belli bir süre tutulabilen anıların, kalıcı olması için metine dönüşmesini temsil eder. Halbwachs “bellek” ve “gelenek” kavramlarını “tarih” ve “gelenek” olarak iki biçimde ele alarak, canlı hatırlamanın yazılı metine geçişi olarak nitelendirmiştir. Anılardan sıyrılmış alanların tarafsız kişilerce arşivlemesi (“tarih çalışması”) kadar, geçmişi mümkün olduğunca koruyarak geleceğe aktarmak için belli çabalar vardır. Böylece yeniden kurma ortadan kalkarak yerini kesin bir anlatıya bırakır. Bu anlatı ile anılar iletişimsel yaşam çizgisinden çıkıp ortak hatırlama içeriğine sahip bir kanona⁶ dönüşür. Böylece iletişimsel hatırlamadan dondurulmuş hafızaya geçiş gerçekleşir (Assmann, 2015: 72-73).

Kültürel belleğin gelecek kuşaklara aktarılırken hep özel taşıyıcıları olmuştur. Her dönem farklılık gösteren bu taşıyıcılara; şamanlar, kelt ozanlar, griot’lar⁷, rahipler, öğretmenler, yazarlar, filozoflar, mandarinler ve adları ne olursa olsun kendilerine bilgiyi taşıma yetkisi verilmiş olan herkes dâhildir. Bu kişiler uzmanlaşmış gelenek taşıyıcıları olarak adlandırılmıştır (Assman, 2015: 62-64).

Kültürel belleği aktarma işi sözlü kültürden yazılı kültüre geçişte farklı araçlarla sağlanmaya başlanmıştır. Dijital çağla birlikte kültürel bellek pratikleri değişmiş, geleneksel pratiklerden modern pratiklere geçiş kolaylaşmıştır. Kültürel bellek kitle iletişim araçlarıyla taşınırken ortaya yeni bir bellek çıkmıştır. Kültürel bellek ögesi olarak ortaya çıkan televizyonu yeni medya izlemektedir. Televizyon çağında ortaya

⁶ Belli bir alanda geçerli olan kural ve ilkelerin toplamı. “<https://kelimeler.gen.tr/kanon-nedir-ne-demek-176086>”, erişim tarihi: 22.04.2022.

⁷ Afrika’da müzik yapan müzisyenler (şair, dansçı, mim sanatçısı) sınıfı (Assmann, 2015: 62).

ıkmyı kültürel belleğin taşıyıcısı yeni medya (kurumsal internet siteleri, sosyal medya vb.) olmuştur (Kandemir, 2022: 88).

4. TÜRKİYE RADYO VE TELEVİZYON KURUMU (TRT)

4.1. Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu’nun Tarihçesi

Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT) devlet adına radyo ve televizyon yayını yapması amacıyla 1 Mayıs 1964 yılında çıkarılan özel bir yasayla kuruldu.

1972 yılında anayasada yapılan değişikliklerle TRT “tarafsız” bir kamu iktisadi kuruluşu oldu. Türkiye Radyo ve Televizyon kanunu 1984 yılında 1982 Anayasasının getirdiği hükümler çerçevesinde tekrardan düzenlendi. 1986 yılından sonra uydu üzerinden yayın yapan özel TV kanallarının ortaya çıkmasıyla beraber TRT’nin TV yayınları üzerindeki tekeli 1990 yılında ortadan kalktı.

1993’te anayasanın 133. maddesi değiştirilerek özel TV ve radyoların yayın yapmaları serbest bırakıldı ve TRT’nin özerkliği tekrardan sağlandı. TRT günümüzde radyo, TV ve tüm medya araçlarıyla yayınlarını gerçekleştiren bir kamu hizmeti yayıncısıdır.⁸ Günümüzde TRT, 16 TV kanalı, 14 Radyo kanalı, 31 WEB sitesi ve 5 basılı dergiyle yayınlarını sürdürmektedir.

	1986-1990
	1990-2001
	2001-2012
	2012-2018
	2018-günümüz

Tablo 4.1. Geçmişten günümüze TRT logoları

⁸ <https://www.trt.net.tr/Kurumsal/Tarihce.aspx>, Erişim tarihi: 22.03.2022

4.1.1. TRT Radyoları

TRT'nin kuruluşundan önce, ilk defa Türk Telsiz Telefon A.Ş. tarafından gerçekleşen radyo yayınları 1964 yılında TRT tekelinde toplandı. 6 Mayıs 1927'de ilk yayını gerçekleştiren İstanbul Radyosundan sonra 1928'de Ankara Radyosu ilk yayınlarını gerçekleştirdi. 8 Eylül 1936 yılında İstanbul ve Ankara Radyoları Posta Telgraf Teşkilatına (PTT) devredildi. Ankara Radyosunun vericileri güçlendirilerek 28 Mayıs 1938'de resmi olarak işletmeye açıldı. İstanbul Radyosu 1938 yılının Ekim ayında yayınlarına ara verdi.

İkinci Dünya Savaşıyla beraber radyolar 1940 yılında kurulan “Matbuat Umum Müdürlüğü” ne (Basın Yayın ve Turizm/Enformasyon Genel Müdürlüğü) bağlandı. 11 yıllık aranın ardından İstanbul Radyosu 19 Kasım 1949'da yeniden yayına başladı. 1950 yılında İzmir Belediyesi bünyesinde yayına başlayan İzmir Radyosu da 1953 yılından itibaren Matbuat Umum Müdürlüğü bünyesine geçirildi.

1960-1970 yılları arasında dinlenme oranını arttırabilmek adına ilk başta 8 ilde yayın yapmaya başlayan il radyolarına daha sonra bir il radyosu daha eklenerek il radyosu sayısı 9'a çıkartıldı. 1974 yılında TRT bünyesindeki radyoların tamamının birleştirilmesiyle; “TRT-1, TRT-2 ve TRT-3” radyo yayınları başladı. 1987 yılında TRT-1'in adı TRT Radyo-1 olarak değiştirildi. 2009 yılında o günkü adıyla Radyo-6 (TRT Radyo Kurdi), TRT Nağme, TRT Türkü, TRT Avrupa Fm ve TRT Ankara Kent radyosu radyo yayıncılığı alanında hizmet vermeye başladı⁹.

Günümüzde TRT bünyesinde yayın yapan 14 radyo kanlı bulunmaktadır. Bu radyolar: “TRT Fm, TRT Türkü, TRT Radyo-1, TRT Nağme, TRT Radyo-3, TRT Müzik, TRT Radyo Haber, TRT World Fm, TRT Radyo Kurdi, Memleketim FM, TRT Vot East, TRT Vot West, TRT Vot World ve Türkiye'nin Sesi Radyosu” isimleriyle yayınlarını gerçekleştirmektedir.

---

⁹ <https://www.trt.net.tr/Kurumsal/Tarihce.aspx>, Erişim tarihi: 22.03.2022

TRT Radyoları	

Tablo 4.2. TRT Radyo logoları¹⁰

¹⁰ <https://www.trtdinle.com/radyolar>, Erişim tarihi: 22.03.2022.

4.1.2. TRT Televizyon Kanalları ve Önemli Gelişmeler

TRT'nin ilk Televizyon yayını 31 Ocak 1968'de Ankara Mithat Paşa Stüdyosundan yapıldı. Türkiye'nin de ilk deneme TV yayını olan bu yayının açılış konuşmasını Mahmut Tali Öngören yaptı. Deneme sürecinde haftada 3 gün 3'er saat şeklinde başlayan yayınlar bir yıl sonra haftada 4 gün yapılmaya başlandı.

1970 yılında İzmir Televizyonu, 1971 yılında da TRT İstanbul Televizyonu yayınlarına başladı. 1974 yılında TV yayınları haftanın 7 günü ekranlardan izlenmeye başlandı. Bu dönemlerde önemli gelişmeler TRT ekranlarından “naklen yayın” şeklinde canlı olarak verilmekteydi. 1969 yılında Ay'a ayak basılması, Zeki Müren'in Ankara konseri, 1973 yılında ise İsmet İnönü¹¹'nün cenaze töreni naklen verildi. 1974 yılında başlayan Kıbrıs Barış Harekâtı yine TRT aracılığıyla duyuruldu. 1975 yılında Türkiye Radyo Televizyon Kurumunun (TRT) organizasyonu ile Türkiye ilk defa “Eurovision Şarkı ve Beste Yarışması”nda yer aldı. 1978 yılında “Derinlerdeki Geçmiş” adlı belgesel su altı kameralarıyla renkli olarak çekildi. 23 Nisan 1979'da 5 ülkeden 31 lider ve 133 çocuğun katıldığı ilk “23 Nisana Çocuk Şenliği” düzenlendi.

TRT, 31 Aralık 1981 yılbaşı gecesi itibariyle renkli yayına geçiş yaptı. TRT-2 1986 yılında TRT'nin ikinci kanalı olarak yayınlarına başladı. 1987'ye kadar sadece bazı bölgelerde izlenebilen TRT yayınları “İntelsat” uydusunda kiralanan aktarıcı sayesinde tüm Türkiye'ye ulaştırıldı. 1989 yılında TRT-3 ve GAP-TV yayına başladı ve TRT kanallarının sayısı 4 oldu. 1990 yılında ise TRT-4 ve TRT-INT, TRT'nin yayıncılık hizmetlerine katıldı. 1993 yılında TRT Avrasya, 1995'te TBMM TV yayınlarına start verdi.

2008 yılında çocuklara yönelik içeriklerle TRT Çocuk kanalı yayına başladı. Kürtçe dili ve farklı lehçeleriyle yayın yapan TRT 6 1 Ocak 2009'da yayınlarını izleyiciyle buluşturdu. Kanalin adı 2015'te TRT Kurdi şeklinde değiştirildi. “Türkçe, Azerbaycan Türkçesi, Kazakça, Kırgızca, Özbekçe ve Türkmence” programlarla 27 ülke ve 13 muhtar cumhuriyet için “ortak kanal” olan TRT Avaz 21 Mart 2009 tarihinde yayın hayatına başladı. 2009 yılında, TRT Türk ve test yayınları gerçekleştiren TRT Anadolu

---

¹¹ Türkiye Cumhuriyeti ikinci Cumhurbaşkanı.

kanalları kuruldu, aynı yıl TRT Müzik ve TRT Belgesel kanalları yayınlarına başladı. TRT Anadolu 2012 yılında TRT Diyanet ismiyle yayınlarını sürdürdü. Ocak 2010'da TRT, Euronews ile yapılan işbirliği ile Euronews'e ortak oldu ve Euronews haber kanalı dokuzuncu dil olarak Türkçe yayınlara başladı. 18 Mart 2010'da TRT Haber, 4 Nisan 2010'da Arapça yayın yapan TRT –“ETTÜRKİYYE” kanalları açıldı. TRT-“ETTÜRKİYYE” kanalının ismi 2015 yılında TRT-El Arabia olarak değiştirildi. Ağustos 2010'da TRT Spor, Ocak 2011'de TRT Okul, 29 Ekim 2015'te TRT World kanalları yayına başladı. 4 Kasım 2015'te Fenerbahçe-Ajax maçı TRT 4K kanalında yayınlandı ve bu maç Avrupa'da 4K yayınlanan ilk karşılaşma oldu. 26 Mart 2020'de TRT Eba TV adında ilkokul, ortaokul, lise öğrencilerine yönelik 3 adet eğitim kanalı açıldı¹².

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu günümüzde 16 TV kanalıyla izleyicilere çeşitli içerikler sunmaktadır. TRT TV kanalları: “TRT 1, TRT 2, TRT World, TRT Haber, TRT Spor, TRT Spor Yıldız, TRT Avaz, TRT Çocuk, TRT Belgesel, TRT Müzik, TRT Arapça, TRT Türk, TRT Kurdi, TRT Eba İlkokul, TRT Eba Ortaokul ve TRT Eba Lise” şeklindedir.

4.2. TRT Medya Yönetimi ve Arşiv Dairesi Başkanlığı

Yeni ismiyle Medya Yönetimi ve Arşiv Dairesi Başkanlığı, TRT Yayın Arşivleri Dairesi Başkanlığı (YADB) adıyla 20 Haziran 2000'de kuruldu. Yayın Arşivleri Dairesi Başkanlığı, sorumluluk anlayışıyla, sayısal platformların zaman ve mekândan bağımsızlık özelliğini kullanarak arşiv içeriğine hızlı bir şekilde ulaşma gereksinimi de dikkate alınarak 2001 yılının Nisan ayında faaliyete geçti.

TRT Medya Yönetimi ve Arşiv Dairesi Başkanlığının görevleri şöyle tanımlanmıştır: *“Arşiv Dairesi Başkanlığı, kurumumuz yapım yayın sürecinde üretilen görsel işitsel yayın materyalinin; arşive kazandırılması, restorasyonu, güvenilir ortamlarda saklanması, yeniden kullanıma sunulması, sayısal ortama aktarılması (SAS), detaylı*

---

¹² <https://www.trt.net.tr/Kurumsal/Tarihce.aspx>, Erişim tarihi: 22.03.2022

içerik çözümlemesi ve yurtiçi - yurtdışı tanıtım ve satışının yapılması amacıyla, faaliyetlerini yürütmektedir.”¹³

4.2.1. TRT Arşivlerinin Sayısal Arşive Dönüşümü

TRT’nin kurulduğu yıldan günümüze kadar olan sürede TRT’de yayınlanmış olan tüm içeriklere ait kaset, bant ve filmler 2000 yılında kurulan TRT Medya ve Arşiv Dairesi Başkanlığı bünyesinde toplanmaktadır. TRT Medya ve Arşiv Dairesi Başkanlığının kurulmasıyla birlikte veriler tek adreste toplanmakta ve uygun koşullarda muhafaza edilebilmektedir. Kaset, bant ve filmlerin içeriklerine daha kolay ulaşılabilmek adına veriler dijitale dönüştürülmekte ve TRT Sayısal Arşiv Sistemine (SAS) aktarılmaktadır.

Kaset, bant ve filmler dijitale dönüştürülürken bazı aşamalardan geçmektedir. Bu aşamalar, numaralandırma, kaset, bant ve film içeriklerinin aktarımı, içerik çözümleme ve restorasyon işlemlerini kapsamaktadır.

Yapımı tamamlanmış kaset, bant ve filmler TRT Medya ve Arşiv Dairesi Başkanlığına teslim edilmekte ve kolay ulaşabilmek için numaralandırılmakta ve depolara kaldırılmaktadır. Kaset, bant ve filmler içerik ve önem sırasına göre ingest operatörlerine gönderilmekte böylece dijitalleşme süreci başlamaktadır.

Ingest operatörleri tarafından uygun cihazlar kullanılarak dijitale dönüştürülen kaset, bant ve filmler SAS’a aktarılmaktadır. Operatörler kaset, bant veya filmlerde yer alan içerikleri aktarırken ses ve görüntü kontrollerini de yapmaktadır. Kasetlerde yer alan hasarlı görüntü veya ses varsa zaman aralıkları belirtilerek not edilmektedir.

---

¹³ <https://www.trt.net.tr/kurumsal/kurumsalyapidetay.aspx?id=54732bb94fa7cc0a6887f770>, erişim tarihi: 10.03.2022

Resim 4.1. Numaralandırma işlemi yapılan kasetler

Resim 4.2. TRT Arşiv kaset deposu

Resim 4.3. TRT Arşiv bant, film deposu

Resim 4.4. Kaset ve bant aktarımı için kullanılan setler

Resim 4.5. Film aktarımı için kullanılan set

Ingest operatörleri tarafından SAS'a aktarılmış görüntüler içerik çözümleyiciler tarafından tekrar izlenmekte ve kategorilere göre ayrılmaktadır.

Kurgu/montaj personelleri; dijitalle dönüştürülmüş ve içerik çözümleme süreci tamamlanmış videoları kullanım alanlarına göre yeni video formatlarına dönüştürmekte, varsa hasar görmüş ses ve görüntüler restore ederek videoları kullanıma hazır hale getirmektedir.

Resim 4.6. Dijitale aktarılmış görüntülerin restorasyonu için kullanılan set

Resim 4.7. Dijitale aktarılan görüntülerin ses restorasyonu için kullanılan set

Sayısal Arşiv Sistemi'ne aktarılan görüntüler harici disklerden oluşan sistem odalarında muhafaza edilirken, numaralandırılan kaset, bant ve filmler muhafazaya uygun olarak tasarlanmış depolara kaldırılmaktadır.

Resim 4.8. Sayısal Arşiv Sistemi sistem odası

4.3. TRT ve Yeni Medya

TRT'nin ilk resmî WEB sitesi olan www.trt.net.tr 1999 yılında TRT_SAYTEK (Sayısal Yayın Teknoloji Merkezi) kurularak, internet sitesi yayına başlamıştır. www.trt.net.tr internet sitesinin; metin, görsel ve video içeriklerini bir arada barındırması, geleneksel medya araçlarının tümüne yönelik bağlantıları içermesi, güncel programlarına, dizilere ve arşivlerine ulaşabilme imkânı sunması, canlı yayın seçeneğini barındırması ve aynı zamanda sosyal medya ile bağlantılı biçimde uyumlandırması TRT'nin yeni medya ortamına sağladığı uyumu göstermektedir.

1999 yılından günümüze TRT internet sitesi sayısını 31'e çıkarmıştır. Bu sitelerden 5 tanesi www.trt.net.tr internet sitesinde, Sitelerimiz başlığıyla paylaşılırken diğer siteler farklı isimlerle kurulmuştur.

TRT'nin kurumsal internet siteleri:

- www.trt.net.tr
- www.trt1.com.tr
- www.trt2.com.tr
- www.trtworld.com
- www.trthaber.com
- www.trtspor.com
- www.trtavaz.com
- www.trtcocuk.net.tr
- www.trtkurdi.com.tr
- www.trtturk.com.tr
- www.trtarabi.com
- www.trtmuzik.net.tr
- www.trtbelgesel.com.tr
- www.trtizle.com
- www.trtdinle.com
- engelsiztrt.tv
- www.trtworldforum.com
- worlcitizen.trtworld.com
- researchcentre.trtworld.com
- trt12punto.com
- www.trtarsiv.com
- www.trtmuze.com.tr
- www.trtmarket.com
- www.lehceler.com
- radyo.trt.net.tr
- www.trtnuce.com

şeklinde. Sitelerin içeriklerini, televizyon yayınları, radyo yayınları, haberler, programlar, arşiv, yayın akışları, filmler, TRT dizileri, müzikler, spor müsabakaları, dergiler oluşturmaktadır. Ayrıca TRT Market WEB sitesinde TRT'nin lisanslı ürünleri

satılmaktadır. Hemen hemen her alanda bir internet sitesi kuran TRT, yeni medya sayesinde hedef kitle ile olan ilişkisini daha da güçlendirmiştir. Sitelerde, TRT resmi sosyal medya hesaplarının dışında her kanalın kendine ait sosyal medya hesaplarına erişim imkânı sağlanmaktadır.

2011 yılında Yeni Medya Kanal Koordinatörlüğünün kurulması TRT'nin yeni medya alanına yönelik en önemli atılımlarından birisi olmuştur. Yeni Medya Kanal Koordinatörlüğünün kurulmasıyla TRT, teknik donanım ve personel sayısını arttırmış ve yeni medya alanında çeşitli atılımlar gerçekleştirmiştir.

Sosyal medyayı etkin olarak kullanan TRT'nin “Mavi Tik” olarak adlandırılan onaylanmış hesap sayısının; Facebook'ta 40, Twitter'da 30, Instagram'da 29 olduğu görülmektedir.

TRT Facebook hesaplarına: “TRT, TRT.Kurumsal, trtkariyer, TRT1, trt2, trthaber, trthabertv, trtworldforum, TRTSpor, trtarsiv, TRTKurdiTV, trtcocuk, TRTMuzik, TRTRadyo, Radyo1, TRT.Turku, trtmemleketimfm, TRTRadyo3, trttsr, trtturk, trtbelgesel, TRTizle, trtavaz, trtakademidergi, TRT4K, trtsinema, trtbelgeselodulleri, trtgiy, trt12punto, trtcokseslimuzikler, TRT23Nisan, TRTArabi, TRT.Francais, trtdeutsch, TRTAzerbaycan, TRTBosanski, trtdari, trtuyghurche, trtpashto, TRTNagme”, Twitter hesaplarına; “@trt, @TRTKurumsal, @trt1, @trt2tv, @TRTBelgesel, @trthaber, @trtspor, @TRTFM, @trtizle, @TRTKurdiTV, @trtarsiv, @trtmuzik, @TRTWorldRC, @trtturk, @trtavaz, @trtcocuk, @TRTBelgeselFilm, @TRTRadyo3, @TRT4K, @TRTTSR, @trtavazturkmen, @trtavazzbekce, @trtmemleketimfm, @TRT1AnaHaber, @trtworld, @TRTArabi, @TRTWorldCitizen, @trtworldforum, @TRTWorldNow, @TRTDeutsch”, Instagram hesaplarına; “trt, trt1, trt2, trthaber, trtkurditv, trtkurdispor, trtspor, trtsporyildiz, trtarsiv, trtkariyer, trtmuzik, trtworl, trtworldforum, trtworlcitizen, trtradyo, trtturk, trtyenimedya, trtarabi, trtizle, trtbelgesel, trtbelgesel_en, trtavaz, trtebatv, trtcocuk, trtcocukdergisi, trtakademidergi, trtfm, trt4k, trtmarket” kullanıcı adlarıyla ulaşılmaktadır. Sosyal medya platformlarında onaylı hesapların dışında TRT TV dizileri, programlar ve bazı birimlere ait farklı hesapları da bulunmaktadır.

Yeni medyada aktif olarak varlığını sürdüren ve her gün yenilerini ekleyen TRT, İOS, Android, Windows 8, Blackberry, Smart TV işletim sistemli cihazlar için 49 mobil uygulama geliştirmiştir. Video, televizyon, radyo, TRT Çocuk içerikleri ve oyunlardan oluşan uygulamalar kullanıcılara ücretsiz olarak sunulmaktadır.

4.4. TRT Arşiv WEB Sitesi, Kurulma Süreci ve Verilerin Aktarımı

TRT Yeni Medya Kanal Koordinatörlüğü bünyesinde yayın hayatına 31 Mart 2017’de başlayan www.trtarsiv.com, Türkiye Radyo Televizyon Kurumunun (TRT) kuruluşundan bu yana imza attığı en önemli sosyal sorumluluk projelerinden biri olarak adlandırılmaktadır.

1968 yılında görüntülü yayın hayatına başlayan TRT'nin arşivlenmiş video içeriklerinin dijital ortama aktarılarak internet kullanıcılarına sunulmasını hedefleyen proje için çalışmalar Haziran 2014’te başladı.

Yeni Medya Kanal Koordinatörlüğü, TRT Medya Yönetimi ve Arşiv Dairesi Başkanlığı ortaklığıyla www.trtarsiv.com’unda aralarında yer aldığı çeşitli projeler üretildi. 2014 yılı Temmuz ayında www.trtarsiv.com projesinin hayata geçirilmesi için bir ekip kuruldu ve ekibe projenin gerçekleşme süreciyle ilgili gerekli eğitimler verildi.

TRT Sayısal Arşiv Sisteminden (SAS) alınan ve sınıflandırmaları yapılmış arşiv içerikleriyle televizyon, internet ve sosyal medya alanlarında etkin bir şekilde kullanılmak üzere ilgi çekici video filmler üretimini “Prodüksiyon (Yapım) Ekibi” olarak isimlendirilen grup sağlamıştır.

Bir diğer grup olan Tasnif Ekibi ise, TRT Arşivlerden aldığı görüntülere, elektronik ortamda, sitede kullanıcıya en rahat ulaşımı sağlayacak yer, zaman, tarih, kişi, olay vb. bilgi girişlerini ve etiketlemeleri yaparak detaylı tasniflenmeyi gerçekleştirmiştir.

Sayısal Arşiv Sistemi’nde yer alan içerikler gerekli tasnifleme ve prodüksiyon işlemleri tamamlandıktan sonra ekiplerin özverili çalışmaları sonrası TRT Arşiv WEB sitesine aktarılmış ve çalışmalar 3 yıl içerisinde tamamlanmıştır. TRT Arşiv WEB

sitesi, 31 Mart 2017 tarihinde www.trtarsiv.com adıyla internet kullanıcılarına hizmet vermeye başlamış, sitenin duyurulması için bir tanıtım gecesi düzenlenmiştir.

TRT Arşiv WEB sitesinin tanıtım gecesinde, dönemin TRT Genel Müdürü Şenol Göka, TRT Arşiv WEB sitesini şu cümlelerle tanıtmıştır:

“TRT’de son derece önemli bir birikim var. TRT’nin yayın hayatına başladığı günden itibaren ve hatta onun öncesinde de çekilmiş görüntüler TRT Arşivinde biriktiriliyor. Daha sonra eklenen çalışmalarla da bu arşiv çok büyük bir zenginliğe kavuştu ve bunun bir şekilde açılması gerekliydi. O hafızanın tekrar gündeme getirilmesi gerekiyordu, siyasi, kültürel ve sosyolojik açıdan. Bütün bunlar hakkında bir fikir sahibi olabilmek, aynı zamanda nostalji duygusunu uyandırabilmek de gerekliydi. Belki biraz güleceğiz, hüzünleneceğiz ve duygusallaşacağız. Çünkü, bu nostalji duygusunu uyandırmak son derece önemliydi. Geçmişle günümüz arasında bir karşılaştırma yapabilmek açısından son derece önemliydi. Bütün bunları yerine getirebilmek, biraz da vatandaşlarımıza geçmiş ve günümüz arasında bir karşılaştırma yapabilmek fırsatı vermek için böyle bir çalışmaya gerek duyuldu. Daha bunun içerisine ses arşivimizi koymadık. Bu, görsel arşiv. Yani yeni medyanın oluşturduğu siteye koyacağı potansiyel olarak 200 bin saatlik arşiv var. Bunun içerisinde son dönemden, hatırlayabileceğimiz dönemlerden görüntüler de görebileceksiniz. 1919’lardaki Sultanahmet konuşmalarını da görebilirsiniz. Dolayısıyla bütün bunlar, TRT’nin elinde var. Bu arşivi açarak bundan belki farklı şekillerde yararlanmak isteyenlere de bir hizmet sunmuş olacağız.”¹⁴

31 Mart 2017’de açılan www.trtarsiv.com, 1968 yılından günümüze kadar olan sürede TRT’de yayınlanmış içeriklere erişim imkânının sağlanmaktadır. TRT Arşiv WEB sitesiyle tarihi olaylardan TRT dizilerine birçok içeriğe ulaşmak mümkün hale getirilmiştir.

SAS’a aktarılmış görüntüler seçilip gerekli prodüksiyon ve tasnif işlemleri yapıldıktan sonra TRT Arşiv WEB sitesi editörleri tarafından internet sitesine aktarılmaktadır. Gündeme göre bu hazırlanan filmler zaman zaman sosyal medya mecralarında paylaşılmaktadır.

Sosyal medya yönetimi yapan ekip editörler tarafından belirlenen akışa göre sosyal medya paylaşımlarını gerçekleştirmektedir. Sosyal sorumluluk kapsamında işitme engelli vatandaşlar için sitede ve sosyal medyada filmlere altyazı eklenmektedir.

¹⁴ <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/trtnin-200-bin-saatlik-arsivi-halka-acildi-40413651>, erişim tarihi: 16.03.2022.

Ayrıca editörler tarafından özel gün, kişi ve olayların TRT arşivlerindeki karşılıkları bugünkü kullanıcılar ile paylaşılmaktadır.

2019 yılından itibaren www.trtarsiv.com'a uzun içerik yüklemeleri durdurulmuş, TRT Arşivinde yer alan uzun içerikler önce www.trttv.com'a daha sonra www.trtizle.com'a üzerinden internet kullanıcılarına aktarılmaktadır. 2019 yılından bu yana www.trtarsiv.com'a sadece sosyal medyada paylaşılan kısa içerikler yüklenmektedir. www.trtarsiv.com sosyal medyada; Facebook, Instagram, Twitter, Youtube ve TikTok'ta paylaştığı içeriklerle, her yaştan internet kullanıcısı ile güçlü bir etkileşim sağlamak ve takipçi sayısı gün geçtikçe artmaktadır.

TRT Arşiv sosyal medya hesaplarını, Facebook'ta 2 milyon, Instagram'da 1 milyon 700 bin, Twitter'da 292 bin 811, Youtube'da 618 bin, TikTok'ta 210 bin 400 kişi takip etmektedir¹⁵.

---

¹⁵ <https://www.youtube.com/trtarsiv>, <https://twitter.com/trtarsiv>, <https://www.facebook.com/trtarsiv>, <https://www.instagram.com/trtarsiv/>, <https://www.tiktok.com/@trtarsiv>, erişim tarihi: 16.05.2022

5. TRT ARŞİV WEB SİTESİ

Araştırmanın bu bölümünde TRT Arşiv WEB sitesi (www.trtarsiv.com) içerik analizi yöntemiyle incelenecektir.

5.1. Araştırmanın Metodolojisi

5.1.1. Araştırmanın Önemi

Kültürel bellek, toplumsal bellek, kolektif bellek ya da sosyal bellek, toplumu şekillendiren ve etkileyen birçok faktörü içeren geniş ve var olan bir bellek alanıdır. Alman bilim adamı Jan Assmann, kültürel belleği “insan belleğinin dış boyutu” olarak tanımlamıştır. Assmann'ın (2015: 26) tanımına göre kültürel bellek, bir toplumun kültürünü korur ve ona süreklilik kazandırır. Kendine özgü tanımıyla geçmişten bir şeyleri hatırlama işlevinin yanı sıra kültürel bellek, hatırlama eylemini tetikleme ve kimliği koruma gibi işlevler üstlenir. Böylece hafıza, geçmişi yeniden üretme gücüyle, kimliği bugüne, yaşam süresine sadakatle aktarma işlevini yerine getirir (Temur, 2017: 173).

Yeni medyada kültürel bellek aktarımı son dönemlerde yaygınlaşmış ve kurumsal internet siteleri, sosyal medya uygulamaları kültürel bellek aktarımı görevini üstlenmiştir. “Yeni medyada kültürel bellek” ve “TRT Arşiv” kavramlarıyla ilgili çeşitli çalışmalar bulunmaktadır ancak yeni medyada kültürel bellek konusunun araştırıldığı çalışmaların sayısı oldukça azdır. Yeni medyada bir kültürel bellek aktarıcısı rolü üstlenen Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumunun (TRT) 31 Mart 2017 tarihinde internet kullanıcıları ile buluşturduğu TRT Arşiv WEB sitesi (www.trtarsiv.com) herhangi bir çalışmanın konusu olmamıştır. Bu çalışmada, yeni medyada bir kültürel bellek örneği olarak TRT Arşiv WEB sitesi www.trtarsiv.com incelenecektir. TRT Arşiv WEB sitesinde nasıl bir kültürel bellek oluşturulduğunun ortaya çıkarılmasının hedeflendiği bu çalışma, belirlenen konu bağlamında yapılacak olan ilk çalışmadır. Yeni medya ve iletişim çalışmaları alanlarının geleceği düşünüldüğünde araştırmada önemli çıkarımlar elde edilebileceği varsayıldığından çalışma önem kazanmaktadır. Bu çalışma, akademinin yanı sıra yeni medya alanında çalışma yürüten ilgili kurum ve kuruluşlar için de önem atfetmektedir.

5.1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; Türkiye’de kamuya hizmet yayıncılığı yapan TRT’nin yeni medyada bir kültürel bellek örneği olarak oluşturduğu TRT Arşiv WEB sitesi www.trtarsiv.com’da yer alan kültürel bellek örneklerini ve siteyi genel çerçevede analiz etmek, TRT Arşiv WEB sitesi www.trtarsiv.com’un kültürel bellek aktarımındaki işlevini ortaya çıkarmaktır. Bu çerçevede www.trtarsiv.com sitesinin bu aktarımın nasıl gerçekleştirdiği incelenecektir. Bu amaç doğrultusunda araştırma boyunca şu sorulara cevap aranacaktır:

- TRT Arşiv WEB sitesinin içeriği nelerden oluşmaktadır?
- TRT Arşiv WEB sitesinin işlevi nedir?
- TRT Arşiv WEB sitesinde yer alan içeriklerin çeşitleri nelerdir?
- TRT Arşiv WEB sitesinde yer alan içeriklerde kategori ayrımı nasıl yapılmıştır?
- TRT Arşiv WEB sitesine içerik yükleme sıklığı nedir?
- TRT Arşiv WEB sitesinde bulunan kültürel bellek öğeleri nelerdir?
- TRT Arşiv WEB sitesinde kültürel bellek öğeleri hangi biçimde yer almaktadır?
- TRT Arşiv WEB sitesinde yer alan içeriklerde kültürel bellek aktarımı nasıl gerçekleşmektedir?
- TRT Arşiv WEB sitesinde yer alan içeriklerde ne tür ayrımlar yapılmıştır?
- TRT Arşiv WEB sitesi kültürel bellek aktarıcısı mıdır?

5.1.3. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, İnternet (Yeni Medya); örneklemine ise TRT Arşiv WEB sitesi www.trtarsiv.com oluşturmaktadır.

5.1.4. Kapsam ve Sınırlılıklar

TRT Arşiv WEB sitesi sürekli güncellendiği için bu çalışma, 15 Mart 2022 tarihine kadar sitede yer alan içerikler üzerinden yapılmıştır. TRT Arşiv WEB sitesi genel çerçevede tümüyle incelenmiştir.

Sitede, Program, Dizi, Belgesel, Özel Video ve Çocuk başlıkları altında 15 Mart 2022 tarihine kadar toplamda 1384 video paylaşılmıştır.

Kategoriler	Video Sayısı
Program	361
Dizi	54
Belgesel	60
Özel Video	906
Çocuk	3

Tablo 5.1. TRT Arşiv WEB sitesinde yer alan video sayıları

Çalışmanın daha da anlamlı kılınması adına 1384 videodan 32 tanesi karma olarak seçilmiş Jan Assmann'ın kültürel bellek kavramı çerçevesinde incelenmiştir. Bu sınırlandırmanın getirilmesinin temel nedeni 1384 videonun tamamının içeriklerine ulaşamaması ve video sürelerinin toplamının çok fazla olmasıdır. Çalışmanın temelini oluşturan bu 32 video seçilirken, sitede yer alan 1384 videodan içeriklerine ulaşılan videolar hızlandırılarak izlenmiş çalışma için önemli olabilecek videolar karma olarak seçilmiştir.

5.1.5. Yöntem

Bu araştırma nitel bir araştırmadır. Bu anlamda TRT Arşiv WEB sitesi nitel araştırma yöntemlerinden, içerik analizi yöntemi kullanılarak çözümlenecektir.

Nitel araştırma, bireyin kendi yeteneğini anlaması, sınırları ortaya çıkarması ve kendi çabasıyla oluşturduğu sosyal yapı ve sistemlerin derinliklerine ulaşmak amacıyla geliştirdiği bilgi üretme biçimlerinden biridir. Bu yöntemle yapılan araştırmalarda incelenen olay ve olgu hakkında derin bir algıya ulaşma çabası söz konusudur. (Morgan, 1996 akt. Baltacı, 2019: 370). Nitel araştırma, kuramsaldır. Yapılan çalışmada araştırmacı bir yaratma veya bir kuramı doğrulama çabasıdadır. Nitel araştırmada kavramlar kullanır, değerlendirilir ve yorumlanır ayrıca yorumlama eleştirilir (Geray, 2011: 73).

Nitel araştırma, katılımlı gözlem, görüşme, bulunan belgelerin gözlemi ve nesnel/fiziksel düzenlemeler gibi veri toplama tekniklerinin kullanıldığı bir analiz yöntemidir (Geray, 2011: 165). Aynı zamanda sinema filmi, çeşitli afişler, sanat eserleri, medya yayınları (radyo ve TV programları) ve sosyal medya kaynakları (bloglar, sosyal medya hesapları vb.) da nitel araştırmalar için veri toplama aracı olarak kabul edilebilir (Forrester ve Sullivan 2018 akt. Baltacı, 2019: 370).

Tümevarımcı bir analiz türü olan içerik analizi olayın köklerine odaklanır. Verilerin altında yatan kavramlar ve kavramlar arasındaki ilişki kodlama yöntemiyle ortaya çıkartılır. Nitel araştırmalarda araştırmacılar topladıkları tamamlayıcı ve detaylı bilgilerden yola çıkarak problemin ana nedenlerini anlama, elde edilen bilgileri anlamlı ve sistematik yapılara dönüştürme çabası içindedir. Aslında araştırmacı burada bir kuram doğrulama ya da bir kuram oluşturma çabası içerisinde. Araştırılacak olay ya da olgunun temellendirileceği bir kuram olmaması durumunda içerik analizi gereklidir (Baltacı, 2019: 378).

Genellikle psikoloji, sosyoloji, tarih, edebiyat, gazetecilik ve siyasal bilimler gibi alanlarda içerik analizi yöntemi kullanılmaktadır. Günümüzde sosyal medya ve internet içerikleri de sıklıkla içerik analizi yöntemiyle araştırılmaktadır. Jensen (2011) internet çalışmalarında yoğun kullanılan yöntemlerin içerik çözümlemesi ve söylem çözümlemesi olduğunu belirtmektedir. Aynı zamanda internetin kendi verisini kendi üreten özel bir analitik nesne olduğunu vurgular (Bayraktutan, vd. 2013:11). Nitel içerik çözümlemesi yapılırken belli ana fikirler etrafında konuların veya olguların ne şekilde ve hangi sıklıkta ifade edildiği incelenmektedir (Mayring, 2011, s. 116 akt. Bayraktutan, vd. 2013: 12).

İçerik analizinde, araştırmacının elde ettiği veriler dört aşamada analiz edilmektedir. Bu aşamalar (Eysenbach ve Köhler, 2002; Miles ve Huberman, 1994 akt. Baltacı, 2019: 378)'a göre:

- *verilerin kodlanması,*
- *kod, kategori ve temaların bulunması,*
- *kod, kategori ve temaların düzenlenmesi,*

- *bulguların tanımlanması ve yorumlanması*, olarak sıralanmıştır.

TRT Arşiv WEB sitesinin oluşturulma biçimi, sayfa içerisinde kullanılan unsurların genel olarak neler olduğu, sayfa içerisinde yer alan unsurların Kültürel Bellek açısından nasıl bir öneme sahip olduğu analiz edilecektir.

Bu çalışmada, TRT Arşiv WEB sitesinde yer alan videolar içerik analizine tabii tutulmuştur. Sitede yer alan içerikler kategorilere ayrılmış sonrasında bu kategoriler Kültürel Bellek çerçevesinde içerik analizi yöntemiyle incelenerek değerlendirilmiştir.

5.1.6. Analiz ve Bulgular

Bu çalışmada ilk olarak TRT Arşiv WEB sitesinde 15 Mart 2022 tarihine kadar kaç video paylaşıldığına bakılmıştır. Paylaşılan videolar betimsel olarak kategorilere ayrılmış ve birbirine benzer videolar bu kategoriler altında içeriklerine göre sınıflandırılmıştır. 15 Mart 2022 tarihine kadar TRT Arşiv WEB sitesinde toplamda 1384 video paylaşılmıştır.

Buna göre:

- Program
- Dizi
- Belgesel
- Özel Videolar
- Çocuk

şeklinde başlıklar altında verilmiştir. Bu başlıklar altında yer alan içerikler incelenmiş, Program başlığında altında 361, Dizi başlığında altında 54, Belgesel başlığında altında 60, Özel Video başlığında altında 906 ve Çocuk başlığında altında 3 video paylaşıldığı görülmüştür. 906 video ile sitede en fazla içerik Özel Videolar başlığı altında verilmiştir.

TRT Arşiv WEB sitesi genel olarak; “Program, Dizi, Belgesel, Özel Video, Çocuk” başlıklarından oluşmaktadır. Ayrıca sitenin ana sayfasında; “Öne Çıkanlar, Çok

Seyredilenler, Son Eklenenler ve Program” başlıkları altında çeşitli videolar paylaşılmaktadır. Sitenin içeriğini, TRT’de daha önceden yayınlanmış olan program, dizi, sinema filmlerinden kesitler, belgeseller, çocuklar için hazırlanmış videolar ve bazı özel videolar oluşturmaktadır. Ana sayfada yer alan görseller haricinde WEB sitesinin tamamı videolardan oluşmaktadır.

TRT Arşiv WEB sitesi incelendiğinde; sitenin reklam bandı (banner) ve görsellerin alt kısımlarında yer alan yazıların dışında sitenin tamamında görsel malzemeler göze çarpmaktadır. Sitenin ana sayfası başta olmak üzere tüm kategorilerde sayfaların büyük bir kısmı görsel içeriklerden oluşmuştur.

Sitede reklam bandında (banner) veya sayfalar içerisinde herhangi bir özel reklama rastlanmamıştır. Alt ve üst reklam bantlarında, TRT Arşiv’e ait sosyal medya hesaplarına ve TRT’nin diğer internet sitelerine erişim imkânı sağlayan çeşitli yazılı ve görsel unsur görülmüştür.

TRT Arşiv içeriklerinin de aktarıldığının belirtildiği TRT’nin diğer video paylaşım sitesi olan “www.trtizle.com” sitede reklam olarak değerlendirebileceğimiz tek içeriktir. Diğer video paylaşım sitelerinde olduğu gibi videolardan önce, video sırasında veya sonunda herhangi bir reklama rastlanmamıştır.

Resim 5.1. www.trtarsiv.com ana sayfa¹⁶

¹⁶ www.trtarsiv.com, erişim tarihi: 20.03.2022.

Yılbaşı Özel	Taş Plaktan Bugüne	Yıllar Geçse De	İlden İle
Başrolde Sinema	Mevlâna	Sağlık	Ekonomi
Dımdan	Haber-Müzik-Magazin	Geçmişten Günümüze TRT	Aktüel Haberler
Çanakkale	Kurtuluş Savaşı	Gün Dökümü	30 Ağustos Zafer Bayramı
Gezelim Görelim	Unutulmayanlar	Yörelerimiz Türkülerimiz	Türkçem
Yüzümüzü Güldürenler	Hayat Kısa Kuşlar Uçuyor	Ramazan Bayramı	Türk Sanat Müziği Konseri
Bugün 19 Mayıs	Sanat Gecesi	Bir Solist	Hasan Tahsin İlk Kurşun
Atatürk'ün Sevdığı Şarkılar	Bir Besteci	Gelenekte Ramazan	Anneler Günü
Ramazana Girerken	23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı	Edebiyat Dünyası	Bir Bestecimiz Var
Hat Sanatı	Âşık Veysel	Erol Büyükburç	Sesin Yüzleri
Anısına	Özay Gönlüm	Portreler Galerisi	Yaşayan Edebiyatçılar
Kadın ve Dünyası	Pop Stop	Tarih Tekerrür ve Ekonomik Krizler	Bir Öykümüz Var

Tablo 5.2. Program kategorisinde paylaşılan video başlıkları

TRT Arşiv WEB sitesinde yer alan “Program” başlığı altında; “Yılbaşı Özel, Taş Plaktan Bugüne, Yıllar Geçse De, İlden İle, Başrolde Sinema, Mevlana, Sağlık, Ekonomi, Dımdan, Haber-Müzik-Magazin, Geçmişten Günümüze TRT, Aktüel Haberler, Çanakkale, Kurtuluş Savaşı, Gün Dökümü, 30 Ağustos Zafer Bayramı, Gezelim Görelim, Unutulmayanlar, Yörelerimiz Türkülerimiz, Türkçem, Yüzümüzü Güldürenler, Hayat Kısa Kuşlar Uçuyor, Ramazan Bayramı, Türk Sanat Müziği Konseri, Bugün 19 Mayıs, Sanat Gecesi, Bir Solist, Hasan Tahsin İlk Kurşun, Atatürk'ün Sevdığı Şarkılar, Bir Besteci, Gelenekte Ramazan, Anneler Günü, Ramazana Girerken, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, Edebiyat

Dünyası, Bir Bestecimiz Var, Hat Sanatı, Âşık Veysel, Erol Büyükburç, Sesin Yüzleri, Anısına, Özyay Gönülüm, Portreler Galerisi, Yaşayan Edebiyatçılar, Kadın ve Dünyası, Pop Stop, Tarih Tekerrür ve Ekonomik Krizler, Bir Öykümüz Var” başlıklarıyla toplam 361 video yer almaktadır¹⁷. Program başlığı altında, eğlence, röportaj, haber, gezi, müzik ve çeşitli sanatçıların hayat hikâyelerinin anlatıldığı TRT programları bulunmaktadır.

Yedi Numara En Güzel Sahneler	Kurtuluş En Güzel Sahneler	Yeditepe İstanbul En Güzel Sahneler	Koçum Benim En Güzel Sahneler

Tablo 5.3. Dizi kategorisinde paylaşılan video başlıkları

TRT Arşiv WEB sitesinde yer alan “Dizi” başlığı altında; “Yedi Numara En Güzel Sahneler, Kurtuluş En Güzel Sahneler, Yeditepe İstanbul En Güzel Sahneler, Koçum Benim En Güzel Sahneler” başlıklarıyla toplam 54 video yer almaktadır¹⁸. Bu başlık altında sadece TRT’de yayınlanmış bazı diziler yer almaktadır.

¹⁷ <https://www.trtarsiv.com/program>, erişim tarihi: 11.03.2022.

¹⁸ <https://www.trtarsiv.com/dizi>, erişim tarihi: 11.03.2022.

İl İl Türkiye	Asya'nın Kandilleri	Kütüphanelerimiz	İz Bırakanlar
Tarihin Emanetleri	Sanatçının Dünyası	Cengiz Topel	Hac
Anadolu'da Eski Türk Başkentleri	Postacının Dün ve Bugünü	Deri ve Ekonomik Değeri	Haberleşme-3 Televizyon
44. Uluslararası Bergama Kermesi	Hatay'ın Anavatana Katılması	Ozanlarımız	Peyami Safa
Geleneklerimiz Göreneklerimiz	Devlet Güzel Sanatlar Akademisi	Fatih, Necip Fazıl Kısakürek	Sait Faik Yaşanan Zamanın Peşinde
10. Ölüm Yılında Kemal Tahir	İstanbul Boğazı	Tuğra	Yazar Evleri

Tablo 5.4. Belgesel kategorisinde paylaşılan video başlıkları

TRT Arşiv WEB sitesinde yer alan “Belgesel” başlığı altında; “İl İl Türkiye, Asya’nın Kandilleri, Kütüphanelerimiz, İz Bırakanlar, Tarihin Emanetleri, Sanatçının Dünyası, Cengiz Topel, Hac, Anadolu'da Eski Türk Başkentleri, Postacının Dün ve Bugünü, Deri ve Ekonomik Değeri, Haberleşme-3 Televizyon, 44. Uluslararası Bergama Kermesi, Hatay'ın Anavatana Katılması, Ozanlarımız, Peyami Safa, Geleneklerimiz Göreneklerimiz, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, Fatih, Necip Fazıl Kısakürek, Sait Faik Yaşanan Zamanın Peşinde, 10. Ölüm Yılında Kemal Tahir, İstanbul Boğazı, Tuğra, Yazar Evleri” başlıklarıyla toplam 60 video yer almaktadır¹⁹. Belgesel başlığı altına, tarihi mekânlar, kermes, kütüphane, gelenek ve görenekler ve çeşitli sanatçıların hayat hikâyelerinin anlatıldığı belgeseller paylaşılmıştır.

¹⁹ <https://www.trtarsiv.com/belgesel>, erişim tarihi: 11.03.2022.

Saray ve Tarih	Topkapı Sarayı	Anadolu'da Oruç Mevsimi	Sufi Klipler
Cem Karaca Şarkıları	Kamera Arkasından Seçmeler	1983 Yılbaşından Seçmeler	Esinti (1983) Seçmeler
Mesleklerimiz	Bir Cumartesi Gecesi'nden Seçmeler	Behiye Aksoy	Geçmişten Günümüze 19 Mayıs Gösterileri
Kazım Koyuncu	Neşet Ertaş	Çocuklar İçin Şarkılar	Albümünden Sesler Seçmeler
23 Nisan	Edebiyatımızın Unutulmaz İsimleri	Zaman Zaman İçinde 1978'den Seçmeler	Kırkbeşlik'ten Seçmeler
Aşık Veysel'den Seçmeler	Nedir? Nasıl Yapılır?	Siyasi İsimler	Bağımlılık
Basketbol	Bizden Size Şarkılar	Spor	Tarihi Olaylar
En Komik Arşiv Videoları	Trafik	Yeşilçam'ın Eskimeyen Yüzleri	Çocuk Oyunlarımız
Nostaljik Şarkılar	Efsane Sporcular	Eski Bayramlar	En Yeniler
Merak Uyandıranlar	Sokağa Sorduk	Sinemamıza Yön Verenler	Dünden Bugüne
Sosyal Medyanın En Çok İzlenenleri	En Çok İzlenenler	Almanak	Unutulmaz Maçlar

Tablo 5.5. Özel Videolar kategorisinde paylaşılan video başlıkları

TRT Arşiv WEB sitesinde yer alan “Özel Video” kategorisi altında; “Saray ve Tarih, Topkapı Sarayı, Anadolu'da Oruç Mevsimi, Sufi Klipler, Cem Karaca Şarkıları, Kamera Arkasından Seçmeler, 1983 Yılbaşından Seçmeler, Esinti (1983) Seçmeler,

Mesleklerimiz, Bir Cumartesi Gecesi'nden Seçmeler, Behiye Aksoy, Geçmişten Günümüze 19 Mayıs Gösterileri, Kazım Koyuncu, Neşet Ertaş, Çocuklar İçin Şarkılar, Albümden Sesler Seçmeler, 23 Nisan, Edebiyatımızın Unutulmaz İsimleri, Zaman Zaman İçinde 1978'den Seçmeler, Kırkbeşlik'ten Seçmeler, Aşık Veysel'den Seçmeler, Nedir? Nasıl Yapılır?, Siyasi İsimler, Bağımlılık, Basketbol, Bizden Size Şarkılar, Spor, Tarihi Olaylar, En Komik Arşiv Videoları, Trafik, Yeşilçam'ın Eskimeyen Yüzleri, Çocuk Oyunlarımız, Nostaljik Şarkılar, Efsane Sporcular, Eski Bayramlar, En Yeniler, Merak Uyandıranlar, Sokağa Sorduk, Sinemamıza Yön Verenler, Dünden Bugüne, Sosyal Medyanın En Çok İzlenenleri, En Çok İzlenenler, Almanak, Unutulmaz Maçlar” başlıklarıyla toplam 906 video yer almaktadır²⁰. Bu başlıkta belgesel, program, dizi kesitleri ve birçok alanda karma videolar paylaşılmıştır.

TRT Arşiv WEB sitesinde yer alan “Çocuk” başlık altında; “Çocuklar İçin” başlığıyla toplamda 3 video bulunmaktadır²¹. Bu başlıkta sadece çocuklara yönelik içerikler yer almaktadır.

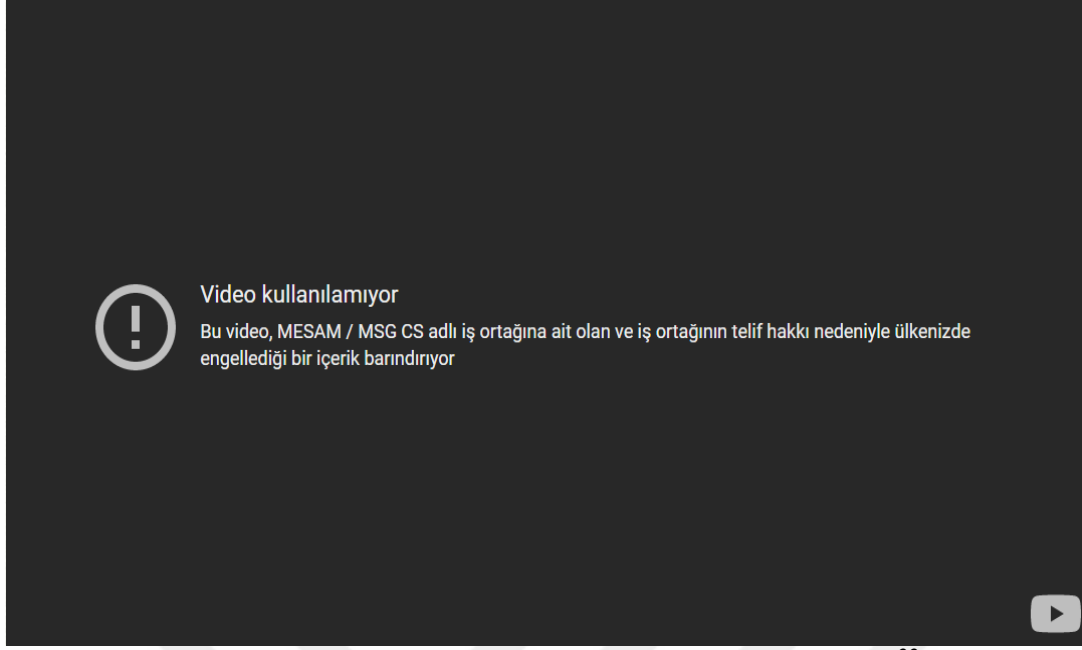
Hemen hemen her gün yeni içeriklerin aktarıldığı sitede, Türkiye tarihine damgasını vurmuş sanatçılar, filmler, olaylar, haberler, şehirler, önemli mekânlar ve önemli şahsiyetlerin TRT'nin arşivinde yer alan videolarının paylaşıldığı görülmektedir.

TRT Arşiv WEB sitesi incelenirken tüm videoların içeriklerine ulaşamamıştır. Sitede, “Youtube Player” video oynatıcısı kullanıldığından videolardan bazıları Youtube tarafından telif hakları gerekçesiyle kaldırılmış veya gizlenmiştir.

---

²⁰ <https://www.trtarsiv.com/ozel-video>, erişim tarihi: 11.03.2022.

²¹ <https://www.trtarsiv.com/cocuk>, erişim tarihi: 11.03.2022.

Resim 5.2. Telif hakları nedeniyle kaldırılan bir videoda verilen uyarı²²

Kuramsal altyapısı, Jan Assmann'ın kültürel bellek kavramı kapsamında temellendirilen bu çalışmada kültürel bellek olgusu; toplumsal bellek, hafıza ve hatırlama unsurları doğrultusunda ele alınacaktır.

TRT Arşiv WEB sitesi incelenirken; site içerisinde yer alan, Program, Dizi, Belgesel, Özel Video başlıkları içerisinde videoların içerdiği “Bellek Mekânı, Tarihi olaylar, Gelenek ve Görenekler” temalarına uygun olan 32 video seçilmiştir. Program, Dizi, Belgesel, Özel Video ve Çocuk başlıkları altında yer alan videolar hızlandırılarak izlenmiş “Bellek Mekânı”, “Tarihi Olay”, “Gelenek ve Görenekler” temalarına uygun videolar karma olarak seçilmiş ve değerlendirilmiştir.

Bellek mekânı

Bellek Mekânı teması çerçevesinde; “İlden İle Samsun”, “Gezelim Görelim”, “Geçmişten Günümüze TRT”, “Haber-Müzik-Magazin”, “İl İl Türkiye”, “Anadolu’da Eski Türk Başkentleri”, “44. Uluslararası Bergama Kermesi”, “Yazar Evleri”, “Kütüphanelerimiz”, “Saray ve Tarih”, “Topkapı Sarayı”, “Geçmişten Günümüze 19

²² <https://www.trtarsiv.com/program/yilbasi-ozel/1980-yilbasi-ozel-eglence-programi-130256>, erişim tarihi: 22.03.2022.

Mayıs Gösterileri” başlıkları altında yer alan birer video karma olarak seçilmiş ve incelenmiştir.

“Bellek Mekânı” temasına uygun seçilen videolara ait veriler Tablo 5.6.’da verilmiştir.

Başlık- Video İsmi	Kategori	İçerik	Bellek Mekânı
İlden İle- Samsun	Program	Samsun ili çeşitli sanatçılar tarafından seslendirilen yöresel şarkılarla tanıtılmaktadır.	Bandırma Vapuru, Samsun Stadyumu, Çarşamba ilçesi ve Samsun.
Gezelim Görelim- Gaziantep	Program	Gaziantep’in tarihi mekânları ve şehrin kültürü tanıtılmıştır.	Gaziantep Kalesi, Gaziantep Müzesi, Gaziantep Çarşısı, Bayazhan ve Gaziantep sokakları.
Geçmişten Günümüze TRT- TRT’nin 35. Yılı	Program	TRT’nin 35. Yılına özel hazırlanan program, TRT’nin kuruluşundan 35. Yılına kadar geçen süredeki değişimleri aktarmaktadır.	İlk TRT Binası, Büyük İstanbul Postanesi, İlk Meclis Binası, TBMM, TRT İstanbul Radyosu Binası, TRT Ankara Radyosu Binası, Ankara Ulus Meydanı, Dolmabahçe Sarayı, TRT Genel Müdürlüğü Yeni Binası.
Haber- Müzik- Magazin- Sümela Manastırı	Program	Trabzon Maçka ilçesi Karadağ eteklerinde bulunan Sümela Manastırının hikâyesi anlatılmaktadır.	Sümela Manastırı.

Tablo 5.6. Hafıza Mekânı temasına uygun seçilen videolar

Başlık- Video İsmi	Kategori	İçerik	Bellek Mekânı
İl İl Türkiye- Rize	Belgesel	Rize ilinin kültürel yapısı ve ilçeleri yöresel müzikler eşliğinde tanıtılmaktadır.	Rize Meydanı, Rize Çarşısı, Rize Limanı, Rize Çay Fabrikası, Çayeli, Pazar, Ardeşen ve Fındıklı, Çamlıhemşin, İkizdere ilçeleri, Ayder Yaylası ve Rize.
Anadolu'da Eski Türk Başkentleri- İstanbul	Belgesel	Eski Osmanlı Başkenti İstanbul'un eski yapıları tanıtılmaktadır.	Anadolu Hisarı, Rumeli Hisarı, Ayasofya Camii, Çemberlitaş, Galata Kulesi, Eyüp Sultan Camii ve Mezarı, Fatih Camii, Beyazıt Camii, Beyazıt Devlet Kütüphanesi, İstanbul Üniversitesi, Patrona Halil Hamamı (Beyazıt Hamamı), Şehzade Mehmet Medresesi, Topkapı Sarayı.
44. Uluslararası Bergama Kermesi	Belgesel	İzmir'in Bergama ilçesinin tarihi ve 44. Uluslararası Bergama Kermesi görüntülerinin aktarıldığı video da kermes sırasındaki etkinlik görüntülerine de kısa kısa yer verilmiştir.	Bergama (Pergamon), Sağlık Evi (Asklepion), Güzellik Ilıcası, Bergama Müzesi.

Tablo.5.6. (devam) Hafıza Mekânı temasına uygun seçilen videolar

Başlık- Video İsmi	Kategori	İçerik	Bellek Mekânı
Yazar Evleri- Orhan Kemal	Belgesel	Çeşitli mekânlarda Orhan Kemal'in hayat hikâyesi ve edebi kişiliği aktarmaktadır.	Darüşşafaka Sait Faik Abasıyanık Müzesi, Orhan Kemal Müzesi, İktbal Kahvesi (Ok Kitabevi).
Kütüphanelerimiz- Beyazıt Devlet Kütüphanesi ve Milli Kütüphane	Belgesel	Beyazıt Devlet Kütüphanesi, Milli Kütüphane tanıtılmaktadır.	İstanbul Üniversitesi, Beyazıt Kütüphanesi, Sahaflar Çarşısı, Milli Kütüphane.
Saray ve Tarih- Beylerbeyi Sarayı	Özel Video	Sultan Abdülaziz tarafından yaptırılan Beylerbeyi Sarayı tanıtılmaktadır.	Beylerbeyi Sarayı.
Topkapı Sarayı-1	Özel Video	Yüzyıllar boyunca Osmanlı İmparatorluğu'nun yönetim merkezi olan Topkapı Sarayı detaylı bir şekilde anlatılmaktadır.	Topkapı Sarayı

Tablo.5.6. (devam) Hafıza Mekânı temasına uygun seçilen videolar

Başlık- Video İsmi	Kategori	İçerik	Bellek Mekânı
Geçmişten Günümüze 19 Mayıs Gösterileri- 19 Mayıs 1938 Gençlik ve Spor Bayramı Gösterileri	Özel Video	Mustafa Kemal Atatürk'ün katıldığı son 19 Mayıs gösterisinden kesitler paylaşılmıştır.	Ankara 19 Mayıs Stadyumu.

Tablo.5.6. (devam) Hafıza Mekânı temasına uygun seçilen videolar

Kültürel belleğin oluşmasında ve önem kazanmasında öne çıkan detayların başında tarihi mekânlar gelmektedir. Toplumların yaşamlarını sürdürmek üzere inşa ettiği mekânlar insanların yaşam alanlarını oluşturmaktadır. Ancak mekânı oluşturan ve yapılandıran orada yaşamlarını sürdüren aileler ve toplumlardır. Bundan dolayı mekânlar tüm detaylarıyla kültürel belleğe ait bir değerdir. Hatırlama kültüründe önemli bir yere sahip olan mekânlar hafızaların yenilenmesi ve eski zamanların yeniden hatırlanması için oldukça önemli bir yere sahiptir. Her ne kadar insan hatırlama için bir belleğe ihtiyaç duysa da bu hafızadaki anıların veya hatıraların hatırlanması için bir mekâna ihtiyaç duyulmaktadır. İnsanların geçmişleriyle bağlantı kurabilmesi adına geçmişten izlerin yaşantılarında yer alması gerekir. Geçmişten günümüze mekânlar kültürel belleğin oluşturulduğu ve kuşaktan kuşağa aktarıldığı en önemli unsur olarak öne çıkmaktadır. Mekânlarla kültürel bellek kendini tanımlanmakta ve imgelerle şekillendirmektedir.

Camiler, kütüphaneler, konaklar, vb. tarihi mekânlar önemli kültürel bellek unsurları olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tarihi mekânlarda yapılan restorasyon ve yenilikler hem kültürel belleğin kuşaktan kuşağa aktarılmasında hem de kent kültürel mirasına katkı sağlaması bakımından çok önemlidir. Kültürel belleğin temelini oluşturan yapılar, yaşadığı dönemin manevi duygularını da yansıtmaktadır.

TRT Arşiv WEB sitesinde “Bellek Mekânı” temasına uygun videolar bu çerçevede incelendiğinde; Samsun, Gaziantep, Rize, Ankara, İstanbul ve diğer il ve ilçelerin tarihi mekânları ve şehirleri sembolize eden o şehirlerle özdeşleşmiş mekânların bellek mekânı olarak aktarıldığını görmekteyiz. Türkiye’deki hemen hemen bütün şehirlerine ait bellek mekânlarının aktarıldığı TRT Arşiv WEB sitesinin bir dijital hafıza mekânı olduğu söylenebilir.

Paylaşılan videolarda yer alan bellek mekânlarından birçoğu günümüzde aynı amaçla kullanılırken bazıları yıkılmış, bazı mekânlar da farklı bir şekilde varlığını sürdürmektedir. Videolarda yer alan çarşı, sokak ve meydanlardan çoğu değişime uğramış, Ankara 19 Mayıs Stadyumu yıkılmış, “Gezelim Görelim – Gaziantep” videosunda yer alan ve o dönemde restore edilmeye başlanan “Bayazhan” günümüzde bir restorana dönüştürülmüştür.

Milli kimliğin sembolü olarak da karşımıza çıkan bu bellek mekânları kültürel belleğin gelecek kuşaklara aktarılması açısından da önem arz etmektedir. Bellek mekânları çerçevesinde ele alınan videolarda diğer kültürel bellek unsurlarına da rastlanmıştır fakat diğer unsurlar başka videolarda aktarılacağından burada değinilmemiştir.

Tarihi olay

Tarihi Olay teması çerçevesinde; “Tarihi Olaylar”, “Çanakkale”, “Kurtuluş Savaşı”, “30 Ağustos Zafer Bayramı”, “Bugün 19 Mayıs”, “23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı”, “Hasan Tahsin İlk Kurşun”, “Yüzümüzü Güldürenler”, “Fatih”, “Hatay’ın Anavatana Katılması” başlıklı videolardan birer tane karma olarak seçilmiş ve incelenmiştir.

“Tarihi Olaylar” temasına uygun seçilen videolara ait veriler Tablo 5.7.’te verilmiştir.

Başlık-Video İsmi	Kategori	İçerik	Tarihi Olay
Çanakkale-Çanakkale Zaferi	Program	Osmanlı İmparatorluğu'nun 1. Dünya Savaşı'na girişi, Nusret Mayın Gemisi ve 18 Mart 1915 Çanakkale Zaferi aktarılmaktadır.	Birinci Dünya Savaşı, 18 Mart 1915 Çanakkale Zaferi.
Kurtuluş Savaşı-İzmir'in Kurtuluş Günü	Program	9 Eylül 1922'de İzmir'in düşman işgalinden kurtuluşu ve kurtuluş sürecinde yaşananlar aktarılmaktadır.	9 Eylül 1922 İzmir'in Düşman İşgalinden Kurtuluşu.
30 Ağustos Zafer Bayramı-30 Ağustos	Program	Birinci Dünya Savaşı'ndan 30 Ağustos Başkomutanlık Meydan Muharebesi'ne kadar geçen olaylar ve Başkomutanlık Meydan Muharebesi aktarılmaktadır.	30 Ağustos 1922 Zafer Bayramı.
Bugün 19 Mayıs	Program	19 Mayıs 1919 Atatürk'ün Samsun'a Çıkışı ile 1979 yılları arasında yaşanan olaylar, gençlik ve spor alanında yaşanan sorunlar aktarılmaktadır.	19 Mayıs 1919 Atatürk'ün Samsun'a Çıkışı, Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı.
Hasan Tahsin İlk Kurşun	Program	15 Mayıs 1919'da İzmir'e Çıkan Yunanlılara ilk Kurşunu Sıkan Hasan Tahsin'in hayatı anlatılmaktadır.	İzmir İşgali sırasında Hasan Tahsin tarafından ilk kurşunun sıkılması.

Tablo 5.7. Tarihi Olay temasına uygun seçilen videolar

Başlık-Video İsmi	Kategori	İçerik	Tarihi Olay
Yüzümüzü Güldürenler-Ahmet Ayık	Program	Müşfik Kenter'in sunduğu, Milli Güreşçi ve Dünya Olimpiyat Şampiyonu Ahmet Ayık'ın konuk olduğu programda; Ahmet Ayık'ın başarıları röportajlarla anlatılmaktadır.	Dünya Olimpiyat Şampiyonu Ahmet Ayık.
Fatih	Belgesel	Videoda; Osmanlı İmparatorluğu'nun 7. Padişahı Fatih Sultan Mehmet anlatılmaktadır.	1453 İstanbul'un Fethi.
Hatay'ın Anavatana Katılması-Hatay'ın Kurtuluşu	Belgesel	Hatay'ın Türkiye'ye katılma süreci ve Hatay'ın Kurtuluşu aktarılmaktadır.	Hatay'ın Türkiye'ye Katılması.
23 Nisan-23 Nisan'a Tanık Olanlar	Özel Video	Videoda; 23 Nisan 1920'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılışına tanıklık edenlerle röportajlar aktarılmaktadır.	23 Nisan 1920 TBMM'nin Açılışı ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı.
Tarihi Olaylar-Sakarya Meydan Muharebesi	Özel Video	23 Ağustos 1921-13 Eylül 1921 Sakarya Meydan Muharebesi aktarılmaktadır.	13 Eylül 1921 Sakarya Zaferi.

Tablo.5.7. (devam) Tarihi Olay temasına uygun seçilen videolar

Bir toplumu var eden şüphesiz o toplumun tarihidir. Tarih geçmişte yaşanan olayları geleceğe aktarım biçimidir. Toplumlara geçmişini yansıtan bir ayna olarak da

nitelendirilebilir. Geçmişte yaşanmış ve belli sonuçlar doğurmuş olayların etrafında toplumların ulusal kimliği oluşmaktadır. Bu sonuçlar çerçevesinde toplumsal bellek oluşmaktadır.

1453 İstanbul'un Fethi, 18 Mart 1915 Çanakkale Zaferi, 9 Eylül 1922 İzmir'in Düşman İşgalinden Kurtuluşu, 13 Eylül 1921 Sakarya Zaferi, 30 Ağustos 1922 Zafer Bayramı videolarıyla Osmanlı Dönemi'nden Cumhuriyetin kurulma sürecine kadar Türk milletinin savaşarak elde ettiği askeri başarılar aktarılırken milli değerler hatırlatılmaktadır.

Hasan Tahsin İlk Kurşun ve Bugün 19 Mayıs videolarıyla Türk ulusunun inşasını sağlamış kahramanlar olan Hasan Tahsin ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün önemi hatırlatılmıştır.

23 Nisan'a Tanık Olanlar videosuyla Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu o döneme tanıklık yapan kişiler tarafından aktarılmakta o gün tekrar hafızalarda canlandırılmakta ve ulus kimliğinin şekillenmesine katkı sağlamaktadır.

Dünya Olimpiyat Şampiyonu Ahmet Ayık'ın başarılarının anlatıldığı videoda milli ibarelerinin kullanılması ve olimpiyat madalyaları kazanması Türk kimliğine vurgu yapmaktadır.

TRT Arşiv WEB sitesinde "Tarihi Olay" kategorisinde aktarılan videolar ulusal tarihin yeniden canlanması ve hafızalarda yeniden şekillenmesine katkı sağlamaktadır. Sitede yer alan tarihi olay içerikli videolar milli kimliğin yeniden üretilmesi işlevi görürken aynı zamanda kültürel bellek aktarımına yardımcı olmaktadır.

Gelenek ve görenekler

Gelenek ve Görenek teması çerçevesinde; "Dımdan", "Gezelim Görelim", "Yörelerimiz Türkülerimiz", "Ramazana Girerken", "Gelenekte Ramazan", "Ramazan Bayramı", "Geleneklerimiz Göreneklerimiz", "Anadolu'da Oruç Mevsimi", "Çocuk Oyunlarımız", "Eski Bayramlar", "Çocuklar İçin" başlıkları altında yer alan videolardan birer tane karma olarak seçilmiş ve incelenmiştir.

“Gelenek ve Görenekler” temasına uygun seçilen videolara ait veriler Tablo 5.8.’te verilmiştir.

Başlık-Video İsmi	Kategori	İçerik	Gelenek ve Görenekler
Dımıdan-Diyarbakır Yöresi	Program	Diyarbakır yöresine ait halk oyunları ve kadın kıyafetleri tanıtılmaktadır.	Kılıç Kalkan Oyunu, Halay Oyunu, Esmerim Oyunu, Çepik Oyunu, Kurt Çoban Oyunu, Diyarbakır yöresel Kadın Kıyafetleri, Hedik Töreni.
Gezelim Görelim-Rize Hemşin İlçesi	Program	Rize’nin Hemşin İlçesi tanıtılmaktadır.	Yöresel Kıyafetler, Hemşin’in aile yaşantısı, Yöresel Ürünler ve Yemekler, Yöresel Türküler.
Yörelerimiz Türkülerimiz-Kütahya	Program	Kütahya’nın tarihi, Kültürü ve Kütahya Yöresine ait Türküler aktarılmaktadır.	Kütahya Çinileri, Yöresel Enstrüman (Saz), Yöresel Türküler, Yöresel Kıyafetler, Kütahya Yöresine ait gelenek Mübareke.
Ramazana Girerken	Program	Ramazan ayının karşılanma coşkusu, ramazan ayının önemi, orta oyunu gösterileri aktarılmaktadır.	Ramazan Ayı’nın şenliklerle karşılanması, Ramazan Manileri, Tasavvuf müzikleri ve eski bir gelenek olan ramazan fasılları, Orta Oyunu geleneğinin aktarımı.
Anadolu’da Oruç Mevsimi-Hatay	Özel Video	Hatay’ın Ramazan Ayı gelenekleri aktarılmaktadır.	Yüzük Oyunu, Sahur Müzisyenleri, Komşuluk geleneğini anlatan sahur sofrası, Yöresel yemeklerle iftar hazırlığı.

Tablo 5.8. Gelenek ve görenekler temasına uygun seçilen videolar

Başlık-Video İsmi	Kategori	İçerik	Gelenek ve Görenekler
Gelenekte Ramazan-Karagöz ve Hacivat	Program	Bir ramazan eğlenceleri geleneği olan Karagöz ve Hacivat oyununun tarihçesi ve gösterileri aktarılmaktadır.	Ülkemizin Ramazan ayı geleneklerinden olan Karagöz ve Hacivat gösterileri.
Ramazan Bayramı-Eski Bayram Günleri	Program	1982 yılına ait geleneksel bayram ziyaretleri ve eğlenceleri aktarılmaktadır.	Ramazan Bayramı'nda davulcunun maniler söyleyip bahşiş alması, Bayramlarda kurulan oyun alanları, Ege yöresine ait salıncak kurma ve yöresel türkülerle eğlenme.
Geleneklerimiz Göreneklerimiz-Düğün Törenleri	Belgesel	Çankırı ve Denizli yörelerine ait düğünler ve düğünlerde oynanan yöresel halk oyunları aktarılmaktadır.	Çankırı yöresine ait Sinsin oyunu, Güvey Donatma ve Seymen Alayı geleneği, Denizli yöresine ait Duşak Kesme töreni.
Çocuk Oyunlarımız-Bezirganbaşı Oyunu	Özel Video	Ülkemize ait çocuk oyunlarından Bezirganbaşı oyunu aktarılmıştır.	Bezirgân başı çocuk oyunu.
Eski Bayramlar-Yörelerimizde Bayram Hazırlıkları	Özel Video	Kurban Bayramı öncesi hazırlıklar aktarılmaktadır.	Bayram alışverişi, Kurban Pazarlığı, Kurban Kesimi ve etlerin dağıtılması.

Tablo.5.8. (devam) Gelenek ve görenekler temasına uygun seçilen videolar

Hatırlama kültüründe önemli bir yere sahip olan gelenek ve görenekler nesilden nesle sözlü ya da yazı olarak aktarılmaktadır.

TRT Arşiv WEB sitesinde paylaşılan videolarda Türk aile yapısı, yemek kültürü, Türk tiyatrosu geleneği, halk türküleri, halk oyunları, çocuk oyunları, dini gelenekler gibi Türk kültürüne ait sembolik öğeler dikkat çekmektedir.

Dımdan-Diyarbakır yöresi videosunda, halk oyunları, yöresel kadın kıyafetleri ayrıca günümüzde dış buğdayı da olarak bilinen ve Anadolu’da hala devam eden Türk kültürüne ait gelenek ve göreneklerinden olan “Hedik gösterisi” gelecek nesillere en eski haliyle aktarılmıştır.

Gezelim Görelim-Rize Hemşin İlçesi adlı videoda Hemşin’in aile yaşantısı, yöresel kıyafetler, yemekler ve türküler öne çıkmaktadır.

Yörelerimiz Türkülerimiz-Kütahya videosunda, yöresel türküler aktarılmaktadır. Ayrıca “gelin görme” olarak bilinen Türk kültürünün gelenek ve göreneklerinden olan, “Mübareke” geleneğiyle, Kütahya yöresinin kültürü, kılık ve kıyafetleri, gelin görme sırasındaki adetler aktarılmaktadır

Ramazana Girerken, Anadolu’da Oruç Mevsimi-Hatay, Gelenekte Ramazan-Karagöz ve Hacivat, Ramazan Bayramı-Eski Bayram Günleri ve Eski Bayramlar-Yörelerimizde Bayram Hazırlıkları videolarında Hatırlama kültüründe önemli yer tutan dini bayram ve ritüeller aktarılmaktadır. Türk kültürü açısından önemli bir yere sahip olan gelenek ve göreneklerden Karagöz ve Hacivat oyunu, orta oyunu, ramazan fasıllarının ve ramazan manilerinin videolarda yer alması geleneksel kültürün aktarımı açısından önemlidir.

Çocuk Oyunlarımız-Bezirganbaşı Oyunu adlı videoda geleneksel çocuk oyunlarımızdan bezirgânbaşı oyununun aktarılması unutulmaya başlanmış olan çocuk oyunlarının yeniden hatırlanmasını ve gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlamaktadır.

“Geleneklerimiz Göreneklerimiz” ve “Dımıdan” başlıklı içerikler ülkemizin kültürünün en önemli unsurlarından olan düğün ve yöresel kültür geleneğinin gelecek nesillere ve diğer toplumlara aktarılması noktasında oldukça önemlidir.

Ülkemizin kültürünü sembolize eden “Gelenek ve Görenekler” temalı içeriklerin dışında Halk kültürü ve popüler kültür temalı içeriklere de site içerisinde rastlanmaktadır.

Televizyonda yer almış içeriklerin TRT Arşiv WEB sitesine aktarılması ve sitede yer alan videoların büyük bir kısmını oluşturmasının, nostaljinin inşasında büyük bir öneme sahip olduğu söylenebilir. Sitede yer alan videoların çoğunda nostaljik içeriklere rastlamak mümkündür. Programlar kategorisi altında paylaşılan “Taş Plaktan Bugüne” programı nostalji içinde nostalji yaşatmaktadır. “Taş Plaktan Bugüne” programlarında sanatçıların geçmiş dönemlerde seslendirdikleri eserler verilirken görüntülerin siyah beyaz olması nostaljik bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Programların çekildiği dönem ve öncesinde sanatçıların giydiği kıyafetler, kliplerin çekildiği mekânlar ve klip içeriklerinin farklılaşması popüler kültürün yansıması olarak nitelendirilebilir.

“Anneler Günü”, “Yılbaşı Özel”, “Başrolde Sinema”, “Pop Stop” başlıkları altında paylaşılan videolarda popüler kültür unsurları karşımıza çıkmaktadır. Popüler kültürü yansıtan içerikleri genelde, müzik ve röportaj programları oluşturmaktadır.

6. SONUÇ

İnternetin hayatımıza girmesinden sonra ortaya çıkan yeni medya günümüzde önemli bir konuma sahiptir. Kişilerarası iletişim, ticaret, siyaset, eğitim, spor, sağlık ve daha birçok alanda kullanılan ve insan yaşantısının bir parçası haline gelen yeni medya bellek mekânı olma görevini de üstlenmiştir.

Bu çalışmada yeni medyada bir kültürel bellek örneği olan TRT Arşiv WEB sitesi içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiş, sitede yer alan içerikler kültürel bellek olgusu; toplumsal bellek, hafıza ve hatırlama kavramları etrafında ele alınmış, Türk kültürü “Bellek Mekânı”, “Tarihi Olay” ve “Gelenek ve Görenekler” kategorilerinde değerlendirilmiştir. Çalışmamıza başladığımızda www.trtarsiv.com adresinden erişim sağlanan TRT Arşiv WEB sitesi, Ağustos 2022’de kapatılmıştır. TRT Arşiv WEB sitesi TRT’nin bir başka WEB sitesi olan www.trtizle.com’a entegre edilmiştir. Kullanıcılar TRT Arşiv içeriklerine, www.trtizle.com/trtarsiv adresinden ulaşabilmektedir.

Toplumsal birlikteliği oluşturan ve sürekliliğini sağlayan en önemli faktör toplumların ortak değerleridir. Toplumların dili, tarihi, dini ve diğer bütün kültürel değerler toplumları kaynaştırmakta ve toplum üyeleri arasındaki birlikteliği sağlamaktadır. Toplumsal bellek de toplumların kültürel değerlerle oluşturdukları ortak geçmişi ortaya çıkarmakta ve geçmişi şimdide canlı tutmaktadır. Sürekli olarak geçmiş ve şimdiki zaman bilgisine ulaşmaya çalışan toplumlar, bu bilgileri geleceğe aktarmayı da amaçlamaktadır. Geçmişten bugüne çeşitli kitle iletişim araçlarıyla aktarılan bu bilgiler, günümüzde yeni medya aracılığıyla aktarılmaktadır. Böylece yeni medya toplumsal belleğin oluşmasında, tekrarlanmasında ve aktarılmasında önemli işlevler görmektedir.

Kültürel belleğin hafızalarda canlı kalması için toplumsal belleği oluşturan öğelerin sürekli tekrarlanması gerekir. Yeni medya da, toplumsal belleği oluşturan öğelerin tekrarlanma ve hafızalarda canlı kalma görevi üstlenmiştir. TRT Arşiv WEB sitesi bu bağlamda ele alındığında sitede yer alan içerikler kültürel belleği hem gelecek kuşaklara aktarmakta hem de canlı tutmaktadır.

TRT Arşiv WEB sitesinde “Bellek Mekânı” kategorisinde incelenen videolarda yer alan camiler, kütüphaneler, tarihi konaklar, kaleler, stadyumlar, şehirlerle özdeşleşmiş mekânlar, bellek mekânları olarak karşımıza çıkmaktadır. TRT Arşiv WEB sitesiyle gelecek nesillere de aktarılacak bu bellek mekânları yapıldıkları dönemin manevi duygularını içinde barındırmaktadır.

“Tarihi Olay” kategorisinde ele alınan videolar değerlendirildiğinde, İstanbul’u fetheden Fatih Sultan Mehmet ve Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk’ün kazandığı savaşların aktarılması hem ulusal tarihi hafızalarda yeniden canlandırmış hem de milli kimlik yeniden üretilmeye çalışılmıştır. Tarihi başarıları gelecek kuşaklara aktaran TRT Arşiv WEB sitesi böylelikle kültürel belleği canlı tutmaktadır.

TRT Arşiv WEB sitesi Türk gelenek ve göreneklerinin gelecek kuşaklara aktarılması noktasında önemli bir görev üstlenmiştir. Hem seçilen başlıklar hem de videoların içerikleri Türk gelenek ve göreneklerinin aktarımı konusunda TRT Arşiv WEB sitesini önemli kılmaktadır.

Toplumsal bellek öğelerinin tekrarlanmasına ve hafızalarda canlı tutulmasına katkı sağlayan TRT Arşiv WEB sitesi, Türk milli kimliğinin, örf ve âdetlerinin, dini sembollerinin gelecek nesillere aktarılmasına katkı sağlamaktadır.

“Gelenek ve Görenekler” kategorisinde yer alan videolarda; Türk aile yaşantısı, aile yapısı, yemek kültürü, Türk tiyatrosu geleneği, halk türküleri, yöresel kıyafetler, yöresel halk oyunları, çocuk oyunları ve dini gelenekler ve Türk kültürüne ait sembolik öğeler yansıtılmıştır. TRT Arşiv WEB sitesi, Türk kültürünü yansıtan gelenek ve göreneklerin gelecek nesillere ve farklı kültürlere aktarılması konusunda oldukça önemli bir yere sahiptir.

TRT Arşiv WEB sitesinde paylaşılan içeriklerin tümünde kültürel bellek unsurlarına rastlamak mümkündür. Kültürel bellek bağlamında TRT Arşiv WEB sitesi incelendiğinde karşımıza geçmişin izlerini geleceğe taşıyan bir dijital hafıza çıkmaktadır. TRT Arşiv WEB sitesini geçmişi geleceğe taşıyan bir köprü olarak değerlendirmek mümkündür. TRT Arşiv WEB sitesinde yer alan videoların

tamamında toplumsal bellekte yer edinmiş mekânlar, olaylar, nostaljik imgeler ve kişilere rastlamak mümkündür.

Geçmiş ve gelecek arasında kurulacak bağlantının bir aracı haline dönüşmüş olan TRT Arşiv WEB sitesi, toplumun binlerce yıllık geçmişinin gelecek nesillere aktarılması açısından önemli bir araçtır.

Çalışmamızdaki içerik çözümlmeleri sonucunda, TRT Arşiv WEB sitesinin yeni medyada bir kültürel bellek örneği olduğunu söyleyebiliriz.

KAYNAKLAR

- Ak, M. (2018). “Kültürel Kimlik ve Toplumsal Hafıza Mekânları Olarak Ziyaret Yerleri”, *Turkish Studies Dergisi*, 13 (3), 13-25. (https://turkishstudies.net/turkishstudies?mod=tammetin&makaleadi=&makaleurl=708379763_2AkMuammer-sos-13-25.pdf&key=21218, Erişim tarihi: 21.02.2022).
- Akcaoğlu, C. (2017). *Somut Olmayan Kültürel Miras ve Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğreniminde Kullanımı*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırma Enstitüsü, Ankara. (<http://www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/handle/11655/3464>, Erişim Tarihi: 19.02.2022).
- Akyıldız, S. (2019). *Yeni Medya Üzerindeki İletişim Engelleri: Sakarya Üniversitesi İletişim Fakültesi Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya. (<https://acikerisim.sakarya.edu.tr/bitstream/handle/20.500.12619/90276/T07952.pdf?sequence=1>, Erişim tarihi: 29.02.2022).
- Alper, A. (2012). *Sosyal Ağlar*, Ankara: Pelikan.
- Altun, F. (2006). *M. McLuhan ve J. Baudrillard’ın Medya Kuramlarının Karşılaştırmalı Çözümlemesi*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. (<http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/41475.pdf>, Erişim tarihi: 11.02.2022).
- Altun, F. (2020). “Teknolojik Gelişmeler, Dijitalleşme ve Çalışmanın Geleceği”, O. Bayrakçı (Ed.) içinde, *Kelebek Etkisi: Çalışma Yaşamında Değişim ve Dönüşüm* (1. Baskı, s.169-187). İstanbul: Kriter Yayınevi. (<https://fatihaltun.com/teknolojik-gelistmeler-dijitallesme-ve-calismanin-gelecegi/>, Erişim tarihi: 19.02.2022).
- Altunay, A. (2015). “Bir Sosyalleşme Aracı Olarak Yeni Medya”, *Selçuk İletişim Dergisi*, 9 (1), 410-428. (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/178269>, Erişim tarihi: 11.02.2022).
- Aral, V. (2014). İnsan ve Norm, *Journal of Istanbul University Law Faculty*, 72 (1), 17-42. (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/97861>, Erişim tarihi: 20.09.2022).
- Aslantürk Z, Amman M. T. (2000). *Sosyoloji Kuramlar, Kurumlar, Süreçler, Teorileri*, 1. Baskı, İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Assmann, J. (2015). *Kültürel Bellek-Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik*, (Çeviren: Ayşe Tekin), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Aydın, S. (2013). *Antropoloji*, H. Üstündağ (Ed.), içinde, “Kültür Kavramı”, (7. Baskı, s. 23-46), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Aydoğan, F. (2018). *Yeni Medya Kuramları*, İstanbul: Der Yayınları.
- Aydoğan, F. (2020). *Yeni Medya Kuramları-2*, İstanbul: Der Yayınları.
- Aydoğdu, Ö. (2021). “Kavram Analizi Çalışması: “Anımsama””, *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 14 (2), 104-109. (<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1641347>, Erişim tarihi: 16.02.2022).
- Babadoğan, C. (1992). “Bellek ve Öğrenme”, *Eğitim ve Bilim Dergisi*. 16 (86), 37-44. (<https://babadogan.net/wp-content/PDF/P5.pdf>, Erişim tarihi: 22.03.2022).

- Baltacı, A. (2019). “Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır?”, *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (5), 368-388. (<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/898942>, Erişim tarihi: 02.02.2022).
- Başlar, G. (2013). “Yeni Medyanın Gelişimi ve Dijitalleşen Kapitalizm”, *XV. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*, Akdeniz Üniversitesi, Antalya. (https://www.researchgate.net/publication/333172644_Yeni_Medyanin_Gelismisi_ve_Dijitallesen_Kapitalizm, Erişim tarihi: 22.02.2022).
- Bayrakçı, S., Küçükvardar, M. (2019). “Yeni Medya Ekolojisi ve İletişim Sarmalı Modeli”, *Düşünce ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 50-67. (<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/933786>, Erişim tarihi: 04.02.2022).
- Bayraktutan, G., Binark, M., Çomu, T., Doğu, B., İslamoğlu, G. ve Aydemir, A. (2013). Sosyal Medyada 2011 Genel Seçimleri: Nicel-Nitel Arayüzey İncelemesi, *Selçuk İletişim*, 7 (3), 5-29 (<https://www.acarindex.com/pdfler/acarindex-3569-4693.pdf>, Erişim tarihi: 25.03.2022)
- Binark, M. (2007). *Yeni Medya Çalışmaları*, Ankara: Dipnot Yayınları.
- Binark, M. (2015). *Yeni Medya Çalışmalarında Araştırma Yöntem ve Teknikleri*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bingöl, B. (2014). “Çoklu Ortam (Multimedia) Tasarımı İçeren Lisans Derslerinde Öğrencilerin Video ve Animasyon Konuları Hakkındaki Bilgi Düzeyi: Görsel İletişim Tasarımı Öğretimi Üzerine Bir Araştırma”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (39), 159-172. (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/55932>, Erişim tarihi: 17.02.2022).
- Boyer, P. ve Wertsch, J. (2015). *Zihinde ve Kültürde Bellek*, (Çeviren: Yonca Aşçı Dalar), İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Briggs, A. ve Burke, P. (2011). *Medyanın Toplumsal Tarihi: Gutenberg’den İnternet’e*, (Çeviren: Ümit Hüsrev Yolsal ve Erkan Uzun), İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Bulunmaz, B. (2014). “Yeni Medya Eski Medyaya Karşı: Savaşı Kim Kazandı Ya Da Kim Kazanacak?”, *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, 4 (7) 22-29. (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/824650>, Erişim tarihi: 16.02.2022).
- Bulut, Y. (T.Y.). *Sosyolojiye Giriş-1*, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, (<http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/kok/sosyolojiyegiris1.pdf>, Erişim tarihi: 08.03.2022).
- Castells, M. (2008). *Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür 1: Ağ Toplumunun Yükselişi*, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Connerton, P. (1999). *Toplumlar Nasıl Anımsar?*, (Çeviren: Alaeddin Şenel), 2. Baskı, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Çağlayan, H. Fişekçioğlu, B. (2003). *Futbol Seyircisini Şiddete Yönelten Faktörler*, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya. (<http://dergisosyalbil.selcuk.edu.tr/susbed/article/view/700>, Erişim tarihi: 09.01.2022).

- Çakır, H., Gönül, B. (2015). Tarihi Yapılarda Mekânsal Belleğin Korunması: İzmit Seka Selüloz ve Kağıt Fabrikasının Dönüşümü, *Beykent Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 8 (2), 85-110. (<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/713662>, Erişim tarihi: 29.09.2022).
- Çakmak, T. (2016). *Türkiye’de Kültürel Bellek Kurumlarında Dijitalleştirme Ve Dijital Koruma Politikaları: Bir Model Önerisi*, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. (<https://tolgacakmak.net/tez/turkiyede-kulturel-bellek-kurumlarında-dijitallestirme-ve-dijital-koruma-politikalari-bir-model-onerisi>, Erişim tarihi: 21.02.2022).
- Çomu, T., Halaiqa, İ. (2015). *WEB İçeriklerinin Metin Temelli Çözümlemesi, Yeni Medya Çalışmalarında Araştırma Yöntem ve Teknikleri*, İstanbul: Ayrıntı
- David, C. ve Heyer, P. (2019). *İletişim Tarihi-Taş Devri Sembollerinden Sosyal Medyaya*, (Çeviren: Berkay Ersöz), Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Değirmencioğlu, G. (2016). “Dijitalleşme Çağında Gazeteciliğin Geleceği ve İnovasyon Haberciliği”, *TRT Akademi Dergisi*, 1 (2), 590-606.
- Depeli, G. (2009). *Almanyalı Türklerde Evlilik Törenlerinin Dönüşümü Kültürel Bellek, Aidiyet Ve Kimlik*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. (<https://docplayer.biz.tr/5586598-Almanyali-turklerde-evlilik-torenlerinin-donusumu-kulturel-bellek-aidiyet-ve-kimlik.html>, Erişim tarihi: 29.02.2022).
- Depeli, G. (2010). “Görsellik ve Kültürel Bellek İlişkisi: Göçmenin Evi”, *Kültür ve İletişim Dergisi*, 13 (2), 9-39. (<https://docplayer.biz.tr/355717-Gorsellik-ve-kulturel-bellek-iliskisi-gocmenin-evi.html>, Erişim tarihi: 28.02.2022).
- Dijck, J. V. (2016). *Ağ Toplumu (Network Society)*, (Çeviren: Özlem Sakin), İstanbul: Kafka Yayınları. (https://www.academia.edu/43688407/A%C4%9F_Toplumu, Erişim tarihi: 03.02.2022).
- Doğan, İ. (1994). *Bir Alt kültür Olarak Ankara Yüksel Caddesi Gençliği*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Doğan, M. C. ve Ulusal, D. (2018). “Sinemada Protez Belleğin Oluşumu: “Border Cafe” Filmi Üzerinden Bir İnceleme”, *Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 11 (61), 1039-1054. (https://www.researchgate.net/publication/330003662_SINEMADA_PROTEZ_BELLEGIN_OLUSUMU_BORDER_CAFE_FILMI_UZERINDEN_BIR_INCELEME, Erişim tarihi: 21.02.2022).
- Emir, G. (2021). *Yeni Medyada Kurgunun Anlatım Dili: Youtube Video İçeriklerinin Kurgulanışı ile Film Kurgusunun Karşılaştırmalı Analizi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara. (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, Erişim tarihi: 02.02.2022).
- Engin, A. O., Calapoğlu, M. ve Gürbüzöğlu, S. (2008). “Uzun Süreli Bellek ve Öğrenme”, *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (2), 251-262. (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/116087>, Erişim tarihi: 27.02.2022).

- Erdoğan Bilginer, Ş. (2013). *Toplumsal Bellek Ve Medya: Toplumsal Hatırlatma Ve Unuturma Biçimleri (Seksenler Tv Dizisi)*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum. (<https://www.atauni.edu.tr/yuklemeler/86ba9972fdec6f8ed3624ffc3254072a.pdf>, Erişim tarihi: 11.01.2022).
- Erdoğan, İ. (2001). “Popüler Kültürde Gasp ve Popülerin Gayri Meşruluğu”, *Doğu Batı Dergisi*, 15 (2), 65-106. (<http://www.irfanerdogan.com/makaleler1/dogubati.html>, Erişim tarihi: 22.02.2022).
- Erdoğan, İ. (2004). “Popüler Kültürün Ne Olduğu Üzerine”. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 57 (5), 7-19. (<http://irfanerdogan.com/makaleler1/popne.htm>, Erişim tarihi: 22.02.2022).
- Erdoğan, İ. (2005). *İletişimi Anlamak*, 2. Baskı, Ankara: Erk Yayınları.
- Erdoğan, İ. ve Alemdar, K. (2005). *Popüler Kültür ve İletişim*, 2. Baskı, Ankara: Erk Yayınları.
- Ergüney, M. (2017). “İletişimin Dijitalleşmesi ve İletişim Fakültelerinde Yeni Medya Eğitimi”, *Ulakbilge Dergisi*, 5 (15), 1475-1486. (<https://www.ulakbilge.com/makale/pdf/1501096678.pdf>, Erişim tarihi: 16.02.2022).
- Erkenekli, M. (2013). “Toplumsal Kültür Araştırmaları İçin Değer Merkezli Bütünleşik Bir Kültür Modeli Önerisi”, *Savunma Bilimleri Dergisi*, 12 (1), 147-172. (https://kho.msu.edu.tr/akademik/enstitu/Alp_SAVBEN_dergi/mayis2013/belgeler_pdf/7_erkenekli.pdf, Erişim tarihi: 22.02.2022).
- Ersöz, B. (2020). “Yeni Nesil WEB Paradigması-WEB 4.0.”, *Bilgisayar Bilimleri ve Teknolojileri Dergisi*, 1 (2), 58-60. (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1294558>, Erişim Tarihi: 22.02.2022).
- Ersöz, R. ve Doğan, O. (2020). “Kültürel Bellek Mekânı ve Milli Kimlik Yaratmada Pınarbaşı Ağaçlarının İşlevi”, *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergisi*, 47, 29-43. (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1255192>, Erişim tarihi: 24.03.2022).
- Ferhat, S. (2016). “Dijital Dünyanın Gerçekliği, Gerçek Dünyanın Sanallığı, Bir Dijital Medya Ürünü Olarak Sanal Gerçeklik”, *TRT Akademi Dergisi*, 1 (2), 724-746.
- Fichter, J. (2001). *Sosyoloji Nedir?*, (Çeviren: Nilgün Çelebi), 5. Baskı, Ankara: Attila Kitabevi.
- Geray, H. (2002). *İletişim ve Teknoloji*, Ankara: Ütopya Yayınları.
- Geray, H. (2011). *Toplumsal Araştırmalarda Nicel ve Nitel Yöntemlere Giriş*, 3. Baskı, Ankara: Genesis Kitap.
- Geray, H. (1994). *Yeni İletişim Teknolojileri*, Ankara: Kılıçaslan Matbaacılık.
- Gezgin, S. ve İranlı A. E. (2017). *Gelişen Teknoloji Değişen Mekân*, 1. Baskı, İstanbul: Eğitim Yayınevi.
- Gezginci, G. (2016). “Dijital Yayıncılıkta Hipermetin Yazarlığı Sorunu”, 5. *Uluslararası Matbaa Teknolojileri Sempozyumu*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi. (<https://silo.tips/download/djtal-yayincilikta-hpermetn-yazarlii-sorunu>, Erişim tarihi: 25.02.2022).
- Gönenç, E. Ö. (2007). “İletişimin Tarihsel Süreci”, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 28, 87-102. (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/212208>, Erişim tarihi: 20.02.2022).

- Gönenç, E. Ö. (2012). “Kitle Kültürü Ve Kitle İletişimi”, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 0 (13), 129-138. (<https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuifd/issue/22876/244473>, Erişim tarihi: 20.02.2022).
- Gönenç, E. Ö. (2012a). “İnternet Ve Türkiye'deki Gelişimi”, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 0 (16), 87-98. (<https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuifd/issue/22881/244683>, Erişim tarihi: 20.02.2022).
- Gür, H. (2009). *Multimedya (Çoklu Ortam)*. S. Perkmen ve A. Öztürk (Ed.)İçinde Multimedya ve Görsel Tasarım (1 b. s.55-69). İstanbul: Profil Yayıncılık. (http://acikders.atauni.edu.tr/pluginfile.php/19635/mod_resource/content/0/Hafta1_Perkmen.pdf, Erişim tarihi: 26.02.2022).
- Güvenç, B. (2015). *Kültürün ABC'si*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Halbwachs, M. (2016). *Hafızanın Toplumsal Çerçeveleri*, (Çeviren: Büşra Uçar, Ankara: Heretik Yayınları.
- Hebdige, D. (2004). *Altkültür: Tarzın Anlamı*, (Çeviren: Sinan Nişancı), İstanbul: Babil Yayınları.
- İlhan, M. E. (2016). *Yazılı Kültür Bağlamında Hatırlama Ve Kültürel Bellek: Örnek Bir Okuma Olarak Ahmet Hamdi Tanpınar*, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. (<http://www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11655/3041/10133110%20etikli.pdf?sequence=4&isAllowed=y>, Erişim tarihi: 21.02.2022).
- İncekara, S. (2022). *Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitaplarındaki Kültür Öğelerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, Erişim tarihi: 20.09.2022)
- İspir, B. (2013). *Dijital İletişim ve Yeni Medya*, M. C. Öztürk (Ed.) içinde “Yeni İletişim Teknolojilerinin Gelişimi”, (1. Baskı, s. 2-25), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Kabakçı, I. (2010). “Öğretimin Değerlendirilmesinde Çoklu Ortam Kullanımına Eleştirel Bir Bakış”, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (1), 115-126. (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/223536>, Erişim tarihi: 11.02.2022).
- Kalsın, B. (2018). *Yeni Medya Sözlüğü “Terimler&Kavramlar”*, Ankara: Gece Akademi.
- Kandemir, S.(2022). “Kültürel Bellek Aktarıcısı Olarak Instagram: TRT Arşiv Örneği”, *TRT Akademi Dergisi*, 7 (14), 82-103.
- Kaplan, M. (1987). *Türk Milletinin Kültürel Değerleri*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Karaarslan, F. (2014). *Modern Dünyada Toplumsal Hafıza ve Dönüşümü*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya. (<http://acikerisimarsiv.selcuk.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/5127/377794.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, Erişim tarihi: 24.02.2022).

- Karadeniz, Ş. (2006). “Öğretim Amaçlı Hiper Metin, Hiper Ortam ve Çoklu Ortamlar İçin Tasarım İpuçları”, *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (2), 12-33. (http://WEBcache.googleusercontent.com/search?q=cache:2eLpbZG8fCoJ:efdergi.yyu.edu.tr/makaleler/cilt_III/s_karadeniz.doc+&cd=1&hl=tr&ct=clnk&gl=tr, Erişim tarihi: 02.03.2022).
- Kasır, H. A. (1993). *Kültür Bilinci*, İstanbul: Denge Yayınevi.
- Kavasoğlu, B. R. (2020). *WEB 2.0 Araçları (Eğitimciler İçin)*, Ankara: İksad Yayınevi.
- Kılınç, M. (2017). *Kitle Kültürünün Dijital Kültüre Dönüşümü ve Toplumsal Etkilerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. (<https://acikarsiv.aydin.edu.tr/bitstream/11547/2248/1/481915.pdf>, Erişim tarihi: 24.02.2022).
- Kırık, A. M. (2017). “Yeni Medya Aracılığıyla Değişen İletişim Süreci: Sosyal Paylaşım Ağlarında Gençlerin Konumu”, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 5 (1), 230-261. (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/287187>, Erişim tarihi: 29.02.2022).
- Kırımlı, Y. (2014). *Sosyal Antropoloji*, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi. (http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/sosyalhizmetler_ao/sosyalant.pdf, Erişim Tarihi: 08.03.2022).
- Koca, S. K. (2010). Genel Hatları İle Kültür ve Sembol İlişkisi, *Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Dergisi*, (2), 87-94. (http://www.fed.sakarya.edu.tr/arsiv/yayinlenmis_dergiler/2010_2/makale_6.pdf, Erişim tarihi: 20.09.2022).
- Köse, S. (2021). “Ritüel Bellek”, *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 14 (33), 57-70. (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1462178>, Erişim tarihi: 29.02.2022).
- Kutup, N. (2010). “İnternet ve Sanat, Yeni Medya ve net.art.”, *Akademik Bilişim '10-XII. Konferans Bildirisi*. Muğla: Muğla Üniversitesi, 9-20. ([https://ab.org.tr/ab10\(kitap/kutup_AB10.pdf](https://ab.org.tr/ab10(kitap/kutup_AB10.pdf), Erişim tarihi: 22.02.2022).
- McLuhan, M. ve Powers, B. (2001). *Global köy: 21. Yüzyılda Yeryüzü Yaşamında ve Medyada Meydana Gelecek Dönüşümler*, (Çeviren: Bahar Öcal Düzgören), İstanbul: Scala Yayıncılık.
- Mejuyev, V. (1998). *Kültür ve Tarih*, İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.
- Münüşoğlu, H. (2017). *Kültürel Bellek Bağlamında İmrozlu Kimliği Üzerine Etnografik Bir İnceleme*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. (https://www.academia.edu/37942084/K%C3%9CLT%C3%9CREL_BELLEK_BA%C4%9ELAMINDA_%C4%B0MROZLU_K%C4%B0ML%C4%B0C4%9E%C4%B0_%C3%9CZER%C4%B0NE_ETNOGRAFI%C4%B0K_B%C4%B0R_%C4%B0NCELEME, Erişim tarihi: 23.02.2022).
- Nirun, N. ve Özönder, M. C. (1988). Türk Sosyo-Kültür Yapısı İçinde Normlar Ve Fonksiyonları, *Erdem*, 5 (11), 339-354. (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/693038>, Erişim tarihi: 20.09.2022).

- Nora, P. (2006). *Hafıza Mekânları*, (Çeviren: Mehmet Emin Özcan), Ankara: Dost Yayınları.
- Numanoğlu, M. (1993). “Eğitimde Yeni Teknolojiler ve Çoklu Ortam”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 26 (1), 219-226. (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/780235>, Erişim tarihi: 11.02.2022).
- Odabaşı H., Çoklar N., Kabakçı I. (2007). *Yeni Dünya: İnternet - Ailelerin Yeni Dünyadaki Sorumlulukları Nelerdir?*, 8. Aybastı-Kabataş Kurultayı, Eskişehir, 1-9. (<https://silo.tips/download/yen-dnya-nternet-alelern-yen-dnyad-ak-sorumluluklari-nelerdr>, Erişim tarihi: 23.02.2022).
- Öz T. P. (2012). “Pelikülden Dijitale Sinemada Seyir Kültürü ve Seyircinin Değişen Konumu”, *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication (TOJDAC)*, 2 (2), 65-73. (http://www.tojdac.org/tojdac/VOLUME2-ISSUE2_files/tojdac_v02i209.pdf, Erişim tarihi: 21.02.2022).
- Özbek, M. (2007). *Dünden Bugüne İnsan*, Ankara: İmge Kitabevi.
- Özçağlayan, M. (1998). *Yeni İletişim Teknolojileri ve Değişim*, 1. Baskı, İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Özden, H. Ö. (2005). İnanç-Kültür İlişkisi ve Türk Kültürü Açısından Değerlendirilmesi, *Dini Araştırmalar Dergisi*, 7 (21), 117-134. (http://isamveri.org/pdfdr/D01949/2005_21/2005_21_OZDENHO.pdf, Erişim tarihi: 20.09.2022).
- Öztürk, M. C. (Ed.). (2013). *Dijital iletişim ve Yeni Medya*, 1. Baskı. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını
- Öztürk, Y. (2007). “Tarih ve Kimlik”, *Akademik İncelemeler Dergisi*, 2 (1), 1-25. (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/17864>, Erişim tarihi: 21.02.2022).
- Polat, İ.H. (2016). “Dijital-Siber-Sosyal; Yeni Bir Medyadan Yeni Bir Yaşam Alanına Dönüşüm”, *TRT Akademi Dergisi*, 1 (2), 408-424.
- Rigel, N. (2000). “Zihnin Yüreği Nasıl Susuyor? Medyatik Bellek Yitimi ve Afazi ile Gelen Suskunluk Sürecine Yönelik Bir İnceleme”, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 0 (10), 15-39. (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/212686>, Erişim tarihi: 29.02.2022).
- Sarı, Ü. (2006). *Kitle Kültürü Ve Popüler Kültür Bağlamında, Kitle İletişim Araçlarının Kitle Kültürüne Etkileri: Örnek Olarak Popstar Türkiye Yarışması*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. (<http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/41788.pdf>, Erişim tarihi: 21.02.2022).
- Sarıkoça, E. (T. Y.) *Sosyolojiye Giriş*, içinde Temel Sosyolojik Kavramlar-1, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını. (<https://www.ataaof.edu.tr/Dosyalar/SosyolojiyeGiris.pdf>, Erişim tarihi: 20.02.2022).
- Satır, M. E. (2021). “Yeni Medya ve Nostalji: TRT Arşiv Üzerine Bir Değerlendirme”, *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (24), 116-129. (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1380562>, Erişim tarihi: 04.02.2022).
- Smith, P. (2007). *Kültürel Kuram*, (Çeviren: Selime Güzelsarı ve İbrahim Gündoğdu), 2. Baskı, İstanbul: Babil Yayınları.

- Solmaz, B., Tekin, G., Herzem, Z. ve Demir, M. (2013). "İnternet ve Sosyal Medya Kullanımı Üzerine Bir Uygulama", *Selçuk İletişim Dergisi*, 7 (4), 23-32. (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/177751>, Erişim tarihi: 20.02.2022).
- Şendeniz, Ö. (2015). "Bakmak, Biriktirmek, Paylaşmak: Fotoğraf, Bellek Ve Sosyal Medya İlişkisi", *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, 2 (5), 21-31. (<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/824512>, Erişim tarihi: 19.02.2022).
- Taşören, A. B. (2008). *Bellek ve Öğrenmenin Geniş Kapsamlı Ölçümü ile Geniş Kapsamlı Başarı Testinin Geçerlilik, Güvenirliliği ve Dokuz Yaş Çocuklarında Değerlendirilmesi*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. (https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/477455/yokAcikBilim_310252.pdf?sequence=-1, Erişim tarihi: 21.02.2022).
- Taylan, H. H. ve Arklan, Ü. (2008). Medya ve Kültür: Kültürün Medya Aracılığıyla Küreselleşmesi, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (1), 85-97. (<https://kutuphane.dogus.edu.tr/mvt/pdf.php>, Erişim tarihi: 20.03.2022).
- Temel Eğinli, A. ve Nazlı, A. K. (2018). Kültürün Koruyucu Gücü: Kültürel Semboller, *Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Medya ve İletişim Araştırmaları Hakemli E-Dergisi*, (2), 56-74. (<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/464403>, Erişim tarihi: 20.09.2022).
- Temur, N. (2011). "Kültürel Bellek Bağlamında Deve Oyunu", *Milli Folklor Dergisi*, 23 (90), 156-163. (<https://www.millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=90&Sayfa=153>, Erişim tarihi: 02.03.2022).
- Temur, N. (2017). "Bir Kültürel Bellek Mekânı Olarak Mahtumkulu Divanı", *Türkbiliğ Dergisi*, 34, 173-178. (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/991302>, Erişim tarihi: 02.03.2022).
- Tutar, C. (2020). "Postmodern Kentsel Mekânda Kültürel Belleğin İnşa Süreci: Televizyon Dizilerinde Öne Çıkan Nostaljik Eğilimler", *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 34, 102-121. (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1243135>, Erişim tarihi: 29.02.2022).
- Yağbasan, H. F. (2019). *Türkiye’de Yeni Medyanın Kamu Hizmeti Yayıncılığında Yaratıldığı Değişimler: TRT Ve Yeni Medya İlişkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ. (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=m2Q4BPb-0IXBZSa94szbhw&no=NyBo-vg5dmCUDaioF0w4ug>, Erişim tarihi: 29.01.2022).
- Yaltkaya, K. (1999). *Bellek ve Elektrofizyolojisi*, Klinik Nörofizyoloji EEG-EMG Derneği Yayınları, İzmir: Meta Basım.
- Yanık, A. (2016). "Yeni Medya Nedir Ne Değildir?", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 45 (9), 898-910. (https://www.researchgate.net/publication/308721951_YENI_MEDYA_NEDIR_NE_DEGILDIR_WHAT_IS_NEW_MEDIA_OR_NOT, Erişim tarihi: 21.02.2022).

- Yayla, O. T. (2017). *Analogtan Dijitale İletişim Teknolojilerinin Gelişimi: Sosyal Medya Ve Sosyal Değişim, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.* (https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/95916/yokAcikBilim_10134682.pdf?sequence=-1&isAllowed=y, Erişim tarihi: 21.01.2022).
- Yazoğlu, R. (2002). "Dil-Kültür İlişkisi", *EKEV Akademi Dergisi*, 6 (11), 21-43. (http://isamveri.org/pdfdrg/D01777/2002_11/2002_11_YAZOGLUR.pdf, Erişim tarihi, 13.03.2022).
- Yıldız, A. (2019). "Toplumsal Bellekten Bireysel Belleğe: İki Örnek Olay Bağlamında Altan Öymen'in Anılarında "Öfkeli Yıllar"", *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (1), 89-109. (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/896904>, Erişim Tarihi: 21.02.2022).
- Yılmaz, Ö. (2021). "WEB 1.0, 2.0, 3.0, ve 4.0'ın Tarihi", *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 8 (2), 344-350. (https://www.academia.edu/70836518/%C3%87eviri_WEB_1_0_2_0_3_0_ve_4_0%C4%B1n_Tarihi, Erişim tarihi: 09.02.2022).

İnternet Kaynakları

- 23 Nisan - 23 Nisan'a Tanık Olanlar, <https://www.trtarsiv.com/ozel-video/23-nisan/23-nisana-tanik-olanlar-121061>, Erişim tarihi: 15.03.2022
- 30 Ağustos Zafer Bayramı - 30 Ağustos, <https://www.trtarsiv.com/program/30-agustos-zafer-bayrami/30-agustos-124489>, Erişim tarihi: 15.03.2022
44. Uluslararası Bergama Kermesi, <https://www.trtarsiv.com/belgesel/44-uluslararasi-bergama-kermesi/44-uluslararasi-bergama-kermesi-122066>, Erişim tarihi: 15.03.2022
- Anadolu'da Eski Türk Başkentleri - İstanbul, <https://www.trtarsiv.com/belgesel/anadoluda-eski-turk-baskentleri/anadoluda-eski-turk-baskentleri-istanbul-122559>, Erişim tarihi: 15.03.2022
- Anadolu'da Oruç Mevsimi - Hatay, <https://www.trtarsiv.com/ozel-video/anadoluda-oruc-mevsimi/anadoluda-oruc-mevsimi-hatay-1963852>, Erişim tarihi: 15.03.2022
- Bugün 19 Mayıs, <https://www.trtarsiv.com/program/bugun-19-mayis/bugun-19-mayis-121593>, Erişim tarihi: 15.03.2022
- Çanakkale - Çanakkale Zaferi, <https://www.trtarsiv.com/ozel-video/canakkale/canakkale-zaferi-118814>, Erişim tarihi: 15.03.2022
- Çocuk Oyunlarımız - Bezirganbaşı Oyunu, <https://www.trtarsiv.com/ozel-video/cocuk-oyunlarimiz/bezirganbasi-oyunu-115308>, Erişim tarihi: 15.03.2022
- Dımdan - Diyarbakır Yöresi, <https://www.trtarsiv.com/program/dimidan/dimidan-diyarbakir-yoresi-128688>, Erişim tarihi: 15.03.2022
- Eski Bayramlar - Yörelerimizde Bayram Hazırlıkları, <https://www.trtarsiv.com/ozel-video/eski-bayramlar/yorelerimizde-bayram-hazirliklari-2378957>, Erişim tarihi: 15.03.2022
- Fatih, <https://www.trtarsiv.com/belgesel/fatih/fatih-121818>, Erişim tarihi: 15.04.2022

Geçmişten Günümüze 19 Mayıs Gösterileri - 19 Mayıs 1938 Gençlik ve Spor Bayramı Gösterileri, <https://www.trtarsiv.com/ozel-video/gecmisten-gunumuze-19-mayis-gosterileri/19-mayis-1938-genclik-ve-spor-bayrami-kutlamalari-115536>, Erişim tarihi: 15.03.2022

Geçmişten Günümüze TRT - TRT'nin 35. Yılı, <https://www.trtarsiv.com/program/gecmisten-gunumuze-trt/trtnin-35-yili-131843>, Erişim tarihi: 15.03.2022

Geleneklerimiz Göreneklerimiz - Düğün Törenleri, <https://www.trtarsiv.com/belgesel/geleneklerimiz-goreneklerimiz/geleneklerimiz-goreneklerimiz-goreneklerimiz-dugun-torenleri-122007>, Erişim tarihi: 15.03.2022

Gelenekte Ramazan - Karagöz ve Hacivat, <https://www.trtarsiv.com/program/gelenekte-ramazan/gelenekte-ramazan-karagoz-ve-hacivat-121489>, Erişim tarihi: 15.03.2022

Gezelim Görelim - Gaziantep, <https://www.trtarsiv.com/program/gezelim-gorelim/gezelim-gorelim-gaziantep-122235>, Erişim tarihi: 15.03.2022

Gezelim Görelim-Rize Hemşin İlçesi, <https://www.trtarsiv.com/program/gezelim-gorelim/gezelim-gorelim-rize-hemsin-ilcesi-131664>, Erişim tarihi: 15.03.2022

Haber-Müzik-Magazin - Sümela Manastırı, <https://www.trtarsiv.com/program/haber-muzik-magazin/sumela-manastiri-126709>, Erişim tarihi: 15.03.2022

Hasan Tahsin İlk Kurşun, <https://www.trtarsiv.com/program/hasan-tahsin-ilk-kursun/hasan-tahsin-ilk-kursun-121526>, Erişim tarihi: 15.03.2022

Hatay'ın Anavatana Katılması - Hatay'ın Kurtuluşu, <https://www.trtarsiv.com/belgesel/hatayin-anavatana-katilmasi/hatayin-kurtulusu-122072>, Erişim tarihi: 15.03.2022

İl il Türkiye - Rize, <https://www.trtarsiv.com/belgesel/il-il-turkiye/il-il-turkiye-rize-131659>, Erişim tarihi: 15.03.2022

İlden İle - Samsun, <https://www.trtarsiv.com/program/ilden-ile/ilden-ile-samsun-129766>, Erişim tarihi: 15.03.2022

Kurtuluş Savaşı - İzmir'in Kurtuluş Günü, <https://www.trtarsiv.com/program/kurtulus-savasi/izmirin-kurtulus-gunu-124676>, Erişim tarihi: 15.03.2022

Kütüphanelerimiz - Beyazıt Devlet Kütüphanesi ve Milli Kütüphane, <https://www.trtarsiv.com/belgesel/kutuphanelerimiz/beyazit-devlet-kutuphanesi-ve-milli-kutuphane-128908>, Erişim tarihi: 15.03.2022

Ramazan Bayramı - Eski Bayram Günleri, <https://www.trtarsiv.com/program/ramazan-bayrami/eski-bayram-gunleri-2019337>, Erişim tarihi: 15.03.2022

Ramazana Girerken, <https://www.trtarsiv.com/program/ramazana-girerken/ramazana-girerken-121231>, Erişim tarihi: 15.03.2022

Saray ve Tarih - Beylerbeyi Sarayı, <https://www.trtarsiv.com/ozel-video/saray-ve-tarih/beylerbeyi-sarayi-7239401>, Erişim tarihi: 15.03.2022

Tarihi Olaylar - Sakarya Meydan Muharebesi, <https://www.trtarsiv.com/ozel-video/tarihi-olaylar/sakarya-meydan-muharebesi-115560>, Erişim tarihi: 15.03.2022

TDK Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>.

Topkapı Sarayı - 1, <https://www.trtarsiv.com/ozel-video/topkapi-sarayi/topkapi-sarayi-1-or-trt-arsiv-6921723>, erişim tarihi: 15.03.2022

TRT 1 Ana Haber, <https://twitter.com/TRT1AnaHaber>, Erişim tarihi: 15.04.2022

TRT 1, <https://twitter.com/trt1>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT 1, <https://www.facebook.com/TRT1>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT 1, <https://www.instagram.com/trt1/>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT 12 Punto, <https://www.facebook.com/trt12punto>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT 2 TV, <https://twitter.com/trt2tv>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT 2 TV, <https://www.instagram.com/trt2/>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT 2, <https://www.facebook.com/trt2>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT 23 Nisan, <https://www.facebook.com/TRT23Nisan>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT 4K TV, <https://twitter.com/TRT4K>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT 4K TV, <https://www.facebook.com/TRT4K>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT 4K TV, <https://www.instagram.com/trt4k/>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Akademi Dergisi, <https://www.facebook.com/trtakademidergi>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Akademi Dergisi, <https://www.instagram.com/trtakademidergi/>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Arabi, <https://twitter.com/TRTArabi>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Arabi, <https://www.facebook.com/TRTArabi>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Arabi, <https://www.instagram.com/trtarabi/>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Arşiv Açıldı, <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/trtnin-200-bin-saatlik-arsivi-halka-acildi-40413651>, Erişim tarihi: 16.03.2022.
TRT Arşiv, <https://twitter.com/trtarsiv>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Arşiv, <https://www.facebook.com/trtarsiv>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Arşiv, <https://www.instagram.com/trtarsiv/>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Arşiv, <https://www.trtarsiv.com/>, Erişim tarihi: 15.03.2022.
TRT Avaz Türkmen, <https://twitter.com/trtavazturkmen>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Avaz, <https://twitter.com/trtavaz>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Avaz, <https://www.facebook.com/trtavaz>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Avaz, <https://www.instagram.com/trtavaz/>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Azerbaycan, <https://www.facebook.com/TRTAzerbaycan>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Belgesel İngilizce, https://www.instagram.com/trtbelgesel_en/, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Belgesel Ödülleri, <https://www.facebook.com/trtbelgeselodulleri/>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Belgesel, <https://twitter.com/TRTBelgesel>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Belgesel, <https://twitter.com/TRTBelgeselFilm>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Belgesel, <https://www.facebook.com/trtbelgesel>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Belgesel, <https://www.instagram.com/trtbelgesel/>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Bosanski, <https://www.facebook.com/TRTBosanski>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Çocuk Dergisi, <https://www.instagram.com/trtcocukdergisi/>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Çocuk, <https://twitter.com/trtcocuk>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Çocuk, <https://www.facebook.com/trtcocuk>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Çocuk, <https://www.instagram.com/trtcocuk/>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT çok Sesli Müzikler, <https://www.facebook.com/trtcokseslimuzikler>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Dari, <https://www.facebook.com/trtdari>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Deutsch, <https://twitter.com/TRTDeutsch>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Deutsch, <https://www.facebook.com/trtdeutsch>, Erişim tarihi: 15.04.2022

TRT Eba TV, <https://www.instagram.com/trtebatv/>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT FM, <https://twitter.com/TRTFM>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT FM, <https://www.instagram.com/trtfm/>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Francais, <https://www.facebook.com/TRT.Francais>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Geleceğin İletişimcileri, <https://www.facebook.com/trtgiy>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Haber TV, <https://www.facebook.com/trthabertv>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Haber, <https://twitter.com/trthaber>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Haber, <https://www.facebook.com/trthaber>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Haber, <https://www.instagram.com/trthaber/>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT İzle, <https://twitter.com/trtizle>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT İzle, <https://www.facebook.com/TRTizle>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT İzle, <https://www.instagram.com/trtizle/>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Kariyer, <https://www.facebook.com/trtkariyer>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Kariyer, <https://www.instagram.com/trtkariyer/>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Kurdi Spor, <https://www.instagram.com/trtkurdispor/>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Kurdi TV, <https://twitter.com/TRTKurdiTV>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Kurdi TV, <https://www.facebook.com/TRTKurdiTV>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Kurdi TV, <https://www.instagram.com/trtkurditv/>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Kurumsal, <https://twitter.com/TRTKurumsal>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Kurumsal, <https://www.facebook.com/TRT.Kurumsal>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Market, <https://www.instagram.com/trtmarket/>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Memleketim FM, <https://twitter.com/trtmemleketimfm>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Memleketim FM, <https://www.facebook.com/trtmemleketimfm>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Müzik, <https://twitter.com/trtmuzik>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Müzik, <https://www.facebook.com/TRTMuzik>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Müzik, <https://www.instagram.com/trtmuzik/>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Nağme, <https://www.facebook.com/TRTNagme>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Özbekçe, <https://twitter.com/trtavazzbekce>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Pashto, <https://www.facebook.com/trtpashto>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Radyo 1, <https://www.facebook.com/Radyo1>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Radyo 3, <https://twitter.com/TRTRadyo3>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Radyo 3, <https://www.facebook.com/TRTRadyo3>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Radyo, <https://www.facebook.com/TRTRadyo>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Radyo, <https://www.instagram.com/trtradyo/>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Sinema, <https://www.facebook.com/trtsinema>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Spor Yıldız, <https://www.instagram.com/trtsporyildiz/>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Spor, <https://twitter.com/trtspor>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Spor, <https://www.facebook.com/TRTSpor>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Spor, <https://www.instagram.com/trtspor/>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Türk, <https://twitter.com/trtturk>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Türk, <https://www.facebook.com/trtturk>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Türk, <https://www.instagram.com/trtturk/>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Türkiye'nin Sesi Radyosu, <https://twitter.com/TRTTSR>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Türkiye'nin Sesi Radyosu, <https://www.facebook.com/trttsr>, Erişim tarihi: 15.04.2022

TRT Türkü, <https://www.facebook.com/TRT.Turku>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Uyghurche, <https://www.facebook.com/trtuyghurche>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT World Citizen, <https://twitter.com/TRTWorldCitizen>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT World Citizen, <https://www.instagram.com/trtworldcitizen/>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT World Forum, <https://twitter.com/trtworldforum>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT World Forum, <https://www.facebook.com/trtworldforum>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT World Forum, <https://www.instagram.com/trtworldforum/>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT World Now, <https://twitter.com/TRTWorldNow>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT World RC, <https://twitter.com/TRTWorldRC>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT World, <https://twitter.com/trtworld>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT World, <https://www.instagram.com/trtworld/>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT Yeni Medya, <https://www.instagram.com/trtyenimedya/>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT, <https://twitter.com/trt>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT, <https://www.facebook.com/TRT>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT, <https://www.instagram.com/trt/>, Erişim tarihi: 15.04.2022
TRT, <https://www.trt.net.tr/>, Erişim tarihi: 13.02.2022.
Yazar Evleri - Orhan Kemal, <https://www.trtarsiv.com/belgesel/yazar-evleri/yazar-evleri-orhan-kemal-121844>, Erişim tarihi: 15.03.2022
Yörellerimiz Türkülerimiz - Kütahya, <https://www.trtarsiv.com/program/yorelerimiz-turkulerimiz/yorelerimiz-turkulerimiz-kutahya-122056>, Erişim tarihi: 15.03.2022
Yüzümüzü Güldürenler - Ahmet Ayık, <https://www.trtarsiv.com/program/yuzumuzu-guldurenler/yuzumuzu-guldurenler-ahmet-ayik-121929>, Erişim tarihi: 15.03.2022

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : AYDOĞDU Muhammet Ali

Uyruğu : Türkiye Cumhuriyeti

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	A.H.B.V.Ü. Lisansüstü Eğitim Enst.	-
Lisans	Atatürk Üniversitesi İletişim Fakültesi	2014
Ön Lisans	Giresun Üni. Teknik Bilimler M.Y.O	2011
Lise	Şanlıurfa Lisesi	2006

İş Deneyimi		
Yıl	Yer	Görev
2017-Halen	TRT Genel Müdürlüğü Ankara	Yönetmen
2017	TRT Genel Müdürlüğü Ankara	Sesçi
2017	TRT Genel Müdürlüğü Ankara	Server Operatörü
2014-2017	TRT Genel Müdürlüğü Ankara	Yapım Asistanı

Yabancı Dil

İngilizce

